SLEZSKÁ UNIVERZITA V OPAVĚ
Filozoficko-přírodovědecká fakulta v Opavě
TEORETICKÁ BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Pavel Štecha

Opava 2015 | Eva Skaláková

Slezská univerzita v Opavě

SLEZSKÁ UNIVERZITA V OPAVĚ
Filozoficko-přírodovědecká fakulta v Opavě
TEORETICKÁ BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Pavel Štecha

Pavel Štecha

Obor: Tvůrčí fotografie
Vedoucí práce: doc. Mgr. Václav Podestát
Oponent: MgA. Štěpánka Stein

Opava 2015 | Eva Skaláková

Slezská univerzita v Opavě

Abstrakt

Ve své práci jsem chtěla přiblížit osobnost fotografa a pedagoga Pavla Štechy, představit jeho známé fotografické cykly, vyhledat a zrekonstruovat pozapomenuté počiny, zmapovat jeho působení na vysokých školách a dalších zaměstnání souvisejících s fotografií.

Abstract

In my work, I wanted to show the personality of the photograph and teacher Pavel Štecha, present his well-known photographical cycles, found and reconstruct forgotten steps and map his work on universities and another employments conducted with photography.

Klíčová slova

Pavel Štecha, dokumentární fotografie, fotografie architektury, FAMU, VŠUP, sociologie

Keywords

Pavel Štecha, documentary photography, architectonic photography, FAMU, VŠUP, sociology

SLEZSKÁ UNIVERZITA V OPAVĚ
Filozoficko-přírodovědecká fakulta v Opavě
Akademický rok: **2014/2015**

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení:	**Eva SKALÁKOVÁ**
Osobní číslo:	**F110485**
Studijní program:	**B8204 Filmové, televizní a fotografické umění a nová média**
Studijní obor:	**Tvůrčí fotografie**
Název tématu:	**T: Pavel Štecha**
Téma anglicky:	**T: Pavel Štecha**
Zadávající ústav:	**Institut tvůrčí fotografie**

Zásady pro vypracování:

Cílem bakalářské práce je přiblížit osobnost fotografa a pedagoga Pavla Štechy, představit jeho známé i zapomenuté fotografické počiny, zmapovat jeho působení na vysokých školách.

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná**

Seznam odborné literatury:

Česká fotografi 20. století, Vladimír Birgus, Jan Mlčoch, KANT, Praha 2010
Dvě tváře, Anna Fárová, TORST, Praha 2009
Domovní znamení staré Prahy, Lydia Petráňová, Panorama, Praha 1988
Josip Plečnik, Zdeněk Lukeš, Správa Pražského hradu, Praha 1997
Praha, Pavel Štecha, Prostor, Praha 2004
Pražský hrad, okna, dveře, zdi, Správa Pražského hradu, Prostor, Praha 2002
Mülleraova vila, Karel Ksandr, Argo, Praha 2000
U nás: 1968-1990, Pavel Štecha, Studio JB, Lomnice nad Popelkou 2001

Vedoucí bakalářské práce: **Mgr. Václav PODESTÁT**
Institut tvůrčí fotografie

Prof. PhDr. Vladimír BIRGUS
vedoucí ústavu

V Opavě 11. ledna 2015

Poděkování

Ráda bych poděkovala vedoucímu této práce
panu doc. Mgr. Václavu Podestátovi za věcné připomínky,
Alici Štechové, doc. PhDr. Martinovi Matějů,
Ing. arch. Zdeňkovi Lukešovi, RNDr. Pavlovi Klimešovi,
Doc. MgA. Jaroslavovi Bártovi, MgA. Ivovi Gilovi
a dalším lidem z okruhu Pavla Štechy za cenná data.
Dále mé velké poděkování patří mým dětem, které několik měsíců
musely snášet omezený provoz domácnosti a mému příteli
Pavlovi Kláskovi za pochopení a finanční pomoc.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracovala
samostatně a použila níže uvedených zdrojů.
Souhlasím, aby byla tato práce zařazena
do Univerzitní knihovny Slezské univerzity v Opavě,
do Uměleckoprůmyslového muzea v Praze
a zveřejněna na internetových stránkách www.itf.cz.

Obsah

Úvod 8

Dětství (1941–1959) 10

Střední škola, začátky fotografování (1959–1967) 13

FAMU (1967–1971) 17

Srpen 1968, palachiáda 1969 27

Majitelé chat (1970–1972) 35

Projekt asanace Žižkova (1972–1980) 49

Doprava ve městě a další cykly (1975–1986) 63

Spolupráce se sociology (1972–1986) 76

Učitelství na FAMU (1975–1994) 98

OF, laterna magika (1989–1990) 110

Deník prostor (1992) 123

Učitelství na VŠUP (1993–2004) 129

Josip Plečnik – architekt pražského hradu (1992–1996) 139

Müllerova vila (2000) 150

Ostatní publikace 154

Oči mých přátel (2003–2004) 167

Praha (2004) 176

Závěr 191

Jmenný rejstřík 194

Přehled výstav 201

Seznam publikací 204

Seznam použité literatury 208

Seznam internetových zdrojů 210

Úvod

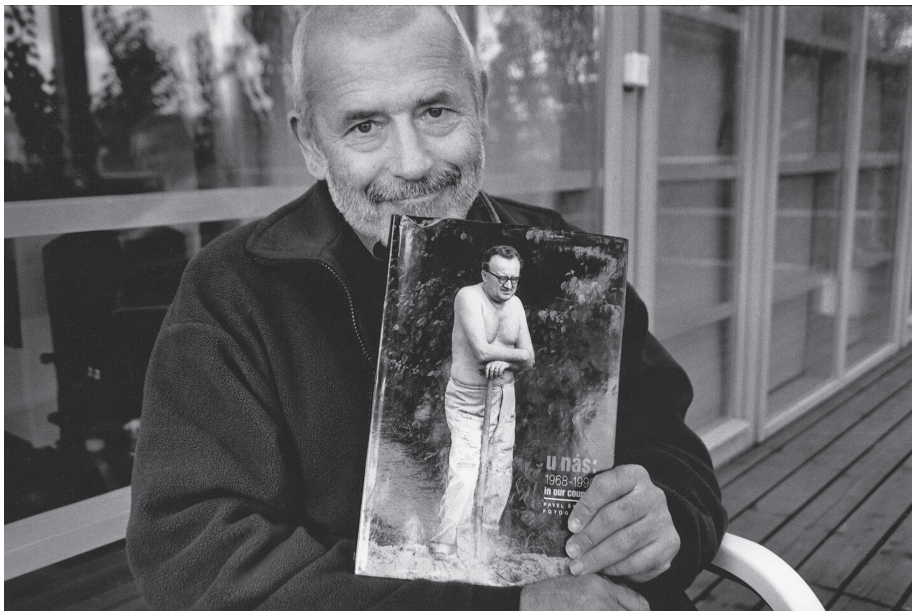

Pavel Štecha se svojí monografií, Bohdan Holomíček, 2001

Pavel Štecha se dočkal vydání pouze jediné své monografie, kterou si v roce 2001 sám sestavil. Druhá vyšla několik měsíců po jeho smrti v roce 2004. Ačkoliv byl jedním z významných dokumentaristů, pomalu se na něj zapomíná. Stále platí – sejde z očí, sejde z mysli. Touto svojí prací, kterou jsem sestavila z pohledů jeho nejbližších, přátel, kolegů fotografů, architektů, sociologů, jeho bývalých studentů a dalších lidí, které na své životní pouti potkal, jsem chtěla Pavla Štechu znovu připomenout. Na internetu je k dispozici jen nemnoho článků o Štechově životě, které jsou navíc velmi nepřesné. Kladla jsem si za cíl chronologicky sestavit jeho životní etapy, které celý život souvisely s fotografií.

Dětství

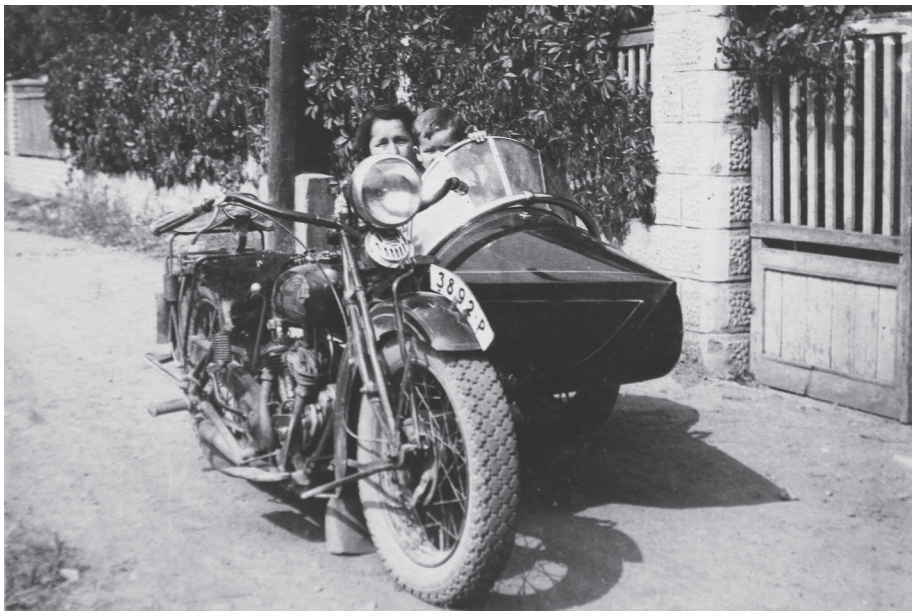

Pavel s maminkou na motocyklu Indian, Jaroslav Štecha, Hlásná Třebaň 1947

(1941–1959)

Pavel Štecha se narodil do složité a neveselé doby, 20. prosinec roku 1944, který byl rokem konce války, kdy nedostatek potravin, nesvoboda a věčný strach před nacisty nebyly okolnosti nakloněné vzniku nového života. Dítě to bylo vytoužené. Mamince Jaroslavě rozené Černohorské (1911–1975) a tatínkovi Jaroslavovi (1909–1979) se narodil v pořadí jako třetí dítě. Bratr Ivo (1934–2011) byl o deset let starší a sestra se nedožila ani jednoho roku. Maminka si Pavlem kompenzovala ztrátu dcery, oblékala ho do dívčího oblečení, nosil i holčičí účesy. Tyto jeho prožitky v něm zanechaly stopy do dospělosti, kdy nosil zásadně jen krátký účes a jakmile zjistil někde vykukující zvlněnou kadeř, musela být ihned odstraněna. Štecha po celý svůj život nosil také vousy. Jako všechny holky Černohorské, bylo jich celkem pět, byla maminka moc hodná, trpělivá a laskavá. Byla téměř celý život v domácnosti a pečlivě se starala o rodinu. Zemřela v 64 letech, ale ještě se stačila potěšit s vytouženou vnučkou Martinou, která se narodila v roce 1972. Jeho otec byl naopak silně despotický, svět se musel točit jen kolem něj. Tato jeho nepříjemná a většinou i velmi nesnesitelná vlastnost kulminovala během stáří. Povoláním byl úředník, ale velkou část života strávil jako invalidní důchodce. Byla mu diagnostikována Meniérova choroba – *jedná se o onemocnění vnitřního ucha vyvolané zvětšením objemu endolymfy a změnou koncentrace v ní obsažených elektrolytů.*[1)] Je otázkou, do jaké míry měl skutečně problémy, a kdy je pouze předstíral, aby na sebe strhl kýženou pozornost. Doma panovala relativně příjemná a klidná atmosféra, rodiče jevili o své děti zájem, v rámci svých možností se jim maximálně věnovali.

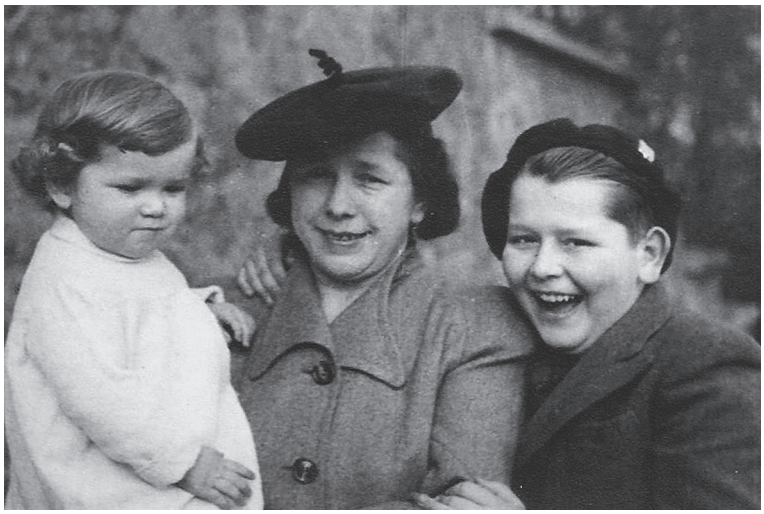

malý Pavel, maminka Jaruška, bratr Ivo, asi rok 1945, archiv autorky

maminka Jaruška, archiv autorky

Doma se Pavel seznámil s vůní vývojky a ustalovače. Štechův otec byl amatérským fotografem, za války si dokonce i fotografováním přivydělával. Koupelna se u nich často měnila ve fotografickou laboratoř. Z této doby existuje již jen několik otcových fotografií. Například snímek kostelíčka z cesty do Podkarpatské Rusi. Další fotografie zachránila Štechova manželka Alice. V dospělosti měl s otcem rozepře a v návalu nezvládnutých emocí fotografie zničil. Na dalším dochovaném snímku je malý Pavel s maminkou na otcově motocyklu zn. Indian.

Během války před nebezpečnou Prahou rodina Štěchova ujížděla do chatové oblasti nedaleko Prahy, do Hlásné Třebaně. Chatu si tu pořídili ještě před válkou, v roce 1930. Prožili ji zde téměř celou. Starší bratr navštěvoval základní školu v blízkém Karlštejně. Přežili zde i květnové pražské povstání v roce 1945, spolu s nimi tu poslední dny války trávila i maminčina sestra s rodinou. Po skončení války sem jezdili každý víkend chatařit. Pavel si zde našel partu kluků, se kterými chodil na dobrodružné výpravy do nedalekých jeskyní v Srbsku, a tak povinné dojíždění s rodiči bylo pro něj velmi příjemné. Zřejmě zde se píší úplné počátky Pavlova slavného fotografického cyklu „Majitelé chat“. Ve dnech pracovních Štechovi bydleli v Praze 2, ve Francouzské ulici, číslo popisné 106. Pavel navštěvoval základní školu v letech 1951 až 1959 ve Slovenské ulici. Měli ve třídě partu kluků, a jak už to bylo v těchto letech obvyklé, pořádali různé výpravy do okolí a někdy se i nepřátelsky střetávali s jinou partou, jejíž členové bydleli v sousedních Vršovicích.

[1)] (http://www.priznaky-projevy.cz/orl/menierova-choroba-nemoc-priznaky-projevy-symptomy)

Střední škola, začátky fotografování

třídní kronika, Pavel Štecha, 1962

(1959–1967)

třídní kronika, Pavel Štecha, 1962

třídní kronika, Pavel Štecha, 1962

tablo SPŠ Zeměměřičské, 1963

V roce 1959 Pavel Štecha dokončil základní školu, a podal si přihlášku na Střední průmyslovou školu zeměměřičskou v Praze. Škola v této době sídlila na Starém městě v Malé Štupartské ulici číslo 8. A právě tady naplno propukly jeho první vážněji míněné začátky s fotografií. Byl člen amatérského sdružení ve Vršovicích a obesílal různé soutěže. Své snímky posílal nejen po Československu, ale i do zahraničí. V tehdejší Německé demokratické republice zaznamenal v roce 1961 první úspěch a jako cenu obdržel kinofilmový přístroj Minolta. Jeho láskou na celý život se však později stal Nikon. V dobách studia na střední škole fotografoval otcovou dvouokou zrcadlovkou Rolleiflex. Dlouho nezůstal u jednoho přístroje, záhy dostal jako dárek od svého staršího bratra Ivy další zrcadlovku, tentokrát značky Flexaret. Bratr v té době již měl vystudovanou dopravní průmyslovku, byl zaměstnán jako výpravčí a současně vykonával funkci redaktora novin, které vycházely pro Československé dráhy. Kromě psaných zpráv přispíval i svými fotografiemi. Také amatérsky filmoval. Pavel si v té době se svým bratrem rozuměl.

Po založení divadla Semafor se stal jeho pravidelným a oddaným divákem, dokázal vystát nekonečné fronty na lísky pro sebe a pro své spolužáky z průmyslovky. Každé představení viděli několikrát, zapisovali si texty písní a hlášky herců. Kupovali si ty nejlevnější vstupenky na stání do galerie. Pavel se jednou osmělil a šel fotografovat přímo pod pódium. Na příští představení přinesl zhotovené zvětšeniny a nechal si je od herců podepsat. Fotografie se líbily, a tak mu bylo umožněno další představení fotografovat přímo před pódiem. Pavla po celé středoškolské studium zajímalo nejen divadlo, ale i filmy a ostatní kulturní dění. Jeho oblíbenými režiséry byl Miloš Forman[1)] a Věra Chytilová[2)]. Rád o filmu diskutoval, a psal o nich slohové práce. Celé čtyři roky mu v lavici dělal společnost Vladimír Synáč, který byl současně i jeho nejlepším kamarádem.

V posledním ročníku průmyslovky se Pavel začlenil do turistického oddílu, fungujícím při sportovním klubu Bohemians, které mělo sídlo téměř na dosah ruky od jeho bydliště. Především v zimě jezdil spolu s dalšími členy do bývalé školy na Mísečkách v Krkonoších. Svoji aktivitu přerušil v době vojenské služby, pak se do těchto hor pravidelně vracel až do doby, kdy chata z nezjištěných příčin vyhořela i s veškerou výzbrojí turistů. V této době vzniklo přátelství s Pavlem Kindermannem, Petrem Hladíkem a dalšími členy, a trvalo po celý jeho život, stejně jako jeho láska k horám a běžkám.

Vášeň k fotografování přivedla Pavla Štechu k fotogrammetrii, kde se pomocí dvou kamer získává plastický obraz terénu a z něho se potom zobrazují vrstevnice do map. I proto si po maturitě v roce 1963 na SPŠ zeměměřičské našel místo geodeta v Cementárnách a Vápenkách v Radotíně. Zde pomocí fotogrammetrie měřil kubaturu clonových odstřelů.

Pokud měl myšlenky na další studium, tak rodiče mu je s určitostí zamítli, peněz moc nebylo a tak musela nastoupit realita života. Na podzim roku 1964 odešel na dva roky na základní vojenskou službu. To už fotografování věnoval téměř veškerý volný čas. Vojnu Štecha strávil z velké části na Šumavě, poblíž hranic s Rakouskem. Domů se vrátil na podzim roku 1966. Pracoval i nadále v cementárně v Radotíně. V témže roce si podal přihlášku ke studiu na FAMU. K tomuto rozhodnutí přispěl i kladný ohlas na jeho fotografie od renomovaného fotografa a pedagoga FAMU Ludvíka Barana [3)], který docházel do amatérského fotoklubu, který Pavel navštěvoval.

souboj v páce spolužáků Synáče a Kettnera, Pavel Štecha, červen 1962

vyučovací hodina – měření, Pavel Štecha 1962

Štecha byl i nadaný kreslíř – spolužák Vladimír Synáč, 1962

[1)] **Miloš Forman** (18. února 1932 Čáslav), je režisér, scénárista a herec
[2)] **Věra Chytilová** (2. února 1929 Ostrava – 12. března 2014 Praha), byla česká filmová režisérka, pedagožka FAMU
[3)] **Ludvík Baran** (23. srpna 1920 Frýdlant n. Ostravicí – 14. března 2011 Praha) byl fotograf a estetik fotografie.

FAMU

studium na FAMU

(1967–1971)

Na FAMU byl přijat napoprvé. Své studium zahájil v roce 1967. Jeho spolužáky v denním studiu se stali Ivo Gil[1)], Tom Drahoš[2)] a Jaroslav Anděl[3)], v mimořádném studiu Markéta Luskačová[4)]. Další navštěvovali dálkové studium – například Dušan Šimánek[5)] a Miro Gregor[6)]. Setkával se zde i s dalšími studenty z vyšších a nižších ročníků (Jaroslav Bárta[7)], Jan Reich[8)], Ján Rečo[9)]…), kteří později zůstali jeho přáteli. Nejblíže měl Štecha k Ivovi Gilovi a to nejen zájmem o sociální dokument, ale i porozuměním v osobní sféře. Sblížili se i přes společný zájem o sport, Štecha byl stále členem lyžařského oddílu Bohemians, jehož členové často jezdili na chatu v Mísečkách.

Jan Reich byl ovlivněn životem v pohraničí, kam byl jeho otec v šedesátých letech přestěhován. V dospělosti, před zahájením studia na FAMU, žil a cestoval několik let s cirkusem, o kterém vytvořil cykly Slovensko a Cirkus s portréty artistů a krotitelů v jejich přirozeném prostředí. Tom Drahoš se na FAMU rovněž věnoval černobílému dokumentu, ale po své emigraci v roce 1968 opustil tuto dráhu a byl ovlivněn pop-artem, věnoval se především inscenované barevné fotografii. Jeho jméno není v Čechách příliš známo právě z důvodu jeho emigrace do Francie v roce 1968. Jaroslav Anděl byl z celé party studentů nejmladší, současně studoval i dějiny umění na FF UK. Jeho tvorba záhy inklinovala ke konceptuální fotografii a body artu, také on emigroval, ale až v osmdesátých letech do Spojených států amerických. Dušan Šimánek preferoval nejen publicistiku, ale i portrét a módu. Markéta Luskačová se orientovala především na dokumentování života na vesnicích.

O rok později, tedy v roce 1968 se potkal se svojí budoucí ženou Alicí a po pár měsících společné známosti měli v únoru 1969 v Praze na Staroměstské radnici tajnou svatbu. Rodičům o ní neřekli, a tím se zhoršil vztah s vlastním otcem. Manželé vystřídali několikrát bydliště, jejich prvním útočištěm byl malý domeček pod Vyšehradem, který byl spíše určen k demolici než k bydlení. Jejich bohémští sousedé jim zajišťovali pestrý život. Jednalo se o tzv. Hanzlberg a pro Štechu byl zdrojem mnohých inspirací. Ideovým vůdcem nájemníků byl Leo Hanzl[10)], odtud pojmenování domku. Kromě nich tam žili například Ivo Gil, kolega ze studií, Jan Reich, Pavel Hudec-Ahasver[11)], rovněž fotografové, mim Boris Hybner[12)], herečka Hana Hesová, grafičky Jarmila Hálková a Ivana Pavlová, režisér Eda Sedlář[13)] a mnozí další. Okolní obyvatelé označovali tento dům jako „dům hrůzy“, je pravdou, že bujaré večírky, různé vernisáže, divadelní představení, ale i koncerty a happeningy byly, co se týče decibelů, vysoko nad měrou únosnosti. Rodiče Pavla ani jeho ženu nijak nepodporovali, a proto si Štecha nacházel příležitostné výdělky – zhotovování reprodukcí, či fotografováním herců pro Barrandovské ateliéry. Manželka Alice pracovala jako knihovnice, naštěstí ze strany jejích rodičů alespoň občas přicházely menší finanční podpory. V těchto podmínkách manželé Štechovi žili po celé studium Pavla na FAMU. Ivo Gil podal návrh, aby zchátralý domek koupili a převedli tím do svého vlastnictví, s čímž ostatní nájemníci

souhlasili a po značných peripetiích s úřady, kdy musel být pozastaven demoliční výměr, byla vilka jejich. Spoluvlastníky byli Pavel Štecha, Ivo Gil, Josef Hník[14] a Eduard Sedlář. Svůj podíl Štecha v roce 1973 přenechal Nikolaji Feďkoviči[15], který byl studentem malby na VŠUP. Díky zaměstnání Pavlova tchána, který pracoval jako úředník na bytovém úřadě, jim byl přidělen byt na Zeleném pruhu v Praze. Ještě před stěhováním se Štechovým narodila v roce 1972 dcera Martina. Dočasně tak museli přijmout útočiště u rodičů manželky.

Pavel Štecha při svém nástupu na FAMU začal studovat na katedře filmového a televizního obrazu, proto musel v první a druhém ročníku absolvovat i kameramanská cvičení. V roce 1969 byl vytvořen pod touto katedrou Kabinet fotografie a studenti se mohli věnovat jen své vytoužené fotografii. Studium, které vzniklo na popud Jána Šmoka[16] v roce 1960, bylo vedle možnosti studovat fotografii na Vysoké škole grafiky a knižního umění Hochschule für Grafik und Buchkunst v Lipsku druhou alternativou socialistických zemích Evropy. Samostatná katedra fotografie byla díky němu založena na FAMU v Praze v roce 1975.

Během studia přispíval Štecha do různých novin a časopisů. Po seznámení se sociologem Martinem Matějů publikoval pravidelně v časopisu Reportér. Dokumentoval tehdejší pražské kluby mládeže, což bylo téma, které pro Štechu bylo velmi zajímavé. Seznámil se cíleněji také s divadelní fotografií. Tuto novou zkušenost si prohluboval fotografováním v divadelní kavárně Viola. Fotografoval například Havlovu a Svitákovu hru Dveře na půdu z roku 1964, nebo satiru K. H. Borovského „Vstávají, pane redaktor a nelekají se“ z Tyrolských elegií. Toto vystoupení dokumentoval během roku 1969 velmi intenzivně, vznikl z toho ucelený soubor fotografií, který si nechal Štecha svázat. Jednou z mnoha společných reportáží byla problematika Šumavy – „Šumava – kyselé jablko“.

Jako závěrečnou praktickou práci na FAMU si zvolil nepříliš atraktivní téma starobince u sv. Tomáše v Praze. Pracoval na ní plné dva roky, finální podoba sestávala z pouhých třináct fotografií, ačkoliv jich ve starobinci pořídil mnoho. I s odstupem času obstojí tyto snímky svojí kvalitou i jako solitéry. Jsou brilantní výpovědí o osudu starých lidí, které ale socialistické zřízení nechtělo vidět. V této diplomové práci je zřejmý vliv americké sociální fotografie 30. let, především práce fotografů jakými byli například Walker Evans[17], Dorothea Langeová[18], Arthur Rothstein[19] a další, tedy představiteli seskupenými kolem Roy Strykera[20] v jím iniciovaném projektu Farm Security Administration. Tento projekt založený americkou vládou měl zdokumentovat ohroženou existenci chudých zemědělců v důsledku hospodářské krize a katastrofálního sucha v roce 1936. Štecha se inspirací tímto obdobím netajil. V Čechách měl fotograficky nejblíže k Miloňovi Novotnému, se kterým se několikrát sešel, a především k Josefovi Koudelkovi[21], se kterým ho seznámila Markéta Luskačová, která v té době s ním partnersky žila. Vyhledával tedy fotografy, kteří tíhli k nestylizované

syrové skutečnosti bez klišé přísad, a zároveň se v jejich tvorbě objevovala opravdová člověčina. Další fotografický vzor spatřoval v Henri Cartier – Bressonovi [22)] a členech agentury Magnum.

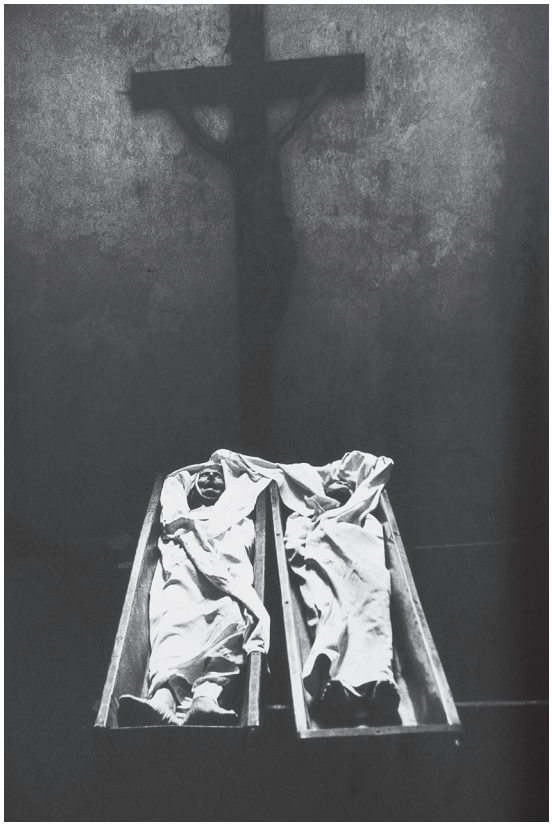

z cyklu Domov důchodců u sv. Tomáše,
Pavel Štecha, Praha 1968–70

z cyklu Domov důchodců u sv. Tomáše, Pavel Štecha, Praha 1968–70

Během studia měli vliv na tvorbu Pavla Štechy různé osobnosti, se kterými se setkával. Zcela jistě mezi ně patřil prof. Ján Šmok, pod jehož odborným vedením na fakultě byl. Velký význam pro Pavla Štechu, ale i pro všechny jeho spolužáky, byl příchod Anny Fárové[23] na FAMU v roce 1970. Sami studenti iniciovali její pedagogickou činnost na FAMU, než však nastoupila na katedru od nového školního roku, Štecha, Gil a Anděl ji navštěvovali pravidelně v jejím bytě, listovali rozsáhlým archivem fotografických monografií, seznámili se s originálními fotografiemi Josefa Koudelky, které u sebe přechovávala. Tato kunsthistorička a kurátorka Uměleckoprůmyslového muzea (1970–1977) zanesla do školy svěží vítr v podobě neortodoxního vedení přednášek a zároveň díky svým zahraničním kontaktům mohla své studenty podrobně obeznámit se situací a stavem fotografie v nesocialistických zemích. Preferovala individuální přístup a vedení rovnoprávného dialogu. V té době vydala již větší množství monografií českých i světových fotografů (např. Bressona – jednalo se o první fotografickou monografii Bressona na světě (SNKLHU, 1959), Bischofa[24] (SNKLHU, 1960), Sudka[25] (SNKLHU, 1959), Jeníčka[26] (SNKLHU, 1962), Wiškovského[27] (SNKLHU, 1964), ale i v té době polozapomenutého Františka Drtikola[28]. Pavel Štecha si Anny Fárové velmi vážil a měl ji upřímně rád.

ročníková práce na FAMU, Malá Strana, Praha 1970

Téma domovu důchodců bylo od té doby mnohokrát zpracováno. Například Štechův kolega a nejbližší kamarád Ivo Gil pod vlivem daného cyklu odjel do Kuksu, kde vytvořil menší sérii ze zdejšího domova. Rovněž Jaroslav Kučera[29] nafotografoval cyklus s touto tématiku, i když nepatří mezi jeho zásadní díla. Kučera je známý především svým souborem Setkání s člověkem ze studentských kolejí na pražském Strahově či porevoluční Nové radosti v pražských hospodách. Domov důchodců Pavla Jasanského[30] z let 1983–1986 je proti Štechovu domovu mnohem hrubší a to nejen kvůli hrubozrnnému zpracování zvětšenin a použitému materiálu, ale i méně citlivým přístupem. Z jeho fotografií je cítit, že domov důchodců je konečná stanice, odkud není návratu.

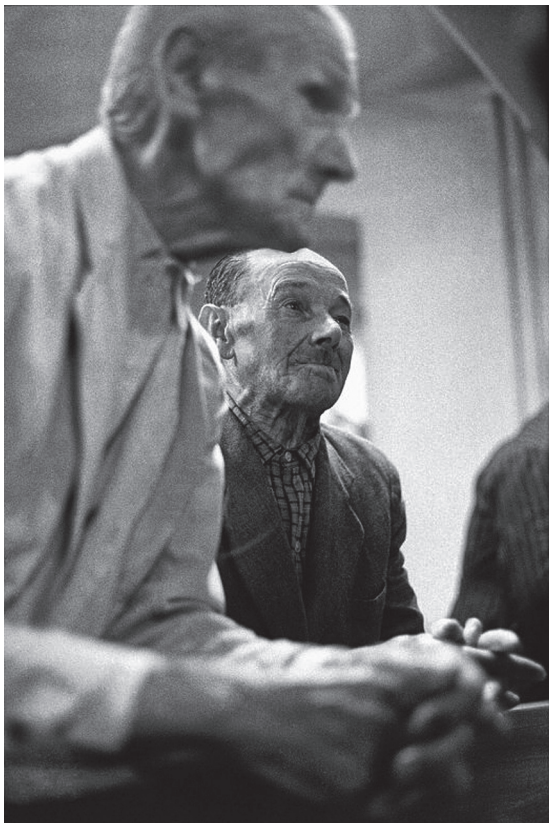

z cyklu Domov důchodců, Pavel Jasanský

z cyklu Domov důchodců u sv. Tomáše,
Pavel Štecha, Praha 1968–70

Jako svoji teoretickou práci si Štecha zvolil pro něj téma velmi blízké – humanistická reportážní fotografie. Spoustu podkladů dostal od Anny Fárové: „*Velmi ho zajímal přístup nereportážní, esejistický. Jeho Domov důchodců je skutečný esej. To byl nový fotografický přístup, seriózní, zralý. Osobně byl charakterně čestný a vyhraněný, jeho čistý postoj se nezměnil.*“[31]

Dalším rozsáhlým cyklem, kterému se Pavel Štecha začal věnovat během studií, byl velmi známý soubor Majitelé chat. Začal s ním v roce 1970. Pracoval na něm dva roky a po deseti letech se k němu vrátil.

Za doby studia byl společným kamarádem Gila a Štechy střihač Jiří Brožek[32)], který studoval na katedře střihu a měl kontakty v Okresní galerii výtvarného umění v Roudnici nad Labem. Brožek jim nabídl uspořádat expozici. Vznikla tak absolventská výstava, kterou zaštiťovala kurátorka a pedagožka Anna Fárová. Proběhla v roce 1972 a zúčastnila se jí kromě Gila a Štechy i Markéta Luskačová, která doplňovala svojí orientací na vesnici dokumentární tvorbu Štechy a Gila, zabývajícími se životem ve městech. Dokumentární tvorba v sedmdesátých letech se díky těmto absolventům začala formovat zcela jiným směrem než dosud. FAMU v té době bylo zaměřeno především na výtvarnou, uměleckou fotografii, ale tito dokumentaristé dokázali, že i reportážní fotografie může mít umělecký přesah. Všichni tři absolventi si zvolili témata, které socialismus nechtěl ventilovat, život zobrazovali v jeho syrové podobě. Gil absolvoval cyklem Sanitka, kterou nafotografoval v Ostravě v roce 1971 a Luskačová ukončila své studium na FAMU souborem Poutníci (1964–1971). Výstava zaznamenala nebývalý ohlas, a tak Anna Fárová reprízovala výstavu v Brně v Domě pánů z Kunštátu na přelomu roku 1972 a 1973. O Pavlovi Štechovi v souvislosti s výstavou napsala a později uveřejnila ve své knize: „*Pavel Štecha, narozený v roce 1944, vytvořil sevřený útvar třinácti fotografií pod názvem Domov důchodců a pracoval na něm dva roky ve starobinci u svatého Tomáše v Praze v letech 1968–1970. Vybrané a vystavované fotografie jsou jednotnou řadou sestavenou z mnoha pracovních snímků. Počet a řada je definitivní a tvoří jednotný uzavřený celek. Každá fotografie má přesto svůj samostatný výtvarný účin, i když domyšlená řada násobí smysl jednotlivé fotografie. Přísná fotografie, brilantní provedení, čistota a jasnost výrazu poskytují kromě myšlenkové závažnosti nostalgické atmosféry jakýsi zobecňující nadhled na lidskou podmínku člověka na konci jeho cesty. Odlišnost výsledků tvorby obou mladých fotografů, kteří přitom pracují pro podobné cíle, hovoří pro neopakovatelnost a jedinečnost fotografické řeči. Gil ani Štecha nejdou za líbivostí a dokonce se ocitají v protipólu módnosti. Jejich tvorba je neatraktivní a nepodbízivá, použité prostředky jsou specificky fotografické. Pokora k realitě, respekt k viděnému jsou programové. Obsah je apelativně humanistický a angažovaný. Rozhodně tyto fotografie nezastupují obraz nebo grafický list a nechtějí být dekorativní. Oba fotografové rozvádějí svá témata větším počtem fotografií. Ostatně specifickou vlastností soudobé fotografie je její řadovost – série.“* [33)]

Ukončení studia znamenalo rozloučit se studentských životem, a vrhnout se po hlavě do tvrdé reality života. Absolvováním FAMU Štechovi umožnilo stát se členem Svazu českých výtvarných umělců, a mohl díky tomu vykonávat profesi fotografa ve svobodném povolání, aniž by musel být v trvalém zaměstnaneckém poměru. Přesto se spolu s Gilem rozhodli využít nabídku Pavla Pospíšila, pracovat na zkrácený úvazek ve fotooddělení v Československé televizi, a téměř pět let od konce roku 1971 do 1976 zhotovovali tzv. fotosky (fotografické záznamy filmu pořízené především pro reklamní a marketinkové účely, jsou určeny pro propagaci v médiích a zachycují nejdůležitější scény a portréty představitelů hlavních rolí). Práce Štechu docela bavila, největší zážitek mu přinesla dokumentace filmu Věry Chytilové Hra o jablko z roku 1976. Přestože fotografům měly být negativy ponechány, ČST trvala na jejich odevzdání, a tak v archivu Štechy ani Gila není jediná fotografie ani negativ z této doby. Přesto je možné na internetu na Filmové databázi Štechovy snímky z filmu dohledat.

fotosky z filmu Věry Chytilové – Hra o jablko, Pavel Štecha, Praha 1975

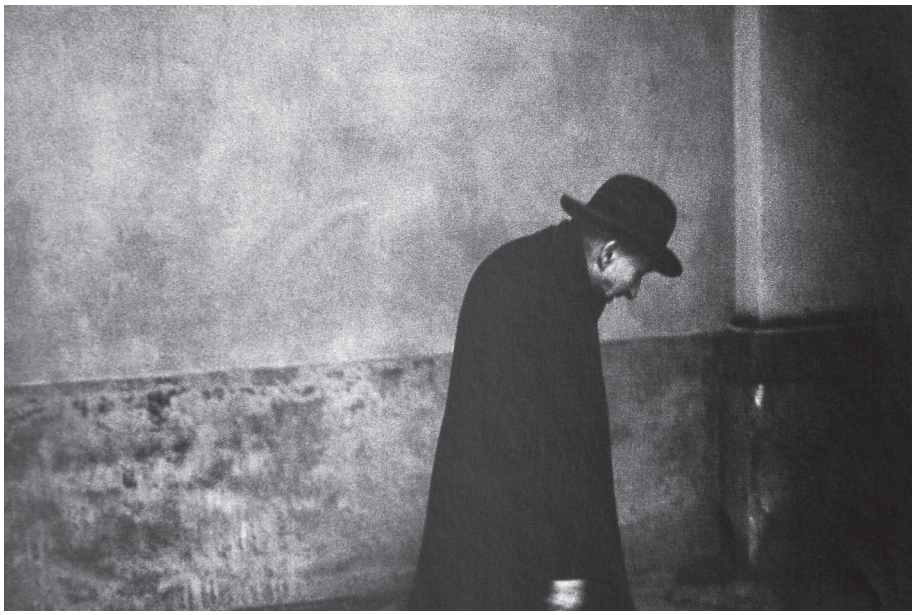

z cyklu Domov důchodců u sv. Tomáše, Pavel Štecha, Praha 1968–70

[1] **Ivo Gil** (24. září 1941 Prostějov) je český fotograf a pedagog.
[2] **Tom Drahoš** (1947 Praha) je český fotograf
[3] **Jaroslav Anděl** (7. června 1949 Praha), je český fotograf, kritik a nezávislý kurátor.
[4] **Markéta Luskačová** (29. srpna 1944 Praha) je česká fotografka a socioložka
[5] **Dušan Šimánek** (1948 Příbram) je český fotograf.
[6] **Miro Gregor** (18. září 1931 Žilina) je slovenský fotograf, absolvent FAMU.
[7] **Jaroslav Bárta** (31. května 1948, Hradec Králové) je český fotograf.
[8] **Jan Reich** (21. května 1942, Praha – 14. listopadu 2009, Praha) byl český výtvarný fotograf.
[9] **Ján Rečo** (7. ledna 1948, Sečovská Polianka) je český dokumentární fotograf.
[10] **Leoš Hanzl** byl jevištní mistrem divadel na Vinohradech, Na zábradlí a Jiřího Wolkera.
[11] **Pavel Hudec Ahasver** (14. listopadu 1941 Kysak) je český fotograf.
[12] **Boris Hybner** (5. srpna 1941 Vyškov) je český mim, herec, režisér, scenárista, vysokoškolský pedagog
[13] **Eduard Sedlář** (6. srpna 1942 – 23. října 2001) byl režisér televizních seriálů a pořadů
[14] **Josef Hník** (1946 Praha) je český fotograf.
[15] **Nikolaj Feďkovič** (13. května 1945 Užhorod) je ukrajinský malíř.
[16] **Ján Šmok** (30. prosince 1921 Lučenec – 10. prosince 1997 Praha) byl český fotograf, teoretik fotografie a vysokoškolský pedagog.
[17] **Walker Evans** (3. listopadu, 1903 – 10. dubna, 1975) byl americký sociální fotograf.
[18] **Dorothea Langeová** (26. května 1895 New Jersey – 11. října 1965 Kalifornie) byla americká dokumentární a novinářská fotografka.
[19] **Arthur Rothstein** (1915 New York – 1985 New York) byl americký novinářský fotograf.
[20] **Roy Emerson Stryker** (5. listopadu 1893 – 27. září 1975) byl americký ekonom, vládní úředník a novinářský fotograf.
[21] **Josef Koudelka** (10. ledna 1938 Boskovice) je český fotograf a člen agentury Magnum Photos.
[22] **Henri Cartier-Bresson** (22. srpna 1908 – 3. srpna 2004) byl francouzský fotograf
[23] **Anna Fárová** (1. června 1928 Paříž – 27. února 2010 Praha) byla česko-francouzská historička umění.
[24] **Werner Bischof** (26. dubna 1916 Curych – 16. května 1954 Trujillo, Peru) byl reportážní fotograf.
[25] **Josef Sudek** (17. března 1896 Kolín – 15. září 1976 Praha) byl český
[26] **Jiří Jeníček** (8. března 1895 Beroun — 22. února 1963 Praha) byl český fotograf, filmař a teoretik.
[27] **Eugen Wiškovský** (20. září 1888 Dvůr Králové – 15. ledna 1964 Praha) byl český pedagog, filolog a amatérský fotograf.
[28] **František Drtikol** (3. března 1883 Příbram – 13. ledna 1961 Praha) byl český fotograf .
[29] **Jaroslav Kučera** (19. prosince 1946, Ředhošť) je český fotograf.
[30] **Pavel Jasanský** (1938 Praha) je český fotograf.
[31] **Anna Fárová,** Dvě tváře, Praha, Torst, 2009
[32] **Jiří Brožek** (11. března 1947 Roudnice nad Labem) je český filmový střihač
[33] **Anna Fárová,** Dvě tváře, Praha, Torst, 2009

Srpen 1968, palachiáda 1969

z pohřbu Jana Palacha, Pavel Štecha, Praha leden 1969

Osudový den vstupu vojsk varšavské smlouvy – 21. srpna 1968, byl Pavel Štecha v zahraničí. Uvolněná atmosféra šedesátých let umožnila Štechovi vycestovat do Itálie. Jednalo se o privátní výlet během prvních prázdnin na FAMU, kde úspěšně zakončil úvodní ročník studia. Se spolužákem z FAMU Jaroslavem Andělem pojali výpravu jako okružní cestu po Rakousku a Itálii. Anděl preferoval galerie, Štecha chtěl naopak poznat život, a tak se jejich cesty rozdělily. Ve vlaku, kdesi uprostřed Rakouska, se Štecha od spolucestujících dozvěděl o okupaci Československa, a proto se dopravil, co nejrychleji to bylo možné, zpět do vlasti. Vzhledem ke svým politickým postojům (po otci zdědil silnou averzi vůči všemu komunistickému) chtěl účastí na demonstracích vyjádřit svůj názor. Na druhou stranu z pozice fotografa – dokumentaristy cítil příležitost dokumentovat dějiny. Fotografie z cest nebyly nikdy zveřejněny, srpnové události 1968 byly natolik významné, že zcela zastínily jiná témata.

jeptišky z Říma, Pavel Štecha, Řím srpen 1968

okupace Československa, Pavel Štecha, Praha srpen 1968

okupace Československa, Pavel Štecha, Praha srpen 1968

Z výše uvedených důvodů tedy Štecha nestihl první den, ale přesto stačil atmosféru těch dní zaznamenat. Jeho soubor není tak zásadní jako jiných kolegů, především jsou legendární fotografie Josefa Koudelky, ale za hledáčky svých fotoaparátů byly přítomni i Dagmar Hochová [1)], Jiří Všetečka [2)], Markéta Luskačová, Jiří Egert [3)], Miloš Polášek [4)], Oldřich Škácha [5)], Gustav Aulehla [6)] a mnozí další. Jeho přítel a spolužák Ivo Gil rovněž nestačil dokumentovat situaci od prvního dne – byl na letním pobytu v Anglii, kde pracoval na zemědělské farmě, zdokonal se v angličtině a vychutnával si pobyt ve svobodné zemi.

okupace Československa, Josef Koudelka,
Praha srpen 1968

okupace Československa, Miloň Novotný,
Praha srpen 1968

okupace Československa, Pavel Štecha,
Praha srpen 1968

okupace Československa, Jiří Všetečka,
Praha srpen 1968

okupace Československa, Pavel Štecha, Praha srpen 1968

studentská stávka, Pavel Štecha, Praha leden 1969

Pohřeb upáleného studenta Jana Palacha 25. ledna 1969 fotografoval Štecha stejně jako své ostatní cykly – s citem pro realitu, srozumitelnost výpovědi, spolu s estetickou kvalitou.

pohřeb Jana Palacha, Pavel Štecha, Praha leden 1969

studentská stávka, Pavel Štecha, Praha leden 1969

[1] **Dagmar Hochová** (10. března 1926 Praha – 16. dubna 2012 Praha) byla česká dokumentární, portrétní a reportážní fotografka.
[2] **Jiří Všetečka** (12. října 1937, Praha) je český fotograf.
[3] **Jiří Eger** (18. října 1942 Praha) je český výtvarník a fotograf.
[4] **Miloš Polášek** (12. listopadu 1939, Ostrava) je český fotograf, grafik a vydavatel.
[5] **Oldřich Škácha** (16. října 1941 Praha – 29. března 2014) byl český dokumentární fotograf.
[6] **Gustav Aulehla** (1931 Olomouci) je český fotograf a projektant.

Majitelé chat

z cyklu Majitelé chat, Pavel Štecha, Hlásná Třebaň 1970–72

(1970–1972)

z cyklu Majitelé chat, Pavel Štecha, 1970–72

Jak bylo zmíněno na začátku, prostředí znal Pavel velmi důvěrně, jeho rodiče měli chatu v Hlásné Třebani, jeho strýc na Kocábě. Fotografie vznikaly několik let, a je znát, jak splynul s prostředím, neboť celý cyklus vyznívá velmi autenticky. Poloha zevnitř provázala většinu jeho tvorby, špatně se mu fotografovala témata, v kterých nemohl proniknout pod povrch. Fotografování tohoto námětu jej velmi bavilo. Na místa se vracel po deseti letech, a tak vznikl jakýsi časosběrný dokument. Zpočátku fotografie koncipoval jako diptychy, později formou jednotlivých snímků. Je až s podivem, že tento svůj cyklus nikdy neprezentoval knižně, jen několik jednotlivých snímků je zastoupeno v publikaci z roku 2001 U nás. Sám k tomuto tématu řekl: *„Chaty pro mě byly nejpodstatnějším tématem. Chtěl jsem dokumentovat střední generaci, protože je to právě ona, která nejvíce manipuluje společností. Tak jsem přišel na chataře. V chatách je skryta zvláštní česká tvořivost, vztah k majetku, k okolí, lajdáctví, celá česká mentalita.“* [1] Na otázku neexistence knižní publikace dodal: *„Pokoušel jsem se v sedmdesátých letech s tím něco dělat, ale nikdo o to neměl zájem. Něco z toho jsem vystavil v Činoherním klubu, což zorganizovala Anna Fárová, ale to bylo až v roce 1978. Žádné z těchto témat jsem řádně nedokončil. Je to možná proto, že si nejsem úplně jistý, jestli jsem to dělal dobře. A bez možnosti konkrétní realizace jsem to vždy odložil. Už od té doby uplynulo moc času a fotografie je vždy trošku časová. Nejsem Koudelka, který dělá obrazy, které fungují jako výtvarná výzva pro řadu dalších lidí. A možná se toho trochu bojím, abych nepřišel na to, že to je ještě nehotovější, než si myslím. Mám asi příliš tendenci svým fotografiím nedávat velkou váhu. Dívám se na sebe spíš s větším despektem než s respektem. Navíc dokumentární fotografie jsou často o událostech a tady se – vyjma let 1968 a 1989 – vůbec nic neudálo.“* [2]

z cyklu Majitelé chat, Pavel Štecha, 1970–72

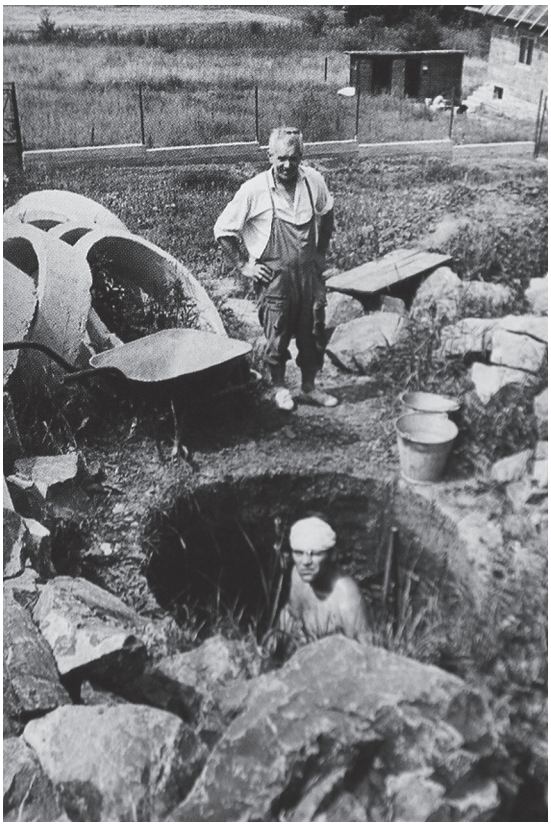

z cyklu Majitelé chat, Pavel Štecha, 1970–72

Jestliže Štechův cyklus Domov důchodců vykazoval jisté patetické rysy, tak v Majitelích chat nic podobného není. Z jednotlivých snímků je patrné, že aktéři pózují, je znát, že s fotografem navázali vztah. Štecha zde uplatnil svůj jemný smysl pro humor. Cyklus je vlastně již sociologickou studií, i když se ještě nejednalo o žádnou zakázku pro sociology. Jeho životním motem bylo: *„Zajímá mne člověk v určitém prostředí."* Štecha zastával názor, že chaty jsou odobné svým majitelům, kteří byli v drtivé většině i jejich tvůrci. Například lidé vysocí, protáhlí, s oválným tvarem obličeje, měli postavené obydlí podobného tvaru – zabíralo na zahradě velmi malý prostor, ale do výšky mělo spolu s podkrovím i několik pater. Většina majitelů psů se se svými čtyřnohými miláčky podobá, tak to bylo i s chatkami…

z cyklu Majitelé chat, Pavel Štecha, Hlásná Třebaň 1970–72

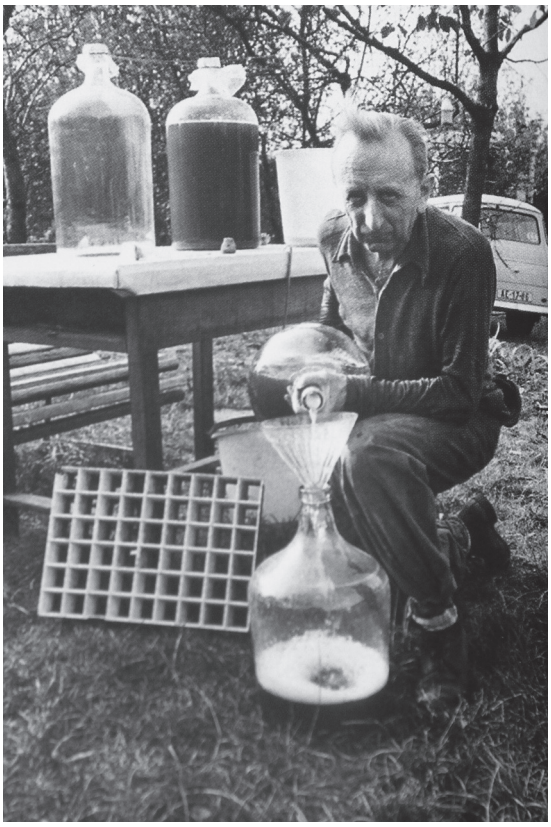

z cyklu Majitelé chat, Pavel Štecha, 1970–72

Na některých fotografiích dokumentoval i svého otce na jejich chatě v Hlásné Třebani. Po smrti rodičů (v roce 1975 zemřela jeho maminka, otec o čtyři roky později) byla tato nemovitost v péči obou bratrů. Jejich spor o chatu kulminoval v roce 1986, kdy přišla velká povodeň – a ač se stavba nacházela daleko od břehů Berounky, byla zničena nejen zahrada, ale částečně i samotný domek. Po vážné slovní roztržce se bratři dohodli na finančním vyrovnání a Štecha podíl na nemovitostech od bratra v témže roce koupil. V následujícím roce (1987) se s manželkou rozhodli chatu prodat, a za utržené peníze koupili rozestavěnou vilku v Černošicích, kam se další rok nastěhovali.

Fenomén chataření je charakteristickým znakem Čechů. Za socialismu kompenzovalo nemožnost cestovat do zahraničí. I v době totality se většina mužů z velkých měst podvědomě řídila starým pořekadlem *„Zasaď strom, postav dům, zploď syna“* a chata byla přeci jen méně náročnou stavbou než rodinný dům. Lidé tu marně hledali ztracené soukromí, kterého se jim nedostávalo v těsných panelákových a činžovních domech. Sice jim průměrná parcela o rozloze 400 metrů čtverečních, která byla jen jejich, mohla navozovat pocit svobody, ale zvuky sekačky či cirkulárky je místo nedělní siesty u kávy vyvedly z omylu. Sama jsem rovněž odkojena stejným prostředím, Štechův strýc, kterého jsem zmiňovala v kapitole z dětství, byl můj dědeček a právě po vzoru Štechů si v padesátých letech postavil ten svůj dům jen pár desítek metrů od nich. Fotografické oko Pavla Štechy bylo tedy vůči tomuto prostředí laskavé, plné porozumění.

z cyklu Majitelé chat, Pavel Štecha, 1970–72

z cyklu Majitelé chat, Pavel Štecha, Hlásná Třebaň 1970–72

z cyklu Majitelé chat, Pavel Štecha, 1970–72

Cyklus Majitelé chat má celou řadu následovníků. Jedním z nich je absolventka VŠUP a Institutu tvůrčí fotografie Veronika Zapletalová[3] v souboru Chatařství (2000–2005). Na rozdíl od Štechy a jeho sociálního pohledu se Zapletalová zaměřila více na groteskní, místy až paradoxní architekturu víkendových příbytků, na zdokumentování míst, kde se lidé z měst cítí být šťastní a svobodní, na jejich kreativitu. Její cyklus je bez lidí – je více sondou do architektury a lidové tvořivosti. Pracovala na něm pět let a z tisíce snímků vybrala ty nejpůsobivější pro svou knihu Chatařství – Architektura lidských snů a možností vydanou v roce 2007 v nakladatelství Era. Podle této knihy pak Zapletalová natočila film.

z cyklu Chatařství, Veronika Zapletalová, 2000–05

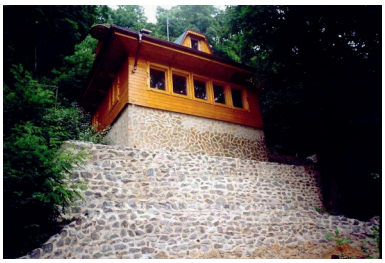

z cyklu Chataři a chalupáři, Roman Vondrouš

Také Roman Vondrouš[4)] se v jednom ze svých cyklů věnoval tématu chatření. Jeho cyklus Chataři a chalupáři je fotografován povětšinou širokým ohniskem a za použití umělého dosvětlení scény prostřednictvím blesku. Záběry z bezprostřední blízkosti jsou velmi sugestivní a přitom působí nehraně.

z cyklu Sousedé Biskupic, Jakub Kožiál, 2003

Jako námět na bakalářskou praktickou práci si cyklus ze stejného prostředí zvolil i David Machač[5)] – Chataři (2005–2006) nebo Jakub Kožiál – Sousedé Biskupic (2013), který toto téma uchopil prostřednictvím flešovaných portrétů. Machačovy fotografie nejsou postaveny ani na absurdních situacích, ani na blízkém kontaktu s portrétovanými. Klade vedle sebe obsahové kontrasty, dokumentuje způsob trávení volného času na přelomu 20. a 21. století.

z cyklu Chataři, David Machač, 2005–06

Téma chatařů se nevyhnulo ani dalšímu studentovi Institutu tvůrčí fotografie Oldřichovi Malachtovi, který ho pojal formou stylizovaného autoportrétu na chatě a v jejím blízkém okolí. S chatařením začal až jako dospělý, chatu vyženil a nakonec tomuto fenoménu sám propadl. Jeho pojetí je velmi moderní, nedokumentuje okolí, ale obrací pozornost na svoji osobu, na své pocity, prožitky.

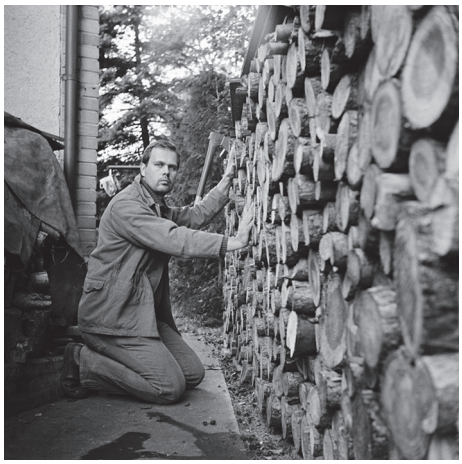

z cyklu Chatař, Oldřich Malachta

z cyklu Majitelé chat, Pavel Štecha, 1970–72

[1), 2)] http://kultura.idnes.cz/pavel-stecha-mel-jsem-byt-vetsi-buldok-dxq-/vytvarne-umeni.aspx?c=A011208_024800_vytvarneum_kne

[3)] **Veronika Zapletalová** (1971 Praha) je česká fotografka.

[4)] **Roman Vondrouš** (1975 Pardubice) je současný český fotograf.

[5)] **David Machač** (1982 Opava) je současný český fotograf.

Projekt asanace Žižkova

z cyklu Žižkov, Pavel Štecha, Praha 1972–80

(1972–1980)

z cyklu Žižkov, Pavel Štecha, Praha 1978

Mezi lety 1970 až 1975 navštívil Pavel Štecha několikrát Josefa Sudka. Ten mu kromě jiných životních mouder předal radu, aby se stýkal nejen s kolegy fotografy, ale především s lidmi jiných oborů – tím se Štecha řídil po celý svůj další život. V roce 1970 začal spolupracovat s architekty a sociology. Byl jedním z našich prvních sociologických dokumentaristů. Před Štechou fotografovala Eva Davidová [1)] sociologickým pohledem cikány v 50. letech, ale nebylo to pod vedením sociologů. Rovněž Markéta Luskačová ve svých Poutí na Slovensku prvotně sledovala sociologické otázky. V roce 1972 začal architekt Zdeněk Zavřel [2)] zpracovávat projekt asanace Žižkova. Součástí projektu byla i sociologická zpráva, kterou vypracovali sociologové Martin Matějů [3)] a Jiří Linhart [4)]. V Zavřelově ateliéru tak začaly pravidelné týdenní diskuze, výměna postřehů a názorů na toto téma mezi všemi zúčastněnými. A tak se v témže roce narodila první studie Žižkov, cyklus bez senzacechtivých přísad, poetika a zároveň tvrdá realita zchátralé činžovní zástavby, pavlačových domů, života jejich obyvatel… Tyto fotografie jsou nejen dokumentární, ale mají i výtvarný přesah. Zvoleným úhlem pohledu, odstraněním nežádoucích prvků a brilantní kompozicí dosáhl estetizujícího účinku. Štechu vždy zajímal člověk, proto je na jeho fotografiích téměř vždy zobrazen.

z cyklu Žižkov, Pavel Štecha, Praha 1972–80

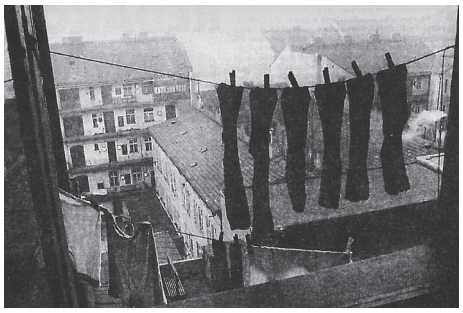

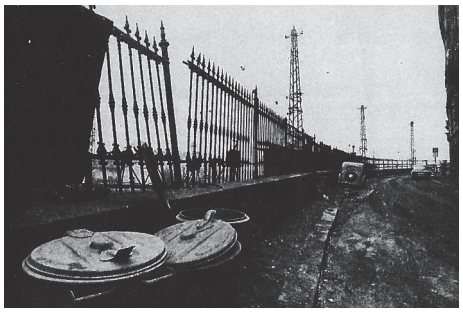

z cyklu Žižkov, Pavel Štecha,
Praha 1972–80

Na tuto práci navázal další spoluprací s nekonformními sociology, architekty a dalšími lidmi různých společenských oborů ve studii o Táboře, Hradci Králové, Ostravě-Přívozu, Teplicích a dalších. Fotografie Štechy a poznatky spolupracovníků nebyly ve skutečnosti téměř použity, byly na svoji dobu příliš pravdivé. Zobrazovaly skutečnost bez příkras, taková jaká byla, prázdné výlohy, neutěšená zákoutí, pavlačové domy se společnými záchody. Na druhou stranu tato doba měla svoji poetiku. Představu o tomto prostředí si člověk může udělat z filmu Lásky mezi kapkami deště režiséra Karla Kachyni[5)], který tento svůj film natáčel v roce 1979 právě na Žižkově. Přesto tato spolupráce dala Pavlovi Štechovi mnoho – nejen přátelství, ale i znalosti a vzdělání v jiných oborech. A možná právě zde je zaseto semínko klíčící lásky k architektuře, jejímž fotografováním se zabýval v pozdějších letech.

z cyklu Žižkov, Pavel Štecha, Praha 1972–80

V roce 1978 se k tématu Žižkov znovu vrátil. Tentokrát s Dušanem Šimánkem inicioval nový projekt, který vznikal kvůli další chystané přestavbě této pražské čtvrti. Setkávali se v Šimánkově ateliéru v Kubelíkově ulici. K spolupracovníkům patřila i Iren Stehli[6], Pavel Vavroušek[7], Jaroslav Bárta, Antotnín Halaš[8], Jan Malý[9] a Ján Rečo. Námětů bylo hodně – od členění člověka podle jeho profese, sociální komunity, vzdělání, věku… přes životní prostředí a konče architekturou začleněnou do městské krajiny, jejími detaily atd. Témata se nevyhýbala ani dopravě, kultuře, mezilidských vztahům, ale i restauracím a inzerátům, které měly k tomuto místu vztah. Cituji začátek sedmistránkové statě, kterou Štecha sepsal spolu s Janem Vítem[10]: *„Obecným námětem naší fotografické akce je člověk v městském prostředí. Chceme toto téma sledovat na Žižkově – proto, že tu byl v časově i místně přehlédnutelném úseku vytvořen dodnes fungující svébytný a integrální životní styl, v jehož mikrosvětě se navíc promítají obecné aspekty života člověka v městském prostředí. ‚Běžné' je tu nejzákladnější vizuální kvalitou, je vlastním materiálem naší estetiky – ‚estetiky banality'. / Chceme sociologicky definovat člověka v tomto prostředí, jeho život, vztahy, zvyky, rituály, události, kterých se účastní; / chceme definovat prostředí, které tu člověk vytvořil, zjišťovat, z čeho se toto prostředí skládá, co je spojuje, sledovat v něm časové vrstvy. / Pracovní pojmenování akce zároveň určuje náš přístup: Žižkov 79 – tedy místně a časově konkrétní ohraničený úsek reality – nefotografujeme modelové situace, jde nám o ‚zde a teď'."*[11]

z cyklu Žižkov, Pavel Štecha, Praha 1972–80

z cyklu Žižkov, Pavel Štecha, Praha 1972–80

z cyklu Žižkov, Pavel Štecha, Praha 1972–80

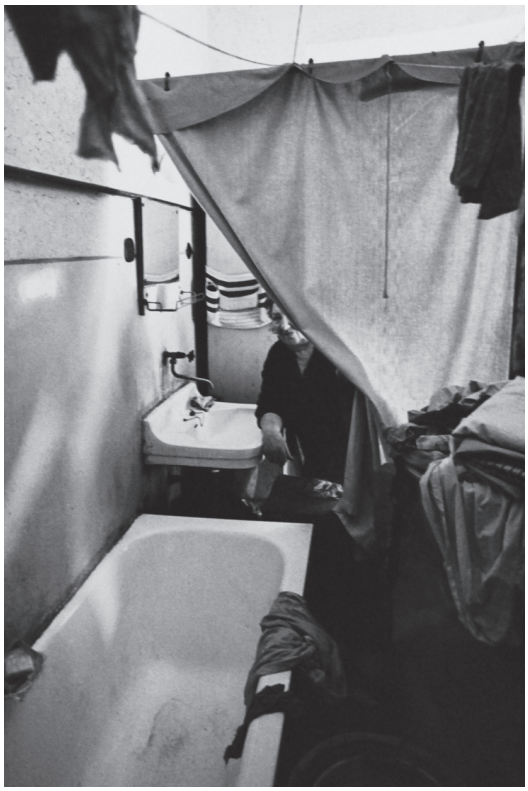

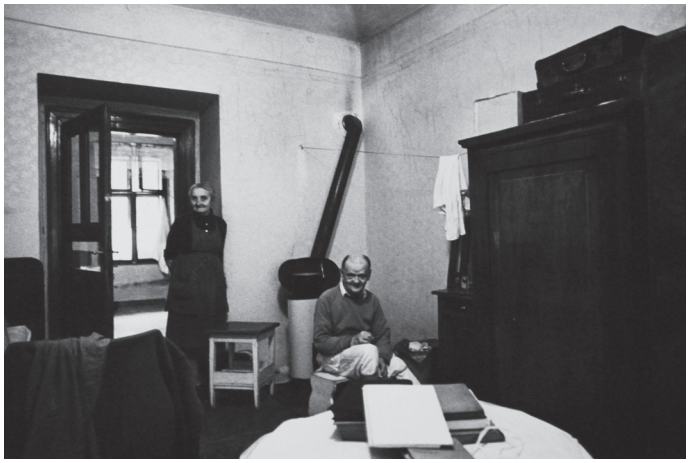

z cyklu Žižkov, Pavel Štecha, Praha 1972–80

Záhy zjistili, že na celou záležitost nestačí a chybí jim koordinátor, a tak v následujících měsících oslovili další umělce: Annu Fárovou jako poradkyni (jednak pro její znalosti a zkušenosti, ale také ji chtěl povzbudit v době, kdy podepsáním Charty 77 se k ní spousta lidí obrátila zády), Vladimíra Birguse[12)] a Danu Kyndrovou[13)] jako fotografy. Pro Danu Kyndrovou byl Štecha velkým přínosem. Dostala od něj cenné rady ke své vlastní tvorbě. Poradil jí, aby při fotografování měnila ohniskovou vzdálenost, naučil ji také postupovat koncepčně, netvořit jen samostatné fotografie, nýbrž celé celky. Postupně začalo členů ubývat, činnost slábla, až se vytratila do ztracena. Tento projekt se nikdy nedočkal realizace, vzniklo jen několik individuálních souborů, z nichž jej pouze Iren Stehli později prezentovala knižně – Libuna: a gypsy´s life in Prague, Zürich, Scalo, 2004 . Jednalo se o sugestivní portréty obyvatel v interiérech jejich bytů. Stehli se dostala některým obyvatelům pod kůži, fotografie šly pod povrch, jak je u dokumentárního žánru žádoucí. Vybrala si osud dvou lidí – krejčího Slámu a Libunu Sivákovou, cikánku, o jejíž osudy se Stehli zajímala 27 let, od jejího mládí, přes manželství a děti až po její osamocení. Zároveň dokumentovala i výlohy pražských obchodů, které v dobách hluboké totality kypěly absurdními, mnohdy až surrealistickými zátišími, kde se potkávalo dobové zboží s portréty státníků a ideologickými hesly. Anna Fárová tento soubor vydala v roce 2006 v nakladatelství Torst pod názvem Pražské výlohy.

z cyklu Libuna, Iren Stehli, Praha 1974–2001

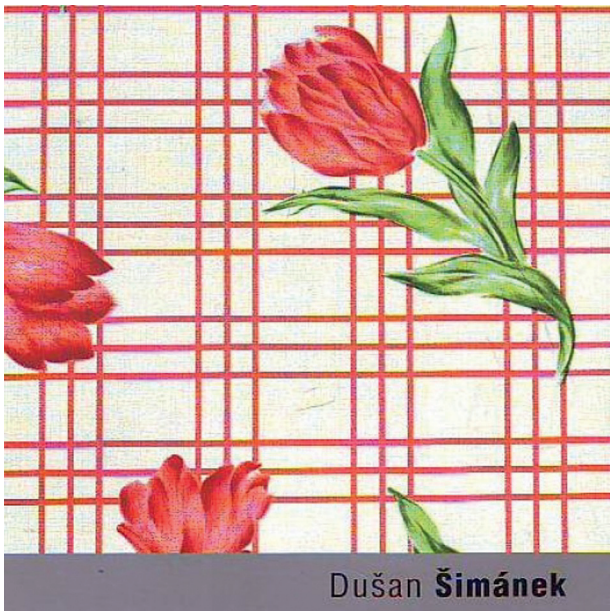

Dušan Šimánek také později zúročil svoji práci na dokumentaci Žižkova – vznikl tam jeho známý cyklus o různých motivech výzdoby interiérů žižkovských zchátralých staveb.

z cyklu Ticho, Dušan Šimánek, Praha

Ačkoliv fotografie ze Žižkova nebyly vystaveny, Štecha spolu s dalšími fotografy přijal nabídku prezentovat svůj soubor v roce 1978 v divadle Činoherní klub v Praze. Šlo o stoupence alternativní kultury. Jako první nabídku od výtvarníka Josky Skalníka[14)] dostal Miroslav Pokorný[15)], jako druhý Pavel Štecha. Ten zde vystavoval cyklus Majitelé chat. Dalšími fotografy projektu byli Iren Stehli, Jan Malý, Jaroslav Bárta, Dušan Šimánek, Daniela Horníčková[16)], Bohdan Holomíček[17)] a Zora Rampáková[18)]. Vernisáž pokaždé zahajovala Anna Fárová. O rok později, na podzim roku 1980, vystavovalo všech devět autorů znovu, současně k nim přibyli další: Ivo Gil, Bořivoj Hořínek[19)], Vratislav Hůrka[20)], Libuše Jarcovjáková[21)], Ivan Lutterer[22)], Dušan Pálka[23)], Jiří Poláček[24)], Jindřich Štreit[25)] a Pavel Vavroušek. Pavel Štecha tentokrát zvolil soubor Doprava ve městě.

Odvážná výstava měla další rok (1981) pokračování v klášteře Plasech. Tato barokní památka je „*první panovnický cisterciácký klášter v Čechách založený roku 1144 knížetem Vladislavem II. a na poč. 15. století vypálený husity. V letech 1661–1785 velkolepě barokně přestavován podle plánů J. B. Matheye, J. B. Santiniho a K. I. Dientzenhoffera. Dne 9. listopadu 1785 klášter zrušen Josefem II. a od roku 1826 rezidencí kancléře Metternicha a jeho rodiny, kteří si zde zřídili rodinnou hrobku*“[26)] Stavba je a byla rozsáhlá, v tu dobu v ní byl i okresní archiv, objekt spravovala Správa památkové péče a ochrany přírody v Plzni (dnes Památkový ústav).

Vše se odehrálo díky právníkovi a urbanistovy Jiřímu Plosovi[27)], který z daného kraje pocházel a znal se s Fárovou a kastelánem konventu Juhou. Kromě Anny Fárové a Dušana Šimánka se na realizaci podílel i architekt John Eisler[28)] z libereckého SIALu. Je s podivem, že tak odvážná akce v dobách normalizace nebyla zakázána a proběhla v klidu až do svého závěru. A nebylo to ani v tichosti, neboť se o ní psalo i v tisku. K výstavě vyšel katalog a o několik desítek let později knižní soubor v nakladatelství Tors (2009). Tehdejší signatářka Charty 77 Fárová k osmnácti autorům vystavujícím v projektu 9 a 9 & 9 přizvala ještě další tři hosty – Jána Reče, Jana Malého a Lubomíra Kotka[29)].

Vernisáž započala výstavu dne 26. září 1981 a zúčastnilo se jí více než 500 návštěvníků. Zahájení se zúčastnili i zahraniční fotografové, kteří přijeli na pozvání Fárové: Henri Cartier-Bresson, jeho žena Martine Franck[30)], Marc Riboud[31)] (všichni členové agentury Magnum), kurátorka Sue Davidson z Photographers Gallery v Londýně, teoretik a fotograf Christian Caujolle (pozdější vedoucí agentury VU) a další. Vernisáž byla jakýmsi happeningem, ostrůvkem svobody uprostřed totality, k už tak uvolněné atmosféře přispěli i muzikanti Jim Čert[32)], Jiří Stivín[33)], Jana Koubková[34)] a jiní.

Celkem tu bylo prezentováno 1107 fotografií na čtyřech místech kláštera. Nejpůsobivější byl prostor v sýpce, kde bylo umístěno 25 fotografií nadživotní velikosti. Právě tady měl vystaven Štecha své Chataře. Sám se vernisáže také zúčastnil. Život je plný náhod a paradoxů. Je dílem osudu, že se tu setkal s Marc Riboudem, který pořídil v říjnu roku 1967 jeden z nejznámějších pacifistických snímků – dívky podávající květinu policistovi. Fotografie vznikla ve Washingtonu, kde se tisíce protiválečných aktivistů shromáždily před Pentagonem na protest proti americké účasti ve Vietnamu. Štecha pořídil velmi podobný snímek o 22 let později…

17. Listopad 1989 (cestou na Albertov), Pavel Štecha, Praha 1989

Marc Riboud, Washington 1967

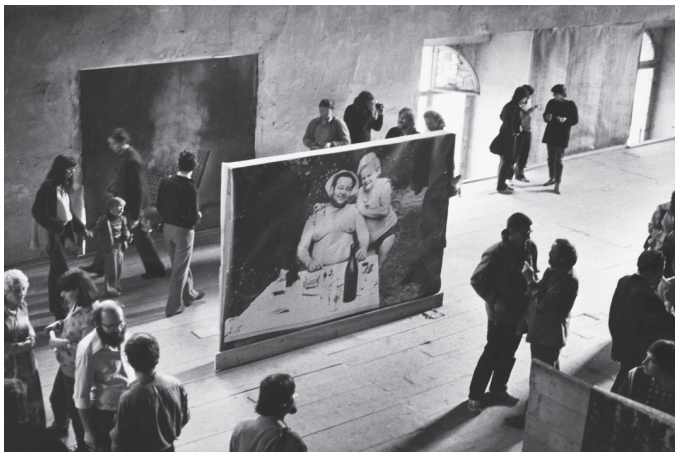

Plasy – vernisáž výstavy,
Pavel Štecha, 1981

Všichni vystavující byli na svoji účast v Plasech hrdi, říkali si „my z Plasů“. Pro jednoho účastníka měla výstava nepříjemnou dohru. O Jindřicha Štreita se začala zajímat státní policie. Jeho fotografie jim připadaly politicky závadné, problematické, zesměšňující socialistické zřízení. Štreit nakonec skončil na několik měsíců ve vězení za rozvracení republiky. Štecha se za Štreita postavil, napsal dopis, ve kterém se jeho fotografií zastává.

Plasy – instalace a vernisáž výstavy, Marc Riboud, 1981

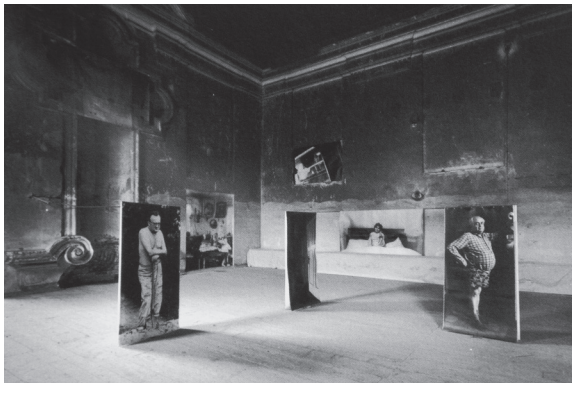

cyklu Žižkov, Pavel Štecha, Praha 1972–80

[1] **Eva Davidová** (28. prosince 1932 Praha) je česká historička umění, etnografka, socioložka a fotografka
[2] **Zdeněk Zavřel** (13. srpna 1943 Praha)je český architekt.
[3] **Martin Matějů** (1945 Praha) je českým sociolog.
[4] **Jiří Linhart** (11. ledna 1942 Praha – 22. května 1990 Praha) byl český sociolog, analytik sociální stratifikace.
[5] **Karel Kachyňa** (1. května 1924 Vyškov – 12. března 2004 Říčany) byl významný český filmový režisér
[6] **Iren Stehli** (narozena 3. července 1953, Curych) je švýcarsko-česká dokumentární fotografka.
[7] **Pavel Vavroušek** (8. srpna 1946 Praha) je český fotograf .
[8] **Antonín Halaš** (17. května 1956 Prostějov) je český fotograf.
[9] **Jan Malý** (16. dubna 1954, Praha) je český fotograf.
[10] **Jan Vít** (29. leden 1948, Praha) je český autor televizních a rozhlasových děl, dramaturg, producent, mediiální konzultant.
[11] U nás 1968 – 1989, Pavel Štecha, 2001
[12] **Vladimír Birgus** (5. května 1954 Frýdek-Místek) je český fotograf, historik fotografie a vysokoškolský profesor.
[13] **Dana Kyndrová** (4. dubna 1955, Praha) je dokumentární fotografka.
[14] **Joska Skalník** (23. března 1948 v Praze), je český výtvarník a grafik.
[15] **Miroslav Pokorný** (1946 Praha) je český fotograf.
[16] **Daniela Horníčková** (29. května 1945 Praha) je česká fotografka.
[17] **Bohdan Holomíček** (14. srpna 1943 Senkevičivka, Ukrajina) je český dokumentární fotograf.
[18] **Zora Rampáková** (12. března 1949 Martin) je slovenská fotografka.
[19] **Bořivoj Hořínek** (1. března 194 Vilémov u Šluknova) je český fotograf.
[20] **Vratislav Hůrka** (3. října 1947 Teplice) je český fotograf a kameraman.
[21] **Libuše Jarcovjáková** (1952) je česká fotografka a středoškolská pedagožka.
[22] **Ivan Lutterer** (27. dubna 1954 – 11. listopadu 2001) byl český fotograf.
[23] **Dušan Pálka** (3. listopad 1942 v Praze – 17. června 2011 v Praze) byl český grafik, fotograf, karikaturista, humorista a kreslíř.
[24] **Jiří Poláček** (6. června 1946 v Praze) je český fotograf.
[25] **Jindřich Štreit** (5. září 1946 Vsetín) je český dokumentární fotograf a pedagog.
[26] http://klaster-plasy.cz/
[27] **Jiří Plos** (11. ledna 1952 Plzeň) je právník a urbanista.
[28] **John Eisler** (12. července 1947 Londýn) je anglický architekt žijící v Praze.
[29] **Lubomír Kotek** je český fotograf.
[30] **Martine Franck** (2. dubna 1937 Antverpy – 16. srpna 2012 Paříž) byla známá belgická dokumentární a portrétní fotografka.
[31] **Marc Riboud** (24. června 1923 Saing-Genis-Laval) je francouzský fotograf.
[32] **Jim Čert** (25. února 1956, Praha) vlastním jménem František Horáček, je český zpěvák a akordeonista.
[33] **Jiří Stivín** (23. listopadu 1942, Praha) je významný český jazzový hudebník, multiinstrumentalista a skladatel, původním povoláním filmař.
[34] **Jana Koubková** (31. října 1944 v Roztokách u Prahy) je česká jazzová zpěvačka

Doprava ve městě a další cykly

z cyklu Doprava ve městě, Pavel Štecha, Praha 1974–78

(1975–1986)

Juniorcampy (1975)

V té době existovaly tři zařízení v Československu (jeden byl na Oravě poblíž Oravského podzámčí, druhý na Slapech, a třetí na Sázavě), kam jezdila prominentní tzv. zlatá mládež tehdejšího socialismu. Jednalo se o děti politických funkcionářů, ale i o potomky významných „veksláků“. Shodou okolností se Štechovi při jedné návštěvě povedla kompromitující fotografie dcery Lubomíra Štrougala.[1)] Byl pak kontaktován se žádostí, aby zmíněný snímek nikde nezveřejňoval.

z cyklu Velká voda, Pavel Štecha,
Hlásná Třebaň 1986

z cyklu Velká voda, Pavel Štecha,
Hlásná Třebaň 1976

Velká voda (1976, 86)

Nejde ani tak o dokumentární cyklus, ale spíše o reportáž zobrazující povodně probíhající na řece Berounce v nepravidelných intervalech. Tu největší, stoletou, která krajem proběhla v roce 2002, ovšem nezdokumentoval. Byl v té době již nemocen, měl spoustu jiných aktivit a vazby na tento kraj byly prodejem chatky ve Třebani zpřetrhány.

Doprava ve městě (1978)

„Když se řekne, že se u nás nemohlo cestovat, myslí se tím, že se obtížně cestovalo od nás. Cestovat jakoby mělo smysl pouze ven. Cesty tady jako by ani nebyly odněkud někam. Samozřejmě i u nás jsme odjížděli, vraceli se či bloudili. Na cestách jsme se setkávali i míjeli, cestovali za prací, ze zvědavosti nebo z nouze. Jenom jsme jaksi nebyli „on the road".[2)]

Plynule pracoval na tomto tématu od roku 1976 do roku 1981. Hlavní Štechovou destinací bylo centrum Prahy, zejména ulice Na Příkopech. Nedokončený cyklus byl vystaven od září roku 1980 do června roku následujícího v Činoherním klubu. Stejně jako Majitelé chat je Doprava ve městě oproštěna od romantických prvků, je strohá, střízlivá, prosta emocí autora. Důvod takového přístupu může být i ve zvoleném původním povolání. Zeměměřič musí být přesný, exaktní, žádná odchylka se netoleruje. Tématem opět inspiroval svého spolužáka a přítele Ivo Gila, který fotografoval obdobný cyklus s názvem Tramvaj. Dalším fotografem, který se tímto námětem zabýval, byl Dušan Pálka. Ač se Pálka také setkal se sociologickou fotografií (pracoval přímo jako fotograf v roce 1968 v Sociologickém ústavu Československé akademie věd), jeho fotografie jsou zaměřeny více vizuálně, více nalézal absurditu v náhodných setkáních.

z cyklu Pražský spektákl, Dušan Pálka, Praha

z cyklu Doprava ve městě, Pavel Štecha, Praha 1974–78

z cyklu Doprava ve městě, Pavel Štecha,
Praha 1974–78

z cyklu Doprava ve městě, Pavel Štecha,
Praha 1974–78

z cyklu Doprava ve městě, Pavel Štecha, Praha 1974–78

z cyklu Doprava ve městě (Na Příkopě), Pavel Štecha, Praha 1974–78

z cyklu Doprava ve městě, Pavel Štecha, Praha 1974–78

Děti ve městě (1979)

Na tomto projektu pracoval Štecha v roce 1979. Nabízí se srovnání s fotografkou, které bylo toto téma nejbližší – Dagmar Hochovou. Na rozdíl od ní však Štecha nehledal poetiku všedního dne, spíše se zamýšlel nad problémy, které vyvstávají v sídlištní zástavbě, ale i ve starých čtvrtích velkoměst. Zda si mají děti kde hrát, je tam pro ně bezpečno, mají dostatek volných míst na své výpravy… Fotografie z cyklu byly pořízeny v Praze, Teplicích, Ostravě a dalších městech, kde Štecha působil jako sociologický fotograf.

Dagmar Hochová, Praha,

Proti zdi, Dagmar Hochová, Praha 1960

z cyklu Děti ve městě, Pavel Štecha,
Praha 1979

z cyklu Děti ve městě (Kampa), Pavel Štecha, Praha 1979

z cyklu Děti ve městě, Pavel Štecha,
Ostrava-Přívoz 1979

z cyklu Středisko vrcholového sportu, Pavel Štecha, Praha 1979

Středisko vrcholového sportu (1979)

V roce 1974 byla Federálním ministerstvem vnitra ČSSR zřízena nová vrcholová střediska sportu mládeže, která měla pomoci československé reprezentaci. Bylo jich celkem 19. Zde se Štecha zaměřil především na míru zatěžování organismu mladých lidí a zejména dětí. Štechův pohled na tuto problematiku byl věcný, neodsuzoval, dokumentoval. Sám k sobě byl vždy tvrdý, neměl rád změkčilost ani u jiných. Je ale otázkou, zda si děti samy rozhodly a rozhodují o náročnosti tréninku, extrémní zátěži, o svém osudu.

z cyklu Středisko vrcholového sportu,
Pavel Štecha, Praha 1979

Vojenská přehlídka, Pavel Štecha,
Praha 28. října 1989

Vojenská přehlídka, Pavel Štecha,
Praha 9. května 1980

Vojenská přehlídka 1980

Vojenská přehlídka je souborem fotografií ze dvou akcích, konaných v několikaletém odstupu. Mají tedy reportážní charakter. Štecha se tomuto tématu nevěnoval soustavně ani dlouhodobě. Zajímala ho atmosféra podobných podniků, kdy lidé z nedostatku jiné příležitosti vlastního vyžití vezmou zavděk jakoukoliv událostí. Stejným příkladem je návštěva tehdejšího prezidenta Brežněva z bývalého Sovětského svazu.

Vojenská přehlídka, Pavel Štecha,
Praha

Vojenská přehlídka, Pavel Štecha,
Praha 9. května 1980

z cyklu Obchodní domy, Pavel Štecha, Liberec 1979

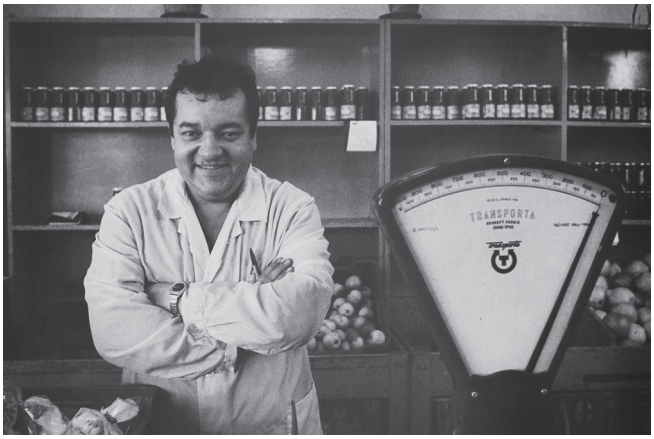

z cyklu Obchodní domy, Pavel Štecha, Praha-Petřiny 1984

z cyklu Obchodní domy, Pavel Štecha, Praha 1983

Obchodní domy (1979–1984)

Nákupní centra i obchodní domy jsou bohatým zdrojem informací o našem životním stylu. Štecha se tomuto motivu věnoval několik let. Kombinoval momentkové portréty s inscenovanými, zaměřil se na rytmus vystaveného zboží, které dokreslovalo atmosféru konzumního způsobu života. Je škoda, že k této studii nepřipojil pohled z druhé strany – malých obchůdků, vesnických koloniálů a nejmenších pojízdných prodejen.

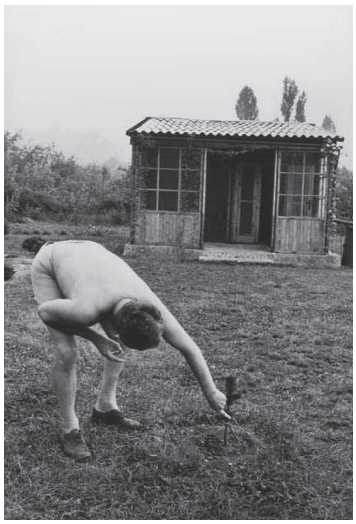

z cyklu Majitelé chat II.,
Pavel Štecha,
Hlásná Třebaň

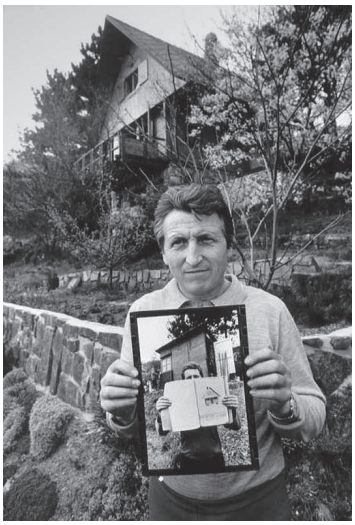

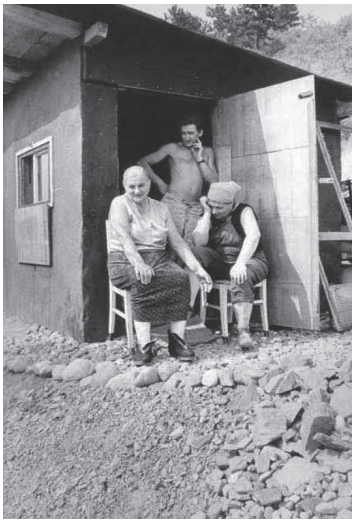

Majitelé chat II. (1982)

Do některých míst, která Štecha fotografoval v cyklu Majitelé chat, se vrátil po deseti letech, aby zdokumentoval změny a fotograficky je zachytil. Tato iniciativa byla inspirována jeho setkáváním a prací se sociology, a i když nešlo o žádný sociologický výzkum, jen ho spolupráce s nimi natolik celoživotně ovlivnila, že začal jako sociolog uvažovat.

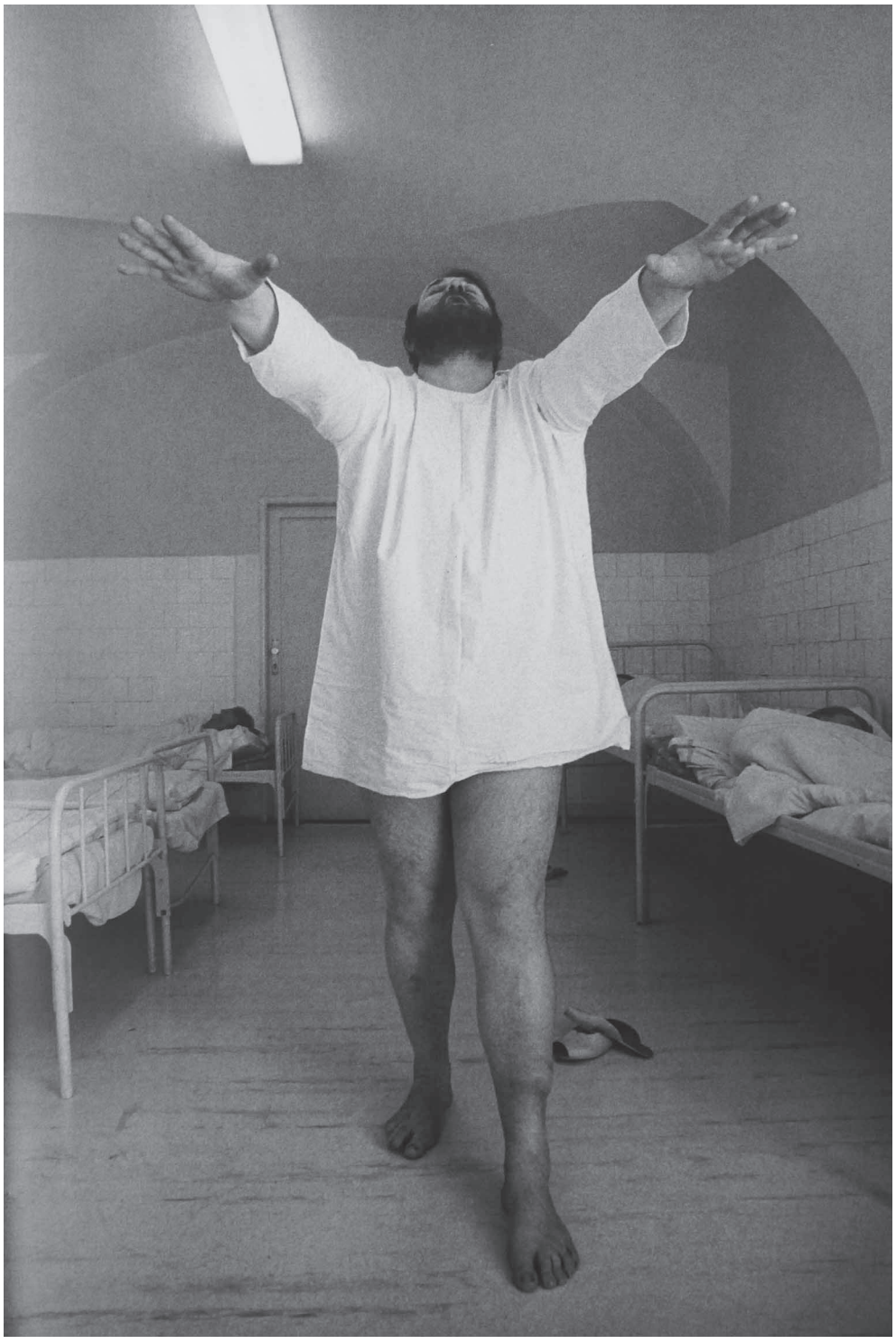

z cyklu Záchytka, Pavel Štecha, Praha 1986

Záchytka (1986)

Stejně jako první Štechův cyklus Domov důchodců, je i Záchytka intimní a citlivé téma. Fotografoval na pražské záchytné stanici u Apolináře. Toto zařízení slouží k bezpečnému vystřízlivění pod dozorem lékaře. Štecha se stal nenápadným pozorovatelem dění, fotografovaní na rozdíl od jiných cyklů většinou ani nevnímali přítomnost další osoby. Pořizoval snímky i z krušných opileckých rán, kdy klienti už byli střízliví, neagresivní, ale na druhou stranu měli málokdy náladu se nechat fotografovat.

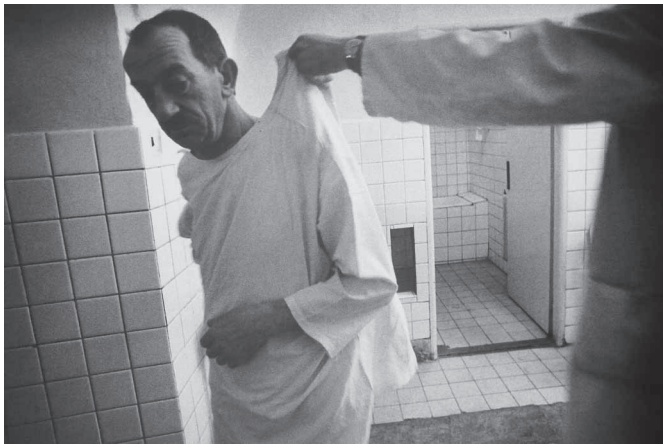

z cyklu Záchytka, Pavel Štecha, Praha 1986

[1] **Lubomír Štrougal** (19. října 1924 Mezimostí nad Nežárkou) je bývalý komunistický politik, ministr zemědělství a ministr vnitra a pozdější československý premiér v letech 1970–1988. (http://cs.wikipedia.org/wiki/Lubomír_Štrougal)

[2] **Pavel Štecha,** U nás: 1968–1989, Studio JB, 2001, ISBN 80-86512-10-X

Spolupráce se sociology – studie

z cyklu Břeclav, Pavel Štecha, Břeclav 1983

(1972–1986)

z cyklu Ostrava-Přívoz, Pavel Štecha, Ostrava 1983

Kontakt se sociology navázal Štecha již v roce 1968. Nejužší spolupráce se váže se jménem sociologa Martina Matějů. Seznámili se prostřednictvím dvou dalších fotografů – Josefa Koudelky a Jaroslava Krejčího, fotografů, které Štecha celý život považoval za své vzory. Ti dva nezávisle na sobě doporučili jeho fotografie z okupace v srpnu 1968. Matějů materiál s touto tématikou posílal do Frankfurtu nad Mohanem svým studujícím přátelům. Podle Martina Matějů má pro sociologii dokumentární fotografie nesporný přínos. Význam spočívá především v zachycení jedinečného okamžiku, neopakovatelných situací a jevů. Navíc obrazový jazyk je mnohem srozumitelnější než psané slovo. To je důležité především v publikacích určených pro širokou veřejnost. V úzce specializovaném kruhu odborníků je fotografie dobrá k navození představy konkrétního prostředí, kde se výzkum odehrává. I když je fotografie manipulovatelná, je možný objektivní pohled, prostý záznam skutečnosti, pohled a popis jednotlivého badatele je vždy do jisté míry subjektivní. Potom je ale potřeba více sociologů v jedné zkoumané lokalitě, aby se tato osobní zainteresovanost omezila. Určité úskalí s sebou nese osobnost fotografa. Ne každý je pro tuto práci vhodný. Musí jít o člověka, kterému nevadí jisté mantinely ve své práci. I když toto omezení není limitující, fotograf s tím musí počítat. Většina fotografů má tendenci unikat do oblasti volné fotografie, sociologové však vedou k formálním hlediskům na úkor kompozice či estetického dojmu.

Dále je nezbytné, aby tvůrce fotografií byl pro tuto práci zaškolen a měl přehled v oblasti sociologie. Pokud jsou uvedená hlediska splněna, je možné, aby fotografický průzkum fotograf zajišťoval sám, získat účastníky sociologického šetření ke spolupráci je vždy jednodušší pro osamocenou osobu než pro větší počet výzkumníků. Přesto je nebezpečí stylizace respondentů značné. Současně je třeba, aby fotograf se sociologem tvořili sehraný tým, který se ve své vzájemné komunikaci obejde beze slov (neverbální porozumění, naladění na jednu frekvenci). Nezbytná je samozřejmě profesionální znalost řemesla. Další, neméně důležitý předpoklad, je vzájemná důvěra. Fotograf dokumentující v soukromí osob musí být maximálně empatický, citlivý a pokud možno nenápadný. Problém, který je v současné době po aktualizaci Občanského zákoníku v roce 2014 vysoce aktuální, je souhlas vyfotografovaných osob s uveřejněním svých fotografií. Toto úskalí tu bylo vždy, ale až nyní je zákonem vymezeno. Fotograf musí mít svůj etický kodex, svoji autocenzuru nastavenou tak, aby zabránil zesměšnění fotografovaného, aby neohrozil jeho pověst a společenskou pozici. Pokud je průzkum určen jen úzké skupině členů výzkumného týmu je třeba s fotografiemi nakládat tak, aby k nim neměl přístup nikdo nepovolaný a samotní členové byli morálně kvalitní a spolehliví. Toto zamyšlení je možné zakončit citací polského teoretika fotografie Alfreda Ligockého, který ve své studii z roku 1987 píše: *„…v době, kterou nazýváme věkem ikonosféry, by rezignace na uplatnění fotografie ve společenských vědách znamenala neobyčejné ochuzení našeho poznání.“* [1)]

Tábor – průzkum historického centra (1972)

Tento cyklus vyšel tiskem jako skromná brožura se třiceti čtyřmi fotografiemi na dvanácti listech. Byl doplněn dvoustranou s komentáři sociologů Martina Matějů a Jiřího Linharta. Celý název zní: *Tábor. Asanace a rekonstrukce historického jádra Tábora. Sociologická studie.* Antonín Dufek[2)] k tomu v Československé fotografii z roku 1975 píše: *„Po prohlídce fotografií a přečtení komentářů je jasné, že obraz tu skutečně dokládá sociologické teze, sleduje a ilustruje jednotlivá sociologická témata, která se vztahují k problému bydlení a životního stylu v prostředí, jehož specifičnost postihuje jak fotografie, tak text. Štechovy fotografie však mluví racionálně jasnou a obrazově účinnou řečí a obejdou se i bez komentáře. Turistický autobus stojí přímo pod starou věží, ženy si povídají u pumpy nebo na zápraží, staré domy se postaru líčí vápnem, důchodci hrají šachy venku u kašny, děti dovádějí na kočičích hlavách, lidé bydlí v místnostech s gotickou klenbou, byty mají trochu starosvětský ráz, v němž se vyjímají všechny moderní prvky vybavení, život starých lidí se často soustředí u oken…“* [3)]

z cyklu Tábor-průzkum historického centra, Pavel Štecha, Tábor 1972

z cyklu Tábor – průzkum historického centra,
Pavel Štecha, Tábor 1972

Štecha více tíhnul k reportážnímu stylu než striktně dokumentárnímu. S danou problematiku byl dopodrobna seznámen, ale přesto události a lidi zachycoval spíše popisně. S lidmi nenavázal tak bezprostřední kontakt jako například Iren Stehli. Důvod je nejen v jeho naturelu, ale také v jeho spoluprací se sociology a jejich omezením. Právě v Táboře měl Štecha jasně daný postup, jaký má dodržovat při mapování historického jádra. První snímek dokumentoval místnost od dveří, pak se musel zachytit v přesně popsaném scénáři další místnosti. Tábor před rekonstrukcí historického jádra firmami SIAL a Tábor projektem byl podroben důkladnému sociologickému šetření, které se opíralo především právě o zmiňované fotografie, proto se kladl důraz na správný technologický postup. Pomocí snímku pak bylo rozčleněno do čtyř kategorií – od rustikálního až po měšťanské. Je samozřejmé, že kromě oficiálních záběrů si Štecha pořídil i fotografie pro své soukromé účely. Ty později použil jako ilustrační snímky v novinách.

Vackov – problém sídliště (1973)

Architekt Zdeněk Zavřel ze SIALu vyhrál i konkurz na humanizaci sídliště Vackov, kde opět Štecha dokumentoval sociologickou anketu mezi obyvateli, pracoval především v interiérech. Dokumentoval rozdíl mezi starou a novou zástavbou v Praze.

z cyklu Vackov – problém sídliště,
Pavel Štecha, Praha 1973

Průzkum devíti pražských lokalit (1973–74)

z cyklu Problematika sídlišť, Pavel Štecha, Praha – sídliště Novodvorská 1978

Problematika sídlišť (1978)

Na pokyn sociologa Matějů Štecha prováděl sociologické šetření v interiérech v nové zástavbě. Fotografie pochází ze sídlišť na Proseku, Novodvorské, Ďáblic a dalších míst v Praze. Štecha se v drtivé většině případů zaměřil na problém dětí a jejich vyžití uprostřed sídlištních ploch, ale i na jejich možnosti uvnitř bytů.

z cyklu Problematika sídlišť, Pavel Štecha, Praha 1978

z cyklu Pěší provoz-centrum, Pavel Štecha, Praha

Pěší provoz (1973–78)

Sociologové Matějů a Linhart byli osloveni Útvarem hlavního architekta města Prahy, který dostal zakázku od UNESCO na průzkum rozdílnosti městské staré a nové zástavby. Štecha zhotovoval tzv. časové snímky na dvou místech Prahy – na Malém náměstí vedle Staroměstského náměstí a naopak v sídlištní zástavbě Proseka. Časové snímky jsou pořizovány z předem určeného stanoviště, po zvoleném časovém intervalu, který v tomto případě byl půl hodiny. Cílem byla dokumentace pěšího provozu v jednotlivých částech dne. Snímky byly použity v několika svázaných dílech výzkumné zprávy ve Státním ústavu pro rekonstrukci památkových měst a objektů a v sociologické studii pro Útvar hlavního architekta města Prahy. (1979)

z cyklu Pěší provoz-centrum, Pavel Štecha, Praha

Ostrava – Přívoz – studie (1983)

Jednotlivé fotografie dokumentují typické části modernizované oblasti především z hlediska stavebního fondu. Štecha se v této studii měl zaměřit na zlepšení životního prostředí, zejména společných prostor – dvorků, kde si často hrály děti a ty byly ohrožovány nebezpečnými skládkami stavebního odpadu a ruinami. Lokalita byla osídlena dvěma odlišnými populacemi, kde mezi nimi existovala značná míra nevraživosti. Jednalo se o původní obyvatele a romské etnikum. Z této studie byla vytvořena brožurka pro účely sociologů.

z cyklu Ostrava-Přívoz, Pavel Štecha, Ostrava 1983

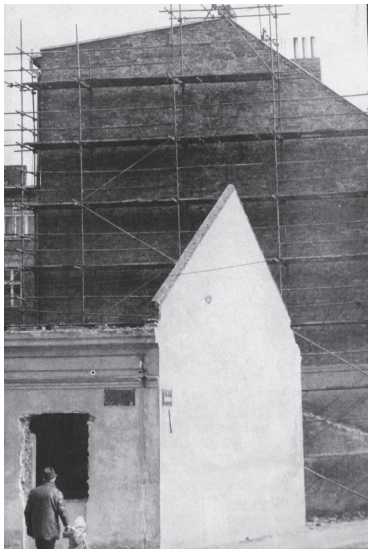

Ostrava-Přívoz byla dříve měšťanskou čtvrtí s tradicí kulturního a společenského života a byla rovněž obchodním centrem.

Tyto funkce jsou dnes narušeny zejména špatným stavem příslušných zařízení. Přesto, obdobně jako v jiných asanačních oblastech, jsou zde městské ulice místem řady aktivit, které se na soudobých sídlištích vyskytují již poměrně jen málo. Městská ulice je korzem, místem pro realizace pracovních aktivit, místem odpočinku, zábavy a relaxace, místem, kde se rozvíjí poměrně složitá síť sociální interakce.

z cyklu Ostrava-Přívoz (z publikace pro sociologický výzkum), Pavel Štecha, Ostrava 1983

z cyklu Ostrava-Přívoz (z publikace pro sociologický výzkum), Pavel Štecha, Ostrava 1983
„bufet Moravia, který je jen ojediněle navštěvován cikánským etnikem“

z cyklu Ostrava-Přívoz (z publikace pro sociologický výzkum), Pavel Štecha, Ostrava 1983
„typická cikánská hospoda U mrtvoly v Macharově ulici“

V současné době se obě skupiny obyvatel snaží minimalizovat vzájemné kontakty, třecí plochy vznikají zejména mezi dětmi a dále se přenášejí do rodin.

Bez ohledu na odlišnosti ve způsobu života a představách o hygieně a komfortním bydlení, obě skupiny obyvatel trpí špatným stavem domovního a bytového fondu.

Pro bezpečnost obyvatel i pro celkové zlepšení životního prostředí má značný význam vyřešení problému dvorků, které jsou zčásti průchozí a slouží velmi často též jako prostor pro hry dětí.

V současné době je jejich technický stav velmi špatný a bezpečnost chodců či uživatelů dvorků je ohrožována mimo jiné i nebezpečnými skládkami stavebního materiálu a stavebními ruinami.

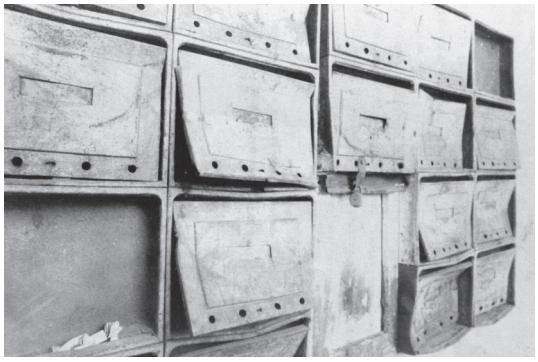

Lokalita je osídlena dvěma, z hlediska způsobu života, poměrně odlišnými populacemi.

Řešení jejich vzájemného vztahu je základním předpokladem rekonstrukce sociálního klimatu ve čtvrti.

Mezi oběma etniky existuje značná míra nevraživosti a řada zkreslených představ o životní úrovni i způsobu života, zejména pokud jde o názory na cikánské obyvatelstvo.

z cyklu Ostrava-Přívoz (z publikace pro sociologický výzkum), Pavel Štecha, Ostrava 1983

z cyklu Ostrava-Přívoz
(z publikace pro sociologický výzkum),
Pavel Štecha, Ostrava 1983
„bydlení starších obyvatel v Přívozu“

z cyklu Ostrava-Přívoz
(z publikace pro sociologický výzkum),
Pavel Štecha, Ostrava 1983
„bydlení sociálně přizpůsobivé cikánské rodiny“

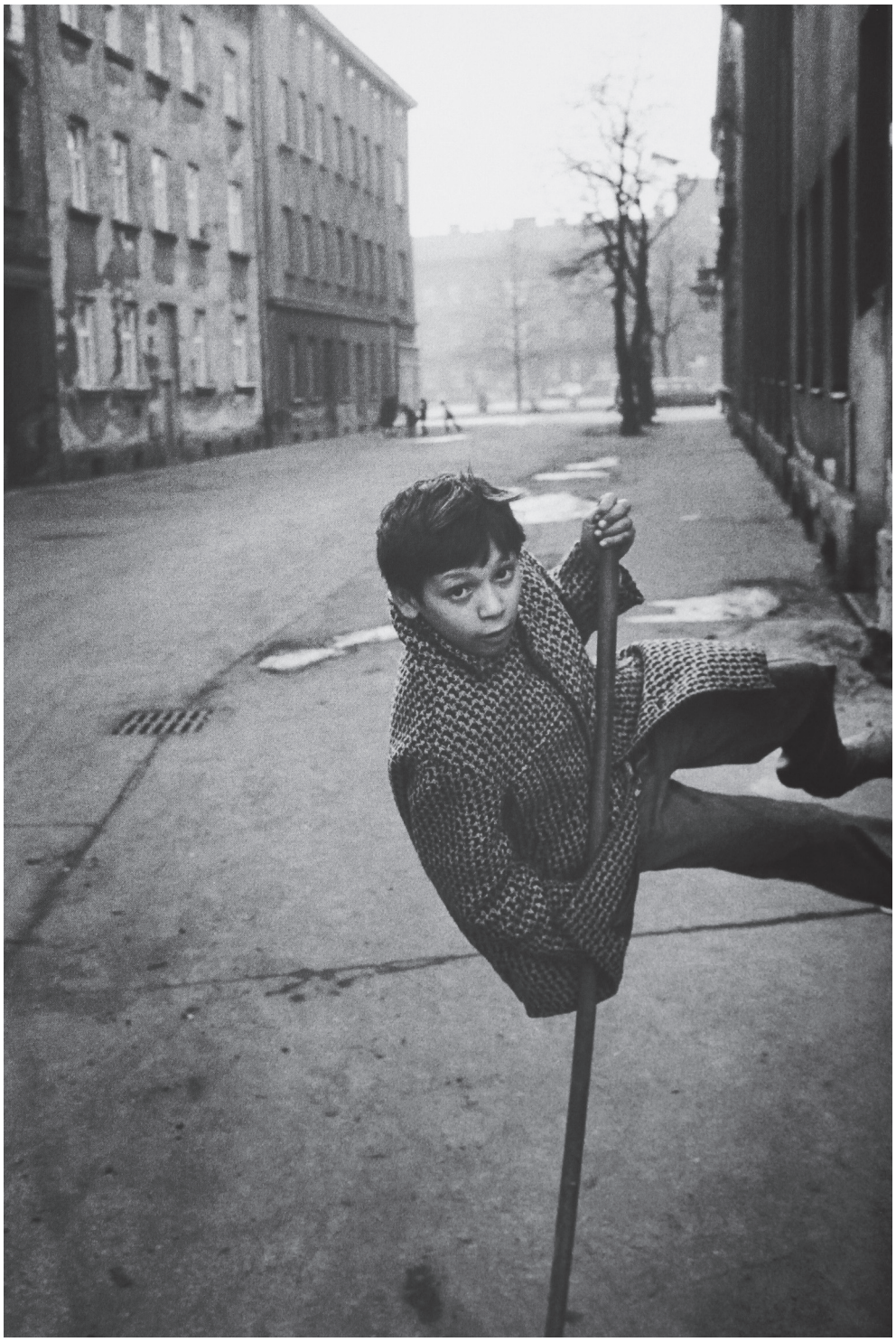

z cyklu Ostrava-Přívoz, Pavel Štecha, Ostrava 1983

Okres Břeclav – studie (1983)

Celý název této studie zněl „Sociokulturní šetření okresu Břeclav“. Pro Štechu to byla velmi příjemná záležitost neboť měl absolutně volnou ruku. Sociologové prováděli svá šetření formou rozhovorů a Štecha bez omezení fotografoval. Za těch několik let měl o sociologii silné povědomí a ač ji nikdy nestudoval, dokázal již bez vedení zhotovit patřičný a průkazný materiál. Interval této studie byl omezen jedním rokem, kdy bylo potřebné zachytit všechna roční období v práci i odpočinku obyvatel tohoto regionu – Břeclavska, Mikulova, Lednice, i těch nejmenších vesniček. Nakonec se Štechovi povedl ucelený cyklus sociologických fotografií, které jsou zároveň velmi důležitým dokumentem.

z cyklu Okres Břeclav - studie, Pavel Štecha 1983

z cyklu Okres Břeclav – studie, Pavel Štecha 1983

z cyklu Okres Břeclav – studie, Pavel Štecha 1983

z cyklu Okres Břeclav – studie, Pavel Štecha 1983

z cyklu Okres Břeclav – studie, Pavel Štecha 1983

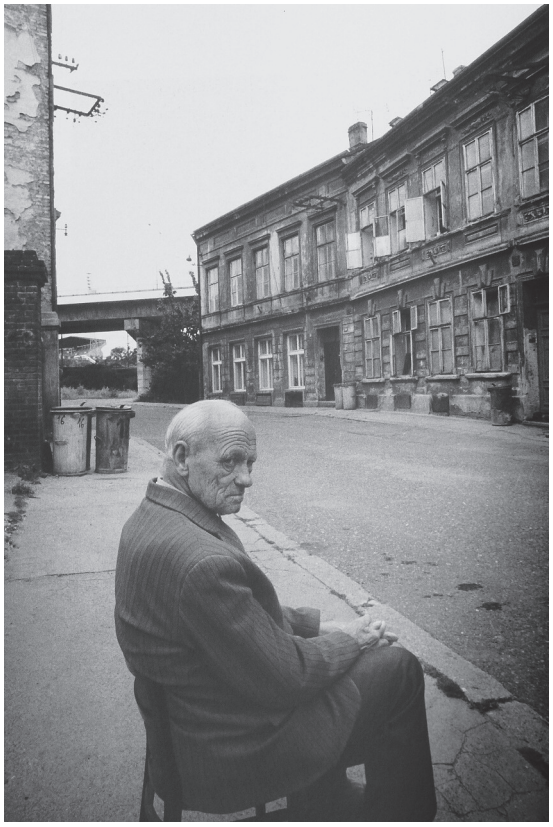

z cyklu Teplice – studie, Pavel Štecha, Teplice 1985

z cyklu Teplice – studie, Pavel Štecha, Teplice 1985

Teplice – studie (1985–86)

Kromě sociologických studií v těchto letech byl i významným rodinným fotografem. Pro své přátele nezištně fotografoval první úsměvy nebo první krůčky jejich ratolestí.

Rodinná fotografie Pavel Štecha

svatba Vladimíra Synáče, Karlštejn 1966

Martin Matějů mladší

Eva Skaláková, Hlásná Třebaň, srpen 1969

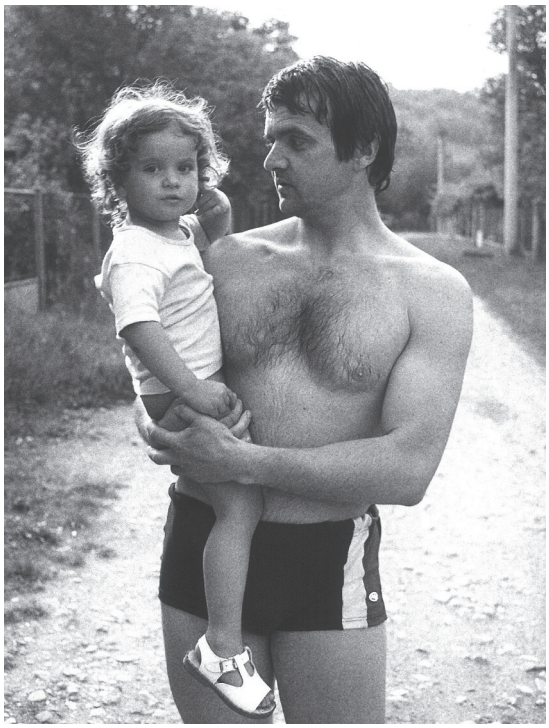

Pavel Vavroušek s dcerou

rodina Vavrouškova

[1] Listy o fotografii, 3. Číslo, ITF PFP Slezské univerzity, Opava, 2001
[2] **Antonín Dufek** (1943) je kurátor a teoretik fotografie.
[3] Československá fotografie, 6. číslo, Orbis, 1975

Učitelství na FAMU

pedagog na FAMU

(1975–1994)

Štecha se stal v roce 1971 členem Svazu českých výtvarných umělců, a to mu umožnilo být ve svobodném uměleckém povolání. Sám si sháněl různé zakázky, ale nebylo jich mnoho, proto pracoval od téhož roku současně na částečný úvazek ve fotografickém oddělení Československé televize. Práce na fotoskách ho docela bavila, přesto nechtěl ztratit kontakt se spřízněnými dušemi na FAMU a v roce 1975 přijal nabídku Jána Šmoka na třetinový úvazek. Umělecká aspirantura mu byla nabízena již o několik let dříve, ale protože politicky nevyhovoval (nikdy nebyl členem KSČ), neprošel schvalovacím řízením. Plat na FAMU byl spíše symbolický, a protože byl jediným živitelem rodiny (jeho manželka Alice byla na mateřské dovolené s dcerou Martinou), našel si místo od roku 1975 jako externista v časopise Mladý svět. Byl vysílán na reportáže s takovými esy české žurnalistiky, jako byl Jan Dobiáš [1)], Karel Hvížďala [2)], Rudolf Křesťan [3)] či Zdeněk Šálek [4)]. Vedoucím fotografického oddělení byl v té době Miroslav Zajíc [5)]. Kolektiv se ale v roce 1981 rozrostl o další fotografy – Jana Šilpocha [6)] a Vojtěcha Písařík [7)] a služeb externisty nebylo více třeba.

Postupně se úvazek na FAMU navyšoval, až zde vyučoval na plný počet hodin, a stal se v roce 1977 odborným asistentem. V roce 1980 využil možnosti stáže ve Finsku. Na pracovní pobyt v tak vzdálené a v zimě nepříliš klimaticky přátelské zemi nejevil nikdo z jeho kolegů zájem. Pro něj jako nestraníka to byla tak jediná možnost vycestovat do zahraničí. Na stáž vycestoval vícekrát, vždy to bylo na několik měsíců, manželka mohla za ním přijet na několik dní a kvůli možné emigraci museli doma zanechat svoji dceru jako záruku pro návrat. Štecha svůj pobyt využil i k navázání kontaktů s fotografickou školou Nordes Fotoskola ve švédském Stockholmu, a tato spolupráce později vyústila k výměnnému pobytu studentů obou zemí. Ve Finsku mu v roce 1982 byla uspořádána výstava v Galerii Hyppolite v Helsinkách, a tentýž rok i ve švédském městě Örebro. Vystavoval zde svůj cyklu Majitelé chat. Po jeho vzoru začali i další jeho kolegové vyučující na FAMU kontaktovat jiné země a vznikla tak spolupráce s dalšími školami, například s německou Fachschule v Mnichově. Vladimír Birgus zprostředkoval spolupráci s Gerrita Ritvelda Academy v Amsterodamu. FAMU platila cestovné pedagogům i studentům, každý student vyjel několikrát během svého studia do zahraničí.

V sedmdesátých letech se seznámil díky Martinovi Matějů s ateliérem architektů SIAL v Liberci. Matějů tam byl zaměstnán jako sociolog, prováděl takzvané sociometrické šetření, kdy zjišťoval, kteří lidé spolu mohou v symbióze spolupracovat, zkoumal mezilidské vztahy na pracovišti. Současně zajišťoval sociologický výzkum v projektech této firmy. Štecha jim nejprve na jejich žádost zhotovil kolekci portrétů všech zaměstnanců, fotograficky zaznamenával dění v kanceláři a začal se s lidmi okolo tohoto uskupení přátelit. Pokud potřebovali zdokumentovat nějakou svoji stavbu, tak ho oslovili. Postupně se zavedl, aniž by o to

sám nějak usiloval. Jeho první velkou zakázkou byla fotodokumentace stavby obchodního domu Máj, původním názvem Prior, na Národní třídě v Praze. Tuto stavbu navrhli architekti John Eisler, Miroslav Masák[8)] a Martin Rajniš[9)], budovala se v letech 1972 až 1975 na místě zbořeného novogotického Šlikovského paláce, a je postaven ve stylu high tech a neofunkcionalismu, který se v té době teprve začínal rozvíjet. Stavbu realizovaly švédské stavební firmy SIAB a ABV Stockholm, a tak díky těmto kontaktům ze zahraničí, proměnil Štecha části svých výplat za dovezený velkoformátový přístroj značky Sinar. Od této koupi bylo jeho fotografické zaměření zpečetěno a cesta k architektuře otevřena. Do té doby fotografoval kinofilmovými Nikony s objektivy s pevnými krátkým ohnisky – nejčastěji 24 a 35 mm. Jen výjimečně, když si to situace vynutila, používal zoomový objektiv 80 – 200 mm. Dvakrát v životě si udělal radost a zakoupil si Leicu, ale nikdy mu do ruky nepadla, a tak je zase prodal.

stavba obchodního domu Máj, Pavel Štecha, Praha (Národní třída)

Štecha na FAMU vedl předmět architektura. Dříve se v tomto předmětu fotografovalo Národní divadlo (tento předmět nebyl oblíben, studenti nevypracovávali úkoly svědomitě, ovšem i tady se vyskytli studenti, u kterých se projevila tvůrčí schopnost a úkol pojali netradičně – např. Miro Švolík[10], který fotografoval Národní divadlo shora a dole rozmístil ležící postavičky). Štecha zavedl, že jim architekt Zdeněk Lukeš[11] zadával nějakou stavbu, ke které měli studenti získat vztah. Uvedl jméno architekta, objekt jim i popsal. Fotografická dokumentace měla smysl, většinou se jednalo o stavby před likvidací. Bylo třeba pořídit snímky nejen exteriéru, ale i interiéru. Zůstalo na posluchačích, jak se dostanou dovnitř. Bylo třeba si s tehdejší technikou vzít s sebou i studiová světla. Ani tento úkol studenty nezaujal a jeho realizaci odbývali. Naštěstí se našli výjimky – například Ester Havlová[12], která vytvořila úžasnou maketu o stavbách architekta Emila Králíčka[13]. Z tohoto jejího počinu později vznikla výstava a katalog.

Kromě architektury vedl Štecha na FAMU i seminář a cvičení dokumentární fotografie. Vymyslel, že každý student měl za úkol vytvořit obrazovou publikaci o pražském Václavském náměstí. Za dobu působení vzniklo více než 150 maket s touto tématikou. Přístupy byly různé, podle zaměření každého studenta. Některé zcela vybočovaly ze standardu svojí konceptuálností a výtvarným přesahem přesahem – např. práce Tona Stana[14] nebo Miro Švolíka ve 2. polovině 80. let minulého století. Dokument versus výtvarno, s tímto dualismem se Štecha střetával po celou dobu svého působení na FAMU. Tyto dva proudy se několikrát rozdělovaly, aby se znovu spojily v jeden společný směr. Druhým dokumentárním cvičením byl Homo faber – studenti si sami určili nějaké povolání a po několik měsíců dokumentovali lidi v jeho profesi.

interiér Ještědu, Pavel Štecha, Liberec

Vladimír Birgus na výstavě v Londýně, Pavel Štecha, Londýn 1985

V roce 1985 se na popud Markéty Luskačové podařilo britské kurátorce Sue Davids a českému teoretikovi Antonínu Dufkovi uspořádat výstavu v Londýně pod názvem „27 Contemporary photographers from Czechoslovakia & Czechoslovakian Photography: Jaromír Funke / Jaroslav Rössler“. Kromě zmiňovaných představitelů avantgardy Jaromíra Funkeho[15)] a Jaroslava Rösslera[16)] měli možnost vystavovat dokumentaristé Vladimír Birgus, Karel Cudlín[17)], Ivo Gil, Bohdan Holomíček, Viktor Kolář[18)], Ján Rečo, Pavel Štecha, Jindřich Štreit a další, výtvarní fotografové Jan Ságl[19)], Štěpán Grygar[20)], František Maršálek[21)], Vladimír Židlický[22)] a zástupci slovenské nové vlny Tono Stano, Peter Župnik[23)], Miro Švolík. Vernisáže se zúčastnili čtyři fotografové – Vladimír Birgus, Ivo Gil, Luba Laufová[24)] a Pavel Štecha. Byl to pro všechny velký zážitek v dobách komunismu.

O čtyři roky později na podzim 1989 Anna Fárová uskutečnila nejzásadnější předrevoluční skupinovou výstavu v Junior klubu na Chmelnici v Praze. Expozice nesla název *37 fotografů Na Chmelnici* a bylo zde skutečně zastoupeno 37 fotografů (Šimon Caban[25)], Michal Cihlář[26)], Gábina Fárová[27)], Ivo Gil, Pavel Hečko[28)], Bohdan Holomíček, Daniela Horníčková, Bořivoj Hořínek, Vratislav Hůrka, Libuše Jarcovjáková, Lukáš Jasanský[29)], Lubomír Kotek, Ivan Lutterer, Jan Malý, Pavel Mára[30)], Pavel Nádvorník[31)], Tomáš Němec[32)], Michal Pacina[33)], Dušan Pálka, Ivan Pinkava[34)], Jan Pohribný[35)], Miroslav Pokorný, Jiří Poláček, Martin Polák[29)], Rudo Prekop[36)], Jaroslav Prokop[37)], Nadja Rawová[38)], Jan Reich, Tono Stano, Vasil Stanko[39)], Iren Stehli, Jaro Svitok[40)], Pavel Štecha, Jindřich Štreit, Miro Švolík, Kamil Varga[41)], Peter Župník), kteří v té době byli zástupci nejhlavnějších směrů v české a slovenské fotografii.

Klub na Chmelnici byl na svoji dobu odvážný, sledovaný státní bezpečností, balancoval na hranici zákazu činnosti. Výstava 37 fotografií by byla poslední kapkou, po které by pohár trpělivosti komunistického režimu přetekl a koncem roku měl být klub definitivně zavřen. Sametová revoluce naštěstí přišla včas…

Koncepce Anny Fárové vycházela ze dvou hlavních proudů – realistického (bylo zastoupeno 14 dokumentaristů z výstavy 9&9), 11 fotografů pohybujících se na hranici mezi inscenovanou a manipulovanou fotografií a konečně zbývajících 12 nově příchozích, kteří navazují na oba hlavní proudy. Pavel Štecha se zpečoval tomuto rozdělení, a tak demonstrativně učinil zásah do již vytvořeného cyklu. Vystavoval svoji sérii Záchytka. Hotové zvětšeniny, jednak kvůli nesouhlasu se škatulkováním Anny Fárové a také kvůli snadné identifikaci hospitalizovaných alkoholiků, tváře přemaloval červenou barvou. Fotografie byly v životní velikosti a barva vlivem gravitace stékala dolů. Iluze krve byla dokonalá. Štecha tím chtěl též naznačit jistou agresivitu, která je v živé fotografii vždy přítomna. *„Chtěl jsem tím ale také jako fotograf říct, že je jedno, kam člověk patří“.*[42)]

Podnět k výstavě dali Pavel Mára a Jaroslav Prokop. Sama kurátorka píše: *„Půjde tedy o kontext, o propojení zdánlivě nejnemožnějšího, tj. „realistů“ opírajících se o skutečnost vnější a „režisérů“, kteří zobrazují svůj vnitřní svět, svůj vnitřní model. Nepůjde o jednoznačný, lineární dialog, předem dohodnutý, ale o nepředpokládanou interakci jednotlivých projektů, o tolerantní střetávání dvou rovin fotografických přístupů: pól přirozenosti – fotografie jako odraz světa a pól umělosti – fotografie jako pomocný nástroj k vytváření paralelní nebo jiné skutečnosti. A tu občas dochází k paradoxům, kdy fotografie skutečnosti vypadá daleko absurdněji a obludněji než fotografie, která skutečnost interpretuje. Umělá fotografie těžící z obrazotvornosti náhle vypadá vedle reálné až překvapivě neproblematická, romantická a idealizovaná. Problém odchází do roviny estetické.*

Jak daleko vzlétl Župníkův Ikaros od žehnajícího kněze Štreitova? Bílá helma či rituální maska, co z toho je nepřirozenější? A co je obludnější, skutečnost, kterou prožíváme nebo snění o ní? Noční můra nebo chléb nebo chléb náš vezdejší? Extáze a přízemnost, vzlety a pády, úmyslná devalvace ustálených hodnot a nastolování jiných, to je rozměr našich záměrů a v tom není možné se mýlit, protože přítomnost pronajímá prostory všem, kteří jsou ji schopni soustředěně vnímat, a to samo o sobě není málo. A ještě několik dalších v běhu kladených otázek: Lze ještě věřit dokumentu? Co je fikce a co jí dnes není? Kde začíná etika tvorby a jaký je její vztah k estetice či k poznávání? Co je přirozeností lži a co umělostí pravdy? Co je zrcadlo světa a co vidíme za zrcadlem? Jak reflektujeme sebe a naší situaci? Co je nadsázka a co je fakt? Dva názory, které v podstatě determinovaly tvářnost fotografie od jejích počátků, určují naše vystoupení, protože dosud nebyly postaveny souřadně vedle sebe, aby s použitím všech svých možností a s nejdisparátnějšími prostředky se vyjádřily k podobným problémům. V dnešní době, kdy styly jsou automizovány na styl každého jednotlivce, kdy jejich střídání je akcelerovanou křivkou předčasných potratů, je libovolné, kterým názorem začínáme a kterým končíme. Obava ze zavedených schémat, z ohraničených struktur, z uzavřených spolků a apriorních omezení nás vede k otevření všech limitací a zajímá nás cesta každé jednotlivé osoby v její osobní zodpovědnosti za svůj čin a za své dílo.“[43)]

Přesně po dvaceti letech Jaroslav Prokop a Bohdan Holomíček uskutečnili výstavu v A-galerii v pražském Paláci Akropolis z dokumentárních fotografií, které pořídili při instalaci výstavy v Junior Klubu.

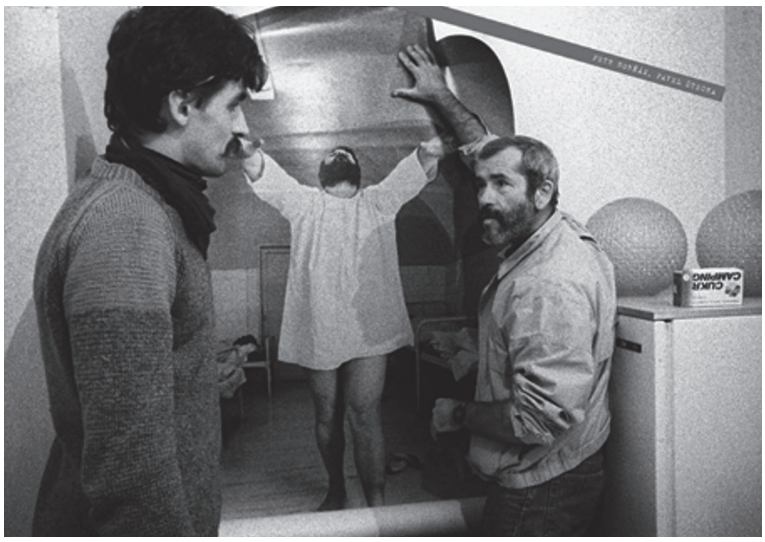

Pavel Štecha při instalaci výstavy 37 Na Chmelnici,
Jaroslav Prokop, Praha 1989

Rukama Štechovi prošlo velké množství významných studentů, kteří se později proslavili – Iren Stehli, Blanka Chocholová[44], Jiří Poláček, Ivan Lutterer, Pavel Mára, Václav Podestát[45], Jan Pohribný, Radovan Boček[46]… Některé studenty svoji tvorbou ovlivnil například Jána Reče, Jaromíra Čejku[47], Ester Havlovou v devadesátých letech a další.

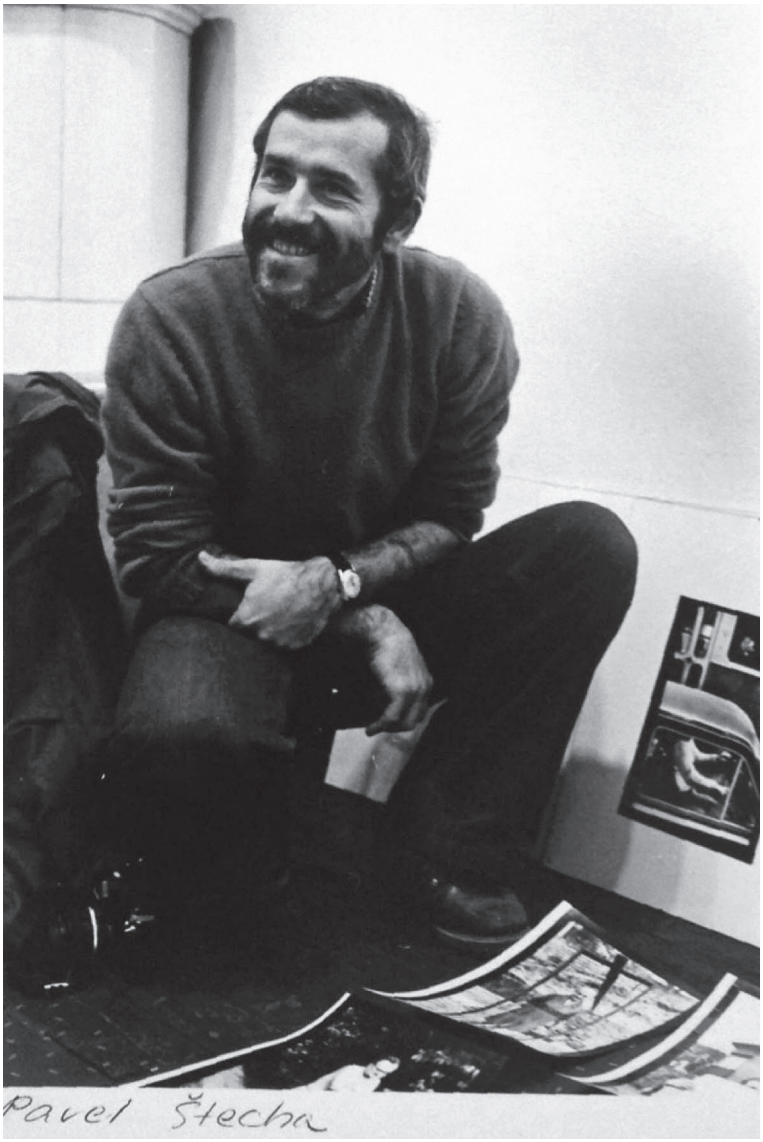

Pavel Štecha na FAMU, Praha

A CZECHOSLOVAK RADIO ENTRY
TO THE
XXVIIth ITALIA PRIZE COMPETITION 1975

ETUDES FOR PIANO AND OTHER INSTRUMENTS

Author: JAN VÍT

© Pavel Štecha - 1975

publikace vytvořená pro soutěž v Itálii, škola pro nevidomé, Pavel Štecha 1975

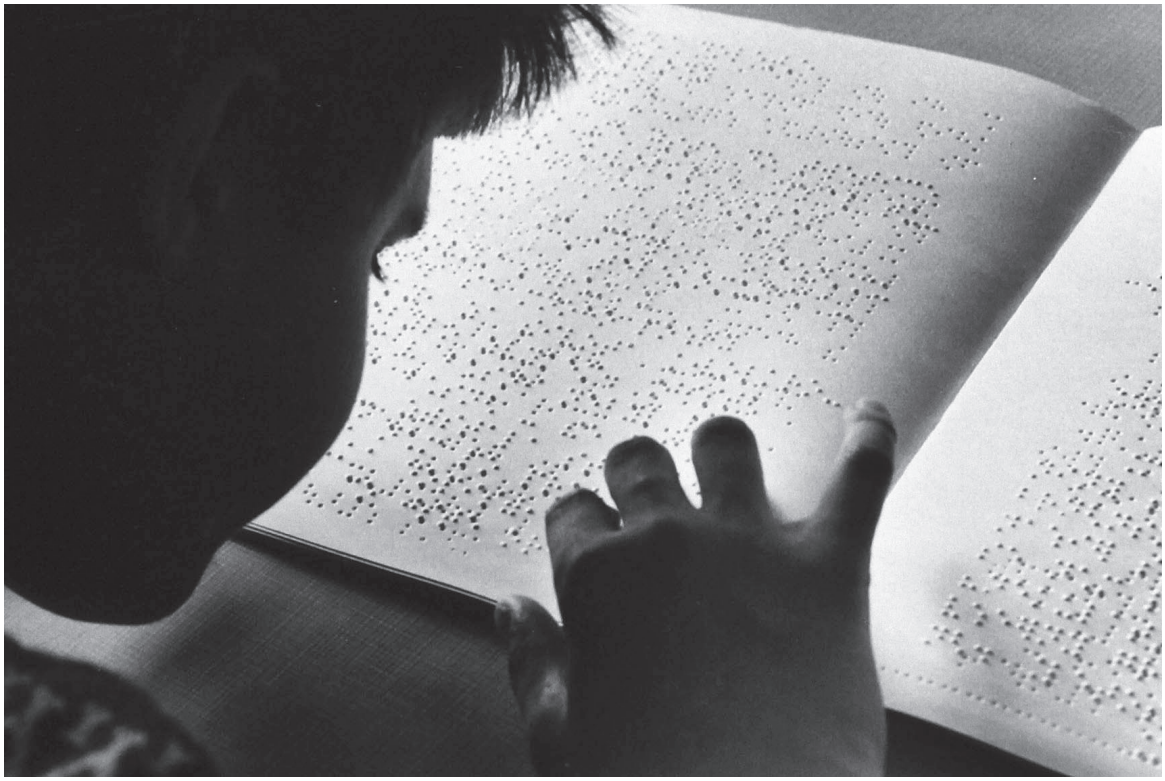

publikace vytvořená pro soutěž v Itálii, škola pro nevidomé, Pavel Štecha 1975

V roce 1990 se stal na FAMU proděkanem pro zahraniční styky. V této funkci setrval dva roky. Nebyla to práce pro něj, Štecha uměl fotografovat, vyučovat a předávat svoje zkušenosti, ale administrativní činnost mu nevyhovovala. Ve funkci se doslova trápil. Po vypršení funkčního období na tomto místě na FAMU zůstal a vyučoval zahraniční studenty. V době kdy se stal proděkanem, chtěl na svůj post někoho, komu důvěřoval, kdo by ho plně zastoupil. Oslovil proto Jaroslava Bártu, s kterým spolupracoval především na projektu Žižkov. Bárta jeho nabídku neakceptoval. Bylo to v době, kdy z Prahy odcházel zpět do svého rodiště v Lomnici nad Popelkou, kde měl svoje tvůrčí záměry. Na FAMU šel Bárta vyučovat až v roce 2002.

Štecha byl jmenován docentem v roce 1990. Atmosféra na této škole nebyla pro něj zcela příznivá. Měl zde konflikty, považoval klima za zkostnatělé. Vývoj této školy byl dle jeho mínění zakonzervován. Štecha toužil po změnách, ani lidsky si s tehdejším kolektivem nesedl, a tak rád využil možnosti zúčastnit se konkurzu v roce 1993 na místo pedagoga v nově otevřeném ateliéru fotografie na Vysoké škole uměleckoprůmyslové v Praze. Konkurz vyhrál a mohl tak plně rozvinout svoje učitelské schopnosti, předat další generaci vědomosti o fotografování architektury a designu. Předpoklad pro učení druhých měl i díky své spolupráci se sociology a architekty, kteří ho naučili komunikovat. Současně získal mimooborové vhledy. Na FAMU zůstal do roku 1994. Souběžně s pedagogickým působením na UMPRUM vyučoval zahraniční studenty. Práce s nimi ho bavila i z toho důvodu, že podle jeho mínění byli pilnější a snaživější než jejich čeští kolegové. Více si vážili skutečnosti, že studují na prestižní vysoké škole. Právě z tohoto důvodu Štecha zastával názor, že by se mělo na vysokých školách platit školné.

V mezidobí od prosince roku 1991 po dobu jednoho roku byl současně zakládajícím členem sdružení fotografické agentury Bílý stín, spolu s Ivo Gilem, Vladimírem Simerem[48)] a Jiřím Stachem[49)]. Kvůli své pracovní vytíženosti svoji spolupráci ukončil a v dobrém se s nimi rozešel.

[1] **Jan Dobiáš** byl novinář a reportér.
[2] **Karel Hvížďala** (16. srpna 1941 Praha) je český novinář, dramatik a spisovatel.
[3] **Rudolf Křesťan** (14. března 1943 Praha) je český redaktor a spisovatel.
[4] **Zdeněk Šálek** (24. listopadu 1931, Praze) je český novinář, sportovní reportér.
[5] **Miroslav Zajíc** (25. června 1946 Víska) je český fotoreportér.
[6] **Jan Šilpoch** (25. července 1957 Beroun) je český fotograf.
[7] **Vojtěch Písařík** je český reportážní fotograf .
[8] **Miroslav Masák** (23. května 1932, Úvaly) je architekt, vysokoškolský profesor a bývalý poradce prezidenta Václava Havla.
[9] **Martin Rajniš** (16. května 1944, Praha) je český architekt a urbanista.
[10] **Miro Švolík** (13. dubna 1960, Zlaté Moravce, Československo) je slovenský fotograf žijící v Praze.
[11] **Zdeněk Lukeš** (2. března 1954 Praha) je český architekt, historik architektury, odborný publicista a vysokoškolský pedagog.
[12] **Ester Havlová** (23. března 1967 v Praze) je česká fotografka architektury
[13] **Emil Králíček** (1877–1930) – byl český architekt.
[14] **Tono Stano** (24. března 1960 Zlaté Moravce, Slovensko) je český a slovenský fotograf.
[15] **Jaromír Funke** (1. srpna 1896, Skuteč – 22. března 1945, Praha) byl český fotograf.
[16] **Jaroslav Rössler** (25. května 1902 Smilov – 5. ledna 1990 Praha) byl český fotograf.
[17] **Karel Cudlín** (28. června 1960 Praha) je český dokumentární fotograf.
[18] **Viktor Kolář** (7. září 1941 Ostrava) je český dokuemntární fotograf.
[19] **Jan Ságl** (25. března 1942, Humpolec) je český fotograf.
[20] **Štěpán Grygar** (10. července 1957 Praha) je český fotograf.
[21] **František Maršálek** (28. května 1939 Brno) je český fotograf.
[22] **Vladimír Židlický** (1945 Hodonín) je český fotograf a výtvarník.
[23] **Peter Župník** (14. srpna 1961, Levoča) je slovenský fotograf žijící v Paříži.
[24] **Ľuba Laufová** (1949 – 2004) byla slovenská fotografka.
[25] **Šimon Caban** (19. července 1963 Praha) je český scénograf, choreograf, fotograf, režisér a obecně divadelní a filmový tvůrce.
[26] **Michal Cihlář** (16. září 1960, Praha) je český výtvarník.
[27] **Gabriela Fárová** (1. dubna 1963, Praha), uměleckým jménem Gabina, je česká fotografka.
[28] **Pavel Hečko** (8. listopadu 1951 Červená Voda) je český fotograf.
[29] **Lukáš Jasanský** (1965, Praha je konceptuální fotograf.
[30] **Pavel Mára** (20. října 1951, Praha) je český fotograf a vysokoškolský pedagog.
[31] **Pavel Nádvorník** (1962 Benešov – 1994) byl český fotograf.
[32] **Tomki Němec** (1963) je český fotograf.
[33] **Michal Pacina** je český fotograf a grafik.
[34] **Ivan Pinkava** (1. února 1961, Náchod) je český fotograf.
[35] **Jan Pohribný** (8. února 1961, Praha) je český fotograf, umělec a pedagog.
[36] **Rudo Prekop** (13. dubna, 1959 v Košicích) je fotograf, který tvoří v Čechách a na Slovensku.
[37] **Jaroslav Prokop** je český fotograf a pedagog.
[38] **Nadja Rawová** je česká fotografka a akademická malířka.
[39] **Vasil Stanko** (17. března 1962, Myjava) je slovenský fotograf
[40] **Jaro Svitok** (21. října 1950 Handlová) je slovenský fotograf.
[41] **Kamil Varga** (22. prosince 1962, Štúrovo) je slovenský fotograf žijící v Praze.
[42] Mladý svět, číslo 41, 1993
[43] http://www.a-galerie.cz/vystavy/62-37-fotografu-po-dvaceti-letech
[44] **Blanka Chocholová** (1953) je česká fotografka, kurátorka a pedagožka.
[45] **Václav Podestát** (22. května 1960, Kralovice) je český fotograf.
[46] **Radovan Boček** (18. února 1963) je český fotograf.
[47] **Jaromír Čejka** je český fotograf.
[48] **Vladimír Simer** je český fotograf.
[49] **Jiří Stach** (26. května 1944, Praha) je český fotograf.

OF Laterna magika

Václav Havel na Václavském náměstí, Pavel Štecha, Praha 1989

(1989–1990)

nepovolená demonstrace, Pavel Štecha, Praha 21. srpen 1988

Pavla Štechu do koordinačního centra v Laterně magice zavedl architekt Zdeněk Lukeš. S ním se Štecha potkal v 80.tých letech prostřednictvím časopisu Umění a řemesla. Původně se do tohoto časopisu mělo psát o řemeslech, která vymírají – např. pletení košíků, keramika podle starých postupů... Tento časopis produkoval Ústředí lidové umělecké výroby. Jejich prodejna sídlila na Národní třídě (dům byl postaven ve 30-tých letech minulého století podle architekta Starého ve funkcionalistickém stylu), a patřila k ní i výstavní síň. Prodejna tam vydržela až do devadesátých let, kdy byl objekt privatizován. Časopis vedli dva redaktoři – Karel Fabel [1)], který ho i redigoval a Ondřej J. Sekora [2)]. K dispozici měli tým spolupracovníků z okruhu Uměleckoprůmyslového muzea v Praze. Měli větší ambice než jen psát o lidových řemeslech, a tak uveřejňovali články o současném designu, architektuře, užitém umění apod. Časopis byl normálně v prodeji obtížně dostupný, byl distribuován pomocí PNS na předplatné. Byl to čtvrtletník, a zajímavé na něm bylo především to, že nebyl téměř cenzurován.

V časopise Umění a řemesla se psalo o lidech, kteří byli v emigraci a jejich profese souvisela s architekturou, designem... Takovéto články nemohly vycházet v žádném jiném podobném časopisu, jako byl např. Architekt, Domov, Architektura a jiné. Obálky vytvářel Zdeněk Ziegler [3)], který byl jeden z nejlepších grafiků té doby, později profesor na VŠUP. Používal obyčejný balicí papír, na který ztvárňoval jednoduché grafické motivy nebo slepotisk. Tento produkt byl navíc i ekonomický. Vnitřek časopisu byl tištěný na křídový papír. První spolupráce fotografa Štechy a architekta Lukeše byla v roce 1984, kdy Lukeš tvořil do tohoto časopisu seriál o secesní enklávě Prahy, a Štecha k tomuto cyklu pořizoval fotografický materiál. Jejich spolupráce pokračovala dál, fotografování architektury bylo pro Štechu koníčkem. Další kontakt spolu měli při fotografování a rozhovoru s Karlem Hubáčkem [4)] – akce byla nesmírně odvážná, neboť tento známý architekt (tvůrce hotelu na Ještědu), člen sdružení SIAL v Liberci, byl persona non grata.

Cesty Zdeňka Lukeše a Pavla Štechy se střetávaly i nadále. V devadesátých letech se pořádaly u architekta Lukeše tzv. bytové semináře. Promítaly se diapozitivy zajímavých staveb, které byly pořízeny v zahraničí. Štecha se zde seznámil se zajímavými lidmi, kteří se později stali jeho přáteli. Byl to například Ivan Medek [5)] nebo básník Zbyněk Hejda [6)]. Společnou kamarádkou byla i doktorka Věra Běhalová [7)]. Tato kunsthistorička měla pohnutý osud. Kvůli druhé světové válce nemohla dostudovat. Po jejím skončení byla na mnoho let vězněna z politických důvodů, neboť byla členkou ilegální katolické skupiny. Zhoršení politické situace po okupaci v srpnu 1968 ji vedlo k okamžitému překročení hranic. Jejím domovem se tak navždy stala Vídeň. Ve svém bytě nabízela krátkodobý azyl lidem z Čech, kteří zavítali do metropole Rakouska. Po revoluci často jezdila do Čech, zde bydlela výhradně u Pavla Štechy, který k ní měl velmi blízký vztah, byla pro něj téměř druhou

matkou. Později byla požádána o spolupráci v knize o Plečnikovi[8)] a je tak autorkou stati o korespondenci mezi slovinským architektem a Alicí Masarykovou[9)].

Štecha zaznamenával Sametovou revoluci po celou dobu jejího trvání, počínaje prvním a současně nejvíce dramatickým dnem – 17. listopadem. Z této doby, z celého souboru fotografií, ale zároveň i z celé své tvorby si cenil fotografie z 20. listopadu na Václavském náměstí. A to pro její srozumitelnost a výtvarný přesah. Snímek pořídil svým „reportážním" fotoaparátem Nikonem F2 s objektivem s pevným ohniskem 2,8/24. Fotografie je ve sbírce UPM Praha, Metropolitan NY a ICP NY v USA.

Václavské náměstí, Pavel Štecha, Praha 1989

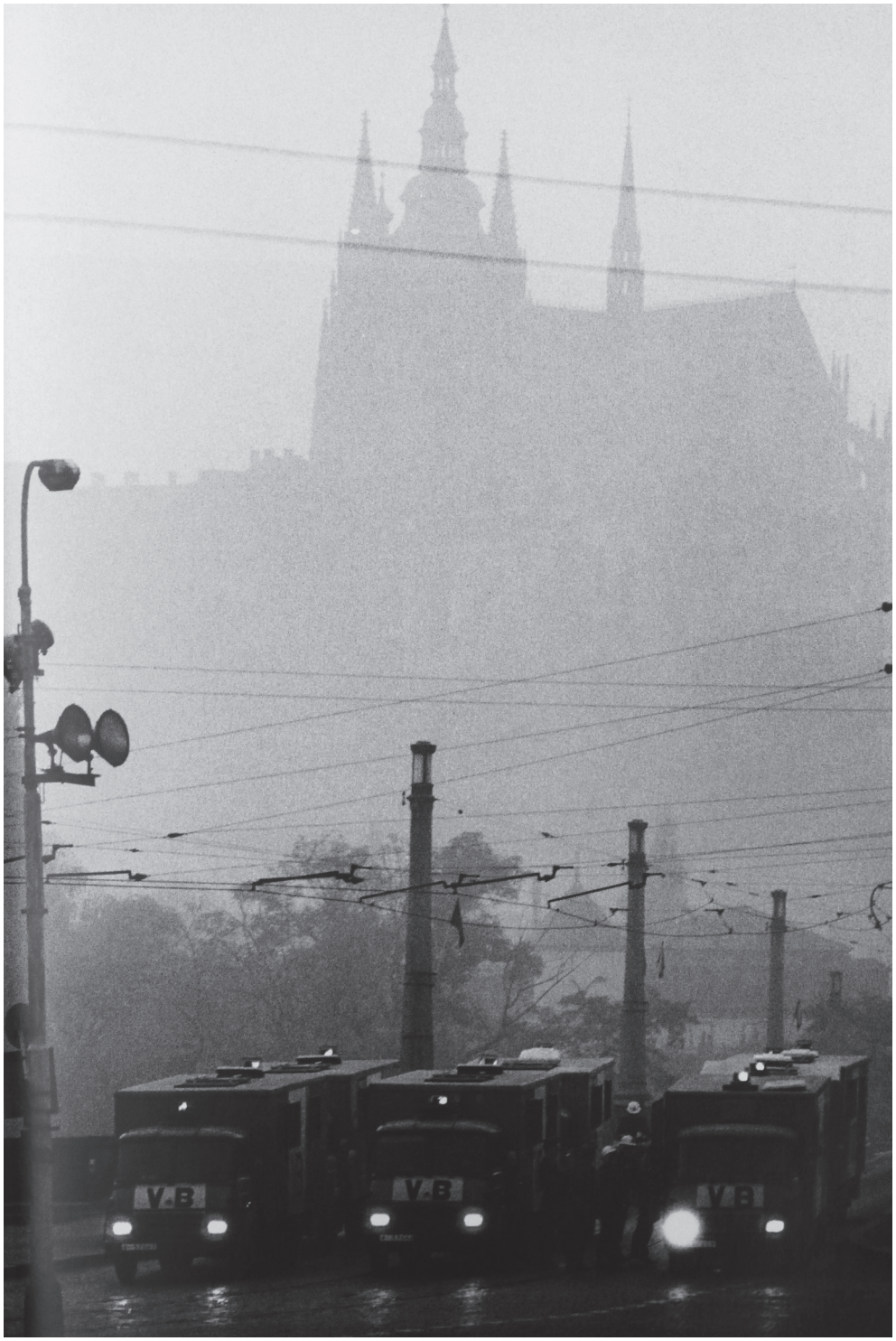

náměstí Krasnoarmějců, Pavel Štecha, Praha 28. října 1989

17. listopad, Pavel Štecha, Praha 1989

Václavské náměstí, Pavel Štecha, Praha 1989

Václavské náměstí, Pavel Štecha, Praha 1989

Mánes, Pavel Štecha, Praha 1989

Mánes, Pavel Štecha, Praha 1989

dění v Občanském fóru, Pavel Štecha,
Praha 1989

kardinál Tomášek na Hradčanském náměstí,
Pavel Štecha, Praha 25. listopadu 1989

papež Jan Pavel II., Pavel Štecha, Praha 1990

Obecní dům, Pavel Štecha, Praha 26. listopadu 1989

Občanské fórum, Pavel Štecha,
Praha 1989–90

Václav Havel ve funkci prezidenta Československa,
Pavel Štecha, Praha 1989

manželé Havlovi na Pražském hradě, Pavel Štecha,
Praha 1989

Jak bylo předznamenáno v úvodu této kapitoly, tak se Štecha dostal do koordinačního centra OF díky přátelství se Zdeňkem Lukešem. Přišel sem 20. listopadu 1989 a dokumentoval celou dobu trvání revoluce. Kromě něj tam fotografoval i další profesionální fotograf Jaroslav Krejčí. Jeho tvůrčím záměrem bylo fotografovat na prošlé filmy, a tak výsledná kvalita fotografií nebyla nejlepší. Navíc Krejčí bydlel na Kampě a při stoleté povodni v roce 2002 přišel o velkou část svých negativů. Atmosféru revolučních dnů v Laterně magice dokumentovali i jiní fotografové, ale ti neměli důležitý pohled zevnitř. Většinou na tomto místě pobývali krátkodobě. Jednalo se například o Bohdana Holomíčka. Štecha po listopadu uspořádal v roce 1992 výstavu fotografií na téma revoluce ve výstavní síni Fronta v Praze. V této euforické době totiž vznikly stovky fotografií a Štecha měl potřebu je veřejně prezentovat. Žertoval, že má všechno dobře zdokumentované a v budoucnosti se nikdo, kdo v té době v Laterně magice nepůsobil, nebude moci chlubit svojí účastí. Přesto zaznamenávat tyto historické změny nebylo snadné. Jak píše v rozhovoru s Markem Pokorným[10] v časopise Týden z roku 1999: *„…nikdo nám nezakazoval fotografovat, ale také nám nikdo nic neulehčil. Téměř každý den jsem musel někoho přesvědčovat, že bych měl být u toho. Když mi pak po půl roce volal Michal Horáček[11], že připravuje knížku a jestli bych mu nedal nějaké fotky, musel jsem říct – lituji, vždyť jste mne tam s sebou nevzali. Kupodivu si nikdo v tu chvíli neuvědomoval, že fotografie se může stát apelem a vzbudit empatii publika. Ti lidé byli tak vražení do událostí, že jim to nedocházelo… A tak docházelo k podivným paradoxům. Například místo první schůzky mezi OF a komunisty 26. listopadu bylo šíleně tajné – dozvěděl jsem se o něm pět minut před jejím začátkem. Šel jsem nakonec s nimi a vstoupil s delegací do místnosti, která byla plná novinářů. Přesto jsem měl jisté privilegium, jako jediný jsem fotografoval z druhé strany a mohl jsem zůstat i na jednání…“.*[12]

V dalších knihách, které vyšly o sametové revoluci, však jeho fotografie zastoupeny byly. Například ve Výslechu revolucionářů z roku ’89, nakladatelství Primus, 2000 nebo v publikaci, který vyšla hned po sametové revoluci Době navzdory z nakladatelství Orbis pictus je zařazeno mnoho jeho fotografií. Když se stal Václav Havel prezidentem, byla mu logicky nabídnuta pozice osobního fotografa na Pražském hradě. Štecha tento post odmítnul jednak z časových důvodů – učil na FAMU a potom se úspěšně ucházel o nově vznikající obor fotografie na VŠUP a také pro jistou nesvobodu, která vycházela z této funkce. Místo sebe doporučil svého studenta Tomkiho Němce. Zastával názor, že fotograf na Hradě by měl umět nejen řemeslo, ale měl by být zdatný i po výtvarné a umělecké stránce. Když v roce 1992 Havel odešel z hradu na protest proti rozdělení Československa, svoji činnost skončil i Tomki Němec. S sebou si odnesl své exponované filmy, které zhotovil během svého působení na Pražském hradě. Tehdejší šéf kanceláře prezidenta Luboš Dobrovský mu nařídil filmy na Hradě ponechat, což Němec odmítl. Po této zkušenosti

Dobrovský již nechtěl žádného umělecky vzdělaného fotografa a tak přijali Jírů, který se zrovna vrátil z emigrace z Holandska. K fotografování prezidenta Havla se Tomki Němec vrátil v roce 1997 po odchodu Dobrovského z funkce. Pokud na hradě potřebovali nějaký polooficiální portrét, stejně byl povolán Štecha. O svém návratu na Hrad Tomki Němec píše: *„Vytvořili jsme s kamarádem Pavlem* Štechou *okruh fotografů, kteří se okolo Havla střídali. Oslovili jsme Michala Hladíka, který odmítnul, a Karla Cudlína. Karel se tohoto úkolu ujal s vervou jemu vlastní a pokryl skoro vše. S novou první dámou Dagmar Veškrnovou přišli i její fotografové, pracující často pro bulvár, kteří měli výrazně odlišný pohled na fotografii než my.“* [13)]

S hradem je spojená i další, nejrozsáhlejší, spolupráce mezi Štechou a Lukešem – mezinárodní projekt pod záštitou prezidenta Havla i prezidenta slovinské republiky – Josip Plečnik – architekt Pražského hradu.

Rok 1990 byl ve znamení hektických změn, a to nejen politických. Otevřely se hranice, čehož využil i Pavel Štecha. Začal cestovat do míst blízkých, především za svým milovaným sportem – v zimě běžky, v létě kolo, ale i na destinace značně vzdálené. Těsně po revoluci se do Prahy sjížděli kurátoři ze Západu, aby objevili zajímavé a vypovídající fotografie z doby, která pro ně byla neznámá, tajemná, absurdní… Kurátoři z amerického Houstnu Wendy Watris [14)] a Frederick Baldwin [15)] vybrali pro fotofestival FOTOFEST 1990 [16)] následující zástupce fotodokumentaristů, kteří nejvíce vyhovovali požadavkům: Pavel Baňka [17)], Jaroslav Bárta, Ivo Gil, Štěpán Grygar, Jiří Hanke [18)], Bohdan Holomíček, Viktor Kolář, Zdeněk Lhoták [19)], Ivan Lutterer, Miroslav Machotka [20)], Jan Malý, Dušan Pálka, Ivan Pinkava, Jiří Poláček, Ján Rečo, Jan Reich, Pavel Štecha, Jindřich Štreit, Miro Švolík, Peter Župnik.

Pavel Štecha s přáteli na horách, autor neznámý

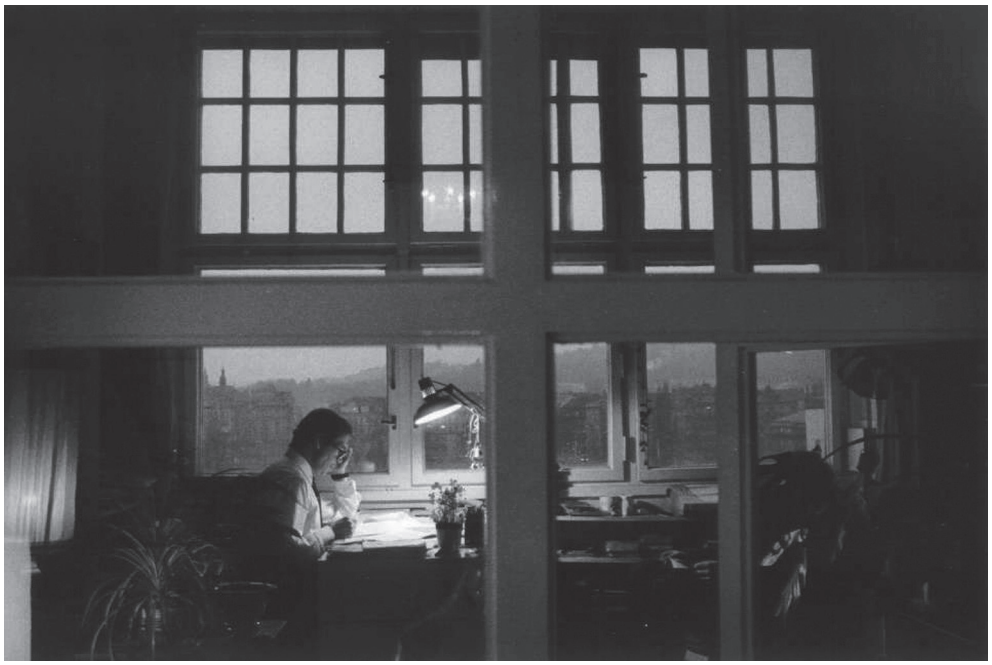

Václav Havel píše svůj projev, Pavel Štecha, Praha 29. prosince 1989

Pavel Štecha si cestou do Houstonu „odskočil“ do New Yorku, kde si musel vyřídit potřebné dokumenty ke svému stipendiu z Fulbrightovy nadace. „*Prestižní Fulbrightovy stipendijní programy financované českou a americkou vládou poskytují českým občanům příležitost studovat, provádět výzkum či vyučovat v USA“.*[21)] Tato stáž ale netrvala rok či dva, jak je obvyklé, ale pouze několik týdnů. Zúčastnil se 42. ročníku fotografické dílny Missouri Photo Workshop uspořádaný v rekreační oblasti u jezera Ozark. Štecha přijel pozvání organizátora Billa Kuykendalla jako jeden z učitelů. Sám k tomu v rozhovoru v časopise Fotografie z roku dodal: *„Workshop byl založen v roce 1949 profesorem E. G. C. Edornem a od té doby se v něm jako učitelé i jako žáci vystřídaly významné osobnosti amerického fotožurnalismu. Je organizován školou žurnalismu missourské univerzity a sponzorován firmou Eastman Kodak. Po workshopu v Main a worskhopu E. Adamse je nejvyhledávanějším v USA. Cílem každého ročníku je fotografické zmapování určité lokality. Účastníci, vybraní na základě zaslaných prací, nejsou žádní začátečníci nebo pouzí nadšenci, ale většinou lidé, kteří již pracují v novinách nebo pro noviny a chtějí si tímto způsobem rozšířit své znalosti, a tudíž i kvalifikaci, což je v silné konkurenci nezbytné.“* [22)] Z USA si přinesl poznatek, že i lidé, kteří ve svém oboru již něco znamenají, ctí osobnosti a nechají si poradit, což v té době u nás postrádal.

V prosinci roku 1990 byla uspořádána v ÚLUV (Ústředí lidové umělecké výroby v Praze v Národní ulici) společná výstava pod názvem „Česká symbolika“. Nebyla to výstava v obecném slova smyslu, nýbrž akce. Byla otevřena všem autorům, kteří měli k současnému dění co říci. Téma „Česká symbolika“ mohli autoři zpracovat po svém, omezeni byli pouze prostorem. Kromě instalace fotografií zde současně probíhaly koncerty skupiny Garáž Ivo Pospíšila[23)] a jeho hostů. Štecha zde prezentoval svoji fotografickou politickou satiru – Petr Pithart[24)] na pozadí Hradčan.

Dokumentem o listopadových událostech, politických změnách, založení OF a zvolením Václava Havla prezidentem skončila Štechova dokumentární činnost. Neměl již více potřebu fotografovat lidi. ***.“…****Pro mne najednou skončilo téma: bolševik odešel. Dokumentaristická vášeň se oslabila.*[25)] Štecha neuměl sedět na dvou židlích, a protože se rozhodl pro organizační zaměstnání, nechtěl se dokumentem rozptylovat a fotografovat polovičatě.

manželé Havlovi čekají na vyhlášení výsledků volby prezidenta republiky, Pavel Štecha, prosinec 1989

[1] **Karel Fábel** (10. června 1939 Hradec Králové) je český redaktor, typograf a historik umění.
[2] **Ondřej J. Sekora** (1931 Praha – 2004 Praha) byl český redaktor.
[3] **Zdeněk Ziegler** (27. října 1932 v Praze) je typograf, grafický designér, pedagog.
[4] **Karel Hubáček** (23. února 1924 Praha – 23. listopadu 2011 Liberec) byl český architekt.
[5] **Ivan Medek** (13. července 1925 Praha – 6. ledna 2010 tamtéž) byl český novinář, původní profesí muzikolog.
[6] **Zbyněk Hejda** (2. února 1930, Hradec Králové – 16. listopadu 2013, Praha) byl český básník a překladatel.
[7] **Věra Běhalová** (1922 Prostějov – 6. ledna 2010 Vídeň) byla historička umění.
[8] **Josip Plečnik** (23. ledna 1872 Lublaň – 7. ledna 1957 Lublaň) byl slovinský architekt a urbanista.
[9] **Alice Masaryková** (3. května 1879, Vídeň – 29. listopadu 1966, Chicago) byla veřejná činitelka.
[10] **Marek Pokorný** (21. srpna 1963 Humenné) je umělecký kritik, kurátor současného výtvarného umění
[11] **Michal Horáček** (23. července 1952 Praha) je český spisovatel, esejista, novinář, textař, básník, producent a vystudovaný antropolog.
[12] Týden, ročník 6, číslo 47, 1999
[13] http://www.casopis-foto.cz/stale-na-blizku-rozhovor-s-fotografem-vaclava-havla/
[14] **Wendy Watris** je americká dokumentární fotografka.
[15] **Frederick Baldwin** je švýcarský dokumentární fotograf žijící v USA.
[16] Festival FOTOFEST založil v roce 1983 Frederick Baldwin. V letech 1984–2001 byl jeho ředitelem. Je to první fotografický festival pořádaný jako mezinárodní bienále v USA. Zaměřuje se především na mladé, talentované, méně známé umělce, kterým pomáhá se zviditelnit.
[17] **Pavel Baňka** (20. března 1941) je současný český učitel a fotograf.
[18] **Jiří Hanke** (15. dubna 1944, Kladno) je český dokumentární, portrétní a konceptuální fotograf.
[19] **Zdeněk Lhoták** (15. května 1949, Turnov) je český fotograf, umělec a organizátor fotografických projektů.
[20] **Miroslav Machotka** (22. května 1946, Roudnice nad Labem) je český fotograf.
[21] http://www.fulbright.cz/stipendia
[22] Fotografie, ročník 42, číslo10, 1991
[23] **Ivo Pospíšil** je český hudebník.
[24] **Petr Pithart** (2. ledna 1941 Kladno) je český politik.
[25] Reflex, ročník 13, číslo 9, 2002

Deník Prostor

reportáž pro Deník Prostor, Pavel Štecha, Praha 1992

(1992)

V době, kdy Štechovi vypršela doba působení na FAMU ve funkci proděkana, se dostal k práci obrazového redaktora v deníku Prostor prostřednictvím jeho vydavatele Aleše Lederera [1)]. Ten na toto místo ani nevyhlašoval konkurz, pouze si vytipoval několik vhodných kandidátů. Štecha nejlépe splnil předpoklady na tuto pozici.

Deník začal vycházet 1. dubna 1992 a bohužel měl jen jepičí život. Jeho činnost byla ukončena 12. prosince toho samého roku. Jednalo se o projekt vydavatele Aleše Lederera a šéfredaktora Jana Šterna [2)]. Oba měli vizi vydávat seriózní celorepublikové porevoluční noviny. Chtěli se tak zapsat do historie. Navázali na svoje zkušenosti s vydáváním samizdatového časopisu Revue prostor, který vznikl již v roce 1982 a vycházel nepravidelně do roku 1989. Autoři článku psali pod pseudonymy. D roku 1990 začal časopis vycházet legálně, ve stejném nakladatelství jako deník Prostor. *V jednotlivých tematických číslech revue PROSTOR se objevovaly esejistické texty zrcadlící proměnu společenské, politické, kulturní i psychologické atmosféry doby. Vedle předních domácích autorů uváděla revue především významné představitele duchovních proudů hlásících se k západní kulturní tradici (C. G. Jung, F. A. von Hayek, R. Scruton)* [3)] Projekt byl financován skupinou PANOK–PRESS a.s. Heslo deníku bylo *„Každý člověk potřebuje Prostor“* a toho prostoru bylo opravdu požehnaně, rozměry byly takřka světové, cca A2, což odpovídalo velikosti předrevolučního Rudého práva.

Štecha zde byl zaměstnán jako obrazový redaktor. Spolupracoval s celou špičkou tehdejší fotožurnalistiky – se Zdeňkem Lhotákem, Karlem Cudlínem, Jaromírem Čejkou a dalšími fotografy. Byl nesmlouvavý a nekompromisní nejen k ostatním, ale především k sobě, a proto pustil do tisku jen ty fotografie, které měly určitou váhu. Prázdné a nic neříkající záběry se na stránkách neobjevily. Pokud měl jasnou vizi a věřil, že je správná, nikdo nemohl zvrátit jeho přesvědčení. Štecha byl příslovečně tvrdohlavý. Vzhledem k velké ploše deníku bylo možné zveřejnit i celé obrazové série, které jsou obvyklé v současné době v časopisech typu Reflex, Mladý svět atd. Je zajímavé, že Štecha používal své jednotlivé snímky z cyklů Majitelů chat, Domov důchodců i dalších, jako ilustrační fotografie pod články svých kolegů. Chtěl alespoň jednotlivým fotografiím na pár hodin vdechnout znovu život.

Po celou svoji reportážní kariéru řešil jako ostatní fotografové etické normy v této branži. Reportér je do jisté míry řemeslníkem a každé řemeslo má svůj etický kodex. Ten se mění spolu s dobou. Co bylo do roku 1989 tabu, je v nové době již akceptovatelné téma. Ale i přes závažnost nebo kontroverznost tématu je vždy na autorovi jakým způsobem událost pojme. Nepodstatné je také sdělení, které z uveřejnění sporných fotografií vyplývá nebo nevyplývá. Štecha vyfotografoval a zveřejnil v deníku Prostor snímky mladé dívky, která skáče z Nuselského mostu. Štecha svůj postoj hájil tím, že snímky poukázal na chybějící sítě na tomto mostu, které by zabránily podobným situacím. Zábradlí bylo skutečně v roce 2007 zvýšeno a upraveno tak, že již není možné tuto překážku překonat. Vedle záběrů samotného skoku, byly otištěny i fotografie lidí co se snažili poskytnout první pomoc, ale zároveň i nechutných „čumilů“, kteří si z této nešťastné události udělali divadlo a kromě židlí si donesli i pivo… Velmi diskutabilní je jeho odpověď na otázku redaktora Jana Jiráka v časopise Kmit v roce 1996 jestli je vhodné ukázat obličej mrtvé dívky: *„To je pochopitelně otázka. Ale o tom podle mě nerozhoduje novinář, a tím méně fotoreportér. To je záležitost zaměření novin a šéfredaktora. Fotograf by neměl rozhodovat o tom, jestli dá pásku přes oči. Pro fotografa jsou oči důležité – oči jsou okno do duše.“* [4] Na druhou stranu Štecha v tom samém rozhovoru odsuzuje fotografii, která se umístila na třetím místě v kategorii „Lidé, o kterých se mluví“ na Czech Press Photo, kde byl v roce 1995 jedním z porotců. Je na ní papež zakrývající si tvář, před kterým pochoduje žena s odhalenými koleny v mini-sukni. Hovoří o ní jako o soudobém kýči.

3. místo CPP, Lidé, o kterých se mluví, Vladislav Galkonek, 1995

reportáž pro Deník Prostor, Pavel Štecha, Praha 1992

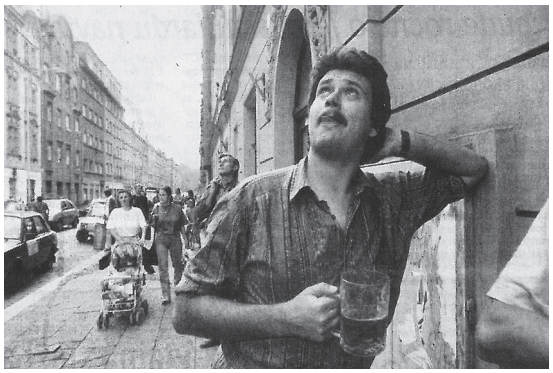

reportáž pro Deník Prostor, Pavel Štecha, Praha 1992

V roce 1992 také získal druhé místo na Worl Press Photo za fotografii *„Václav Havel v pražské Národní galerii naslouchá, jak by doufal, že uslyší sladký šepot andělíčků ze svého oblíbeného obrazu od Mistra Theodorika z roku 1385“*. Cena byla udělena v kategorii Lidé, o nichž se mluví v Amsterodamu. Štecha se soutěže účastnil celkem třikrát – v roce 1990, 1991 a 1992, kdy uspěl.

Václav Havel u obrazu Mistra Theodorika, 2. místo na WPP, Pavel Štecha, Praha 1992

Po ukončení činnosti deníku Štecha s jeho vydavateli spolupracoval i nadále. Například fotografoval portréty spisovatelů v edici Obzor v nakladatelství Prostor.

věznice Valdice, amnestie prezidenta, Pavel Štecha, Valdice 1990

věznice Valdice, Pavel Štecha, Valdice 1992

V roce 1990 Štecha dokumentoval propouštění vězňů na základě amnestie prezidenta Václava Havla z věznice ve Valdicích. Za dva roky se do této věznice vrátil a zaznamenal všední život lidí odsouzených k výkonu trestu.

[1] **Aleš Lederer** (1953 Praha) je český nakladatel, redaktor, grafik.
[2] **Jan Štern** (1. listopadu 1924, Praha – 21. srpna 2012) byl český novinář, publicista a básník.
[3] http://www.revueprostor.cz/index2.php?menu=about
[4] Kmit, číslo 8, 1996, str.14–17

Učitelství na VŠUP

tzv. „pátečníci“ ve vile Amálie, Pavel Štecha, Lány

(1993–2004)

Štecha se zúčastnil konkursu na místo pedagoga na VŠUP v roce 1994, kde nejprve učil fotografovat studenty jiných oborů – architekty, grafiky, skláře. Studium jim rozdělil na čtyři semestry – fotografie vidí povrch – materiály, prostor – interiéry, architektura, člověka – portrét, dokument a pod povrch – emotivní, subjektivní, expresivní… Zpočátku byly velmi skromné finanční podmínky, nebyla vybavena temná komora, pracovalo se s polaroidy. Až po roce se otevřelo samostatné studium fotografie. Mělo formu ateliéru, počet studentů v ročníku byl malý, jednalo se vždy o 2 až 3 lidi. Postupně docházelo k vybudování ateliéru. Peníze Štecha sehnal díky systému grantů. Přesvědčil některé dovozce a výrobce fotografické techniky, že investovat do studia se vyplatí, studenti poznají techniku již ve škole a až se osamostatní a zprofesionalizují, tak budou používat stejnou značku, na jakou jsou zvyklí a zařízení tak získal se slevou. Pomohli i kolegové, kteří věnovali katedře část svého vybavení. Jeho prvním asistentem byl Jaroslav Fišer[1)], který byl v té době ředitel Pražského domu fotografie. Štecha měl v ateliéru volnou ruku, a tak si ho vybudoval k obrazu svému.

Nesnažil se vychovávat studenty podle sebe, většina z nich nebyla dokumentárně zaměřena. Dokázal se bavit velmi fundovaně o soudobých konceptuálních přístupech a akceptoval je. Otvíral jim obzory, ale zároveň jim nechával prostor, současní studenti jsou neradi omezováni. Štecha to vyřešil kulantně – v prvním semestru zadal na klauzuru témata, v druhém nebyli studenti ničím omezeni. Témata byla široká – například pohyb. Až na jednu výjimku nikdo nezaznamenal pohyb ve smyslu, jaký se nabízí – dlouhé expozice, panning a podobně. Byly tu práce, které dokumentovaly růst vousů, nehtů a proces stříhání… I na této škole zadával Štecha studentům své oblíbené cvičení „Václavské náměstí“, které vymyslel v době, kdy učil na FAMU, ale ani tady nezískalo mezi posluchači popularitu.

Štěpánka Stein[2)], která v ateliéru začala studovat v prvním roce vzniku samostatného studia, vzpomíná: *„… nebyla tam vrátnice, studenti měli klíče od budovy. Šest let se stala škola naším světem, o to bylo horší, když jsme studium ukončili. Naši vrstveníci si po celou tuto dobu budovali pracovní image, kontakty. Štecha si toto uvědomoval, a tak se nás snažil již za doby studia podporovat, doporučovat, prosazovat na výstavách, abychom měli po absolvování kontakty Důvod, proč člověk studuje u někoho důležitého v ateliéru je, že ho tento člověk může namotivovat a doporučit různým kurátorům. Štecha nám přenechával práci, kterou sám nestihl nebo nechtěl dělat. Což bylo velmi důležité. Je velký rozdíl mezi denním studiem a školou kombinovaného typu, kde člověk se už umí o sebe postarat… Každý rok jsme jezdili na plenéry. Byli jsme například na Luční boudě, kam jsme šli pěšky, ráno nás Štecha budil ve čtyři hodiny ráno na východ Slunce. Ocitli jsme se na jiném než akademickém místě, kde byl nekomfort, Štecha nás zkoušel co vydržíme, posouval nám hranice, co ještě dáme, na povrch se vyplavily různé vztahy, skutečné vlastnosti účastníků a to byl cíl těchto výletů.“* [3)]

Kromě působení na VŠUP a dokumentování architektury se Štecha v této době věnoval i fotografování reklamy pro renomované firmy, například pro Mercedes-Benz, spolupracoval na kalendářích, spoluvytvářel i reklamní letáky pro hotely, například pražský Palace a Hoffmeister, vídeňský Hotel im Palais Schwarzenberg a další.

V roce 1995 získal Štecha cenu Fotografická publikace roku v kategorii kalendář. Jednalo se o zakázku pro firmu Avant Bozzell (pohledy vzhůru).

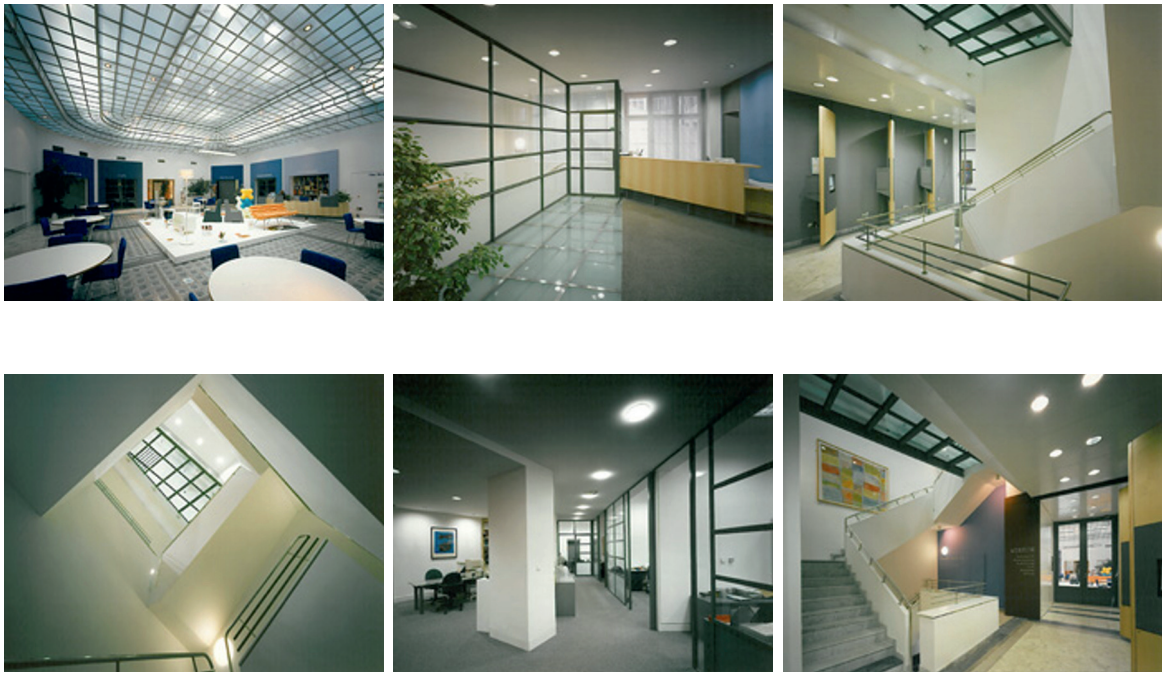

Britské centrum, komerční zakázka, Pavel Štecha, Praha

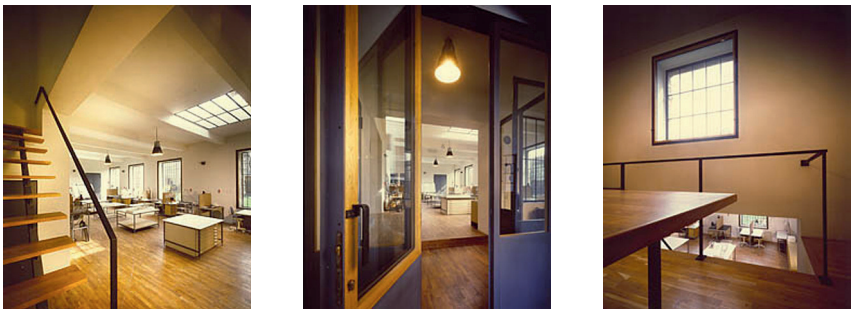

modelárna, komerční zakázka, Pavel Štecha, Praha

I když již bylo řečeno, že se Štecha po roce 1989 nevrátil k fotografování lidí, není to pravda na sto procent. Vedle zmiňovaných činností, jezdíval do vily Amálie v Lánech a tam fotografoval účastníky diskuzních večerů. „*Myšlenka pořádat neformální diskuze vznikla na sklonku roku 1992, těsně před tím, než se stal Václav Havel hlavou samostatného českého státu. Ve vile „Amálie“ v oboře Lány, se pravidelně setkával s odborníky z nejrůznějších oblastí, s osobnostmi politického života nebo s lidmi, zabývajícími se diskutovanými tématy. Hovořili na aktuální společenská i politická témata, ale také o vědě, umění, zdravotnictví, hospodářství, ekologii, médiích, lidských právech, obraně státu či soudnictví. Smyslem debat bylo nabídnout prezidentovi komplexní pohled na dané téma a poskytnout důležité zázemí jeho politických rozhodování. Ačkoliv do samotných diskuzí Václav Havel velmi málo vstupoval, byl duchem těchto setkání. Přinášel témata, hosté formulovali své příspěvky, pro něj a vůči němu se případně i vymezovali. Svými poznámkami nebo dotazy prezident jednání usměrňoval a v závěru pokaždé hosty obdaroval bravurním shrnutím diskuze. Po celých dvacet let je v Kanceláři prezidenta spolu s Annou Freimanovou připravoval Michael Kocáb*[4)]*, který je také moderoval. Celkem proběhlo 87 diskusí, což znamená 435 hodin debat přibližně 1 500 hostů.*“[5)] Dokonce se v roce 1997 stal na krátký čas jedním z externistů, kteří fotograficky mapovali důležité prezidentovy kroky.

tzv. „pátečníci“ ve vile Amálie, Pavel Štecha, Lány

tzv. „pátečníci“ ve vile Amálie, Pavel Štecha, Lány

V době svého působení na UMPRUM Štecha ve svém volném čase hodně cestoval. S Martinem Rajnišem a jeho studenty podnikl počátkem devadesátých let soukromý výlet do Indie. Měl přátele mezi horolezci, avšak sám horolezcem nikdy nebyl. Jeden z jeho kamarádů, který pěstoval tohoto koníčka byl Josef Vavroušek.[6)] Když se v březnu roku 1995 ztratil, Štecha neváhal a zorganizoval menší výpravu, která měla po ztraceném horolezci a jeho dceří pátrat. Přemluvil své přátele Kristiána Sudu[7)] a Pavla Klimeše[8)], který vzal s sebou Martina Bursíka[9)]. Nejprve je hledali v místech, kde byla naděje na záchranu. Když je nenašli, vydali se do míst, kde rozsáhlá lavina zavalila téměř celou dolinu. Nikoho neobjevili, ale pro Štechu měla akce velký význam. Nikdy by si neodpustil, že nechal přítele bez pomoci. Potřeboval mít pocit, že udělal všechno, co bylo v jeho silách. V té době neexistovaly mobilní telefony, a proto byla možnost, že se Vavroušek nebo jeho dcera jen zranili a čekají někde v úkrytu na záchranu. Josef Vavroušek a jeho dcera zahynuli v sedle Parichvost v Roháčích. Smutnou zprávu sdělil manželce Josefa Vavrouška sám telefonicky. Pro paní Vavrouškovou to byla velká ztráta. Nebyla však první. Josef Vavroušek byl jejím čtvrtým životním partnerem, který tragicky zahynul v horách…

Pavel Vavroušek, Pavel Štecha, Praha

nejvyšší hora Mexika, Pico de Oriza, Pavel Štecha, 1999

V roce 1999 se zúčastnil výpravy s přáteli do Střední a Jižní Ameriky. Cesta autem byla nekonečně dlouhá, ale Štecha byl dobrý společník, zabavil zbytek osádky půjčeného automobilu. Dával bezplatný kurz fotografování, prozradil různé finesy své profese. Během cesty se stalo několik příhod, které stojí za zpracování. Pavel Klimeš si slíbil, že je jednou vydá knižně. Po nezáživné jízdě nekonečnou pouští, uvítali rozptýlení v podobě výstupu na nejvyšší horu Mexica – Pico de Oriza (Citlaltépetl). Štecha byl ranní ptáče. Zatímco ostatní účastníci zájezdu měli půlnoc, stačil si vyfotografovat východ Slunce a po svém návratu kolegy budil se slovy: „A co bude k snídani.“ Nakonec z výšlapu na sopku neměl téměř nic. Ač nebyla extrémně vysoká, měří 5 636 metrů nad mořem, nebyl schopen aklimatizace, celý výstup prozvracel a ulevilo se mu až v úpatí této hory. Kdesi uprostřed Mexika, zrovna ten den si Štecha zaplatil rogalo, aby mohl fotografovat pyramidu z ptačí perspektivy, zatelefonovali členové výpravy po delší době domů. Štechovi však byla oznámena špatná zpráva – jeho mladší vnučka Anna onemocněla. Nebylo to onemocnění banální, měla formu rakoviny, která napadla ledvinu. Štecha neváhal a využil nejbližší příležitosti se vrátit do vlasti i za cenu značné finanční ztráty, kdy využil první možný let. Po návratu do Čech zajistil vnučce nejlepší lékařskou péči díky svým kontaktům s předními lékaři a Anna se nakonec uzdravila, i když přišla o jednu ledvinu.

Na VŠUP byl Štecha až do své smrti v roce 2004. Na svoji nemoc přišel náhodou v roce 2000. V Peci pod Sněžkou jeho přítel Pavel Klimeš v lednu 2000 otevíral novou galerii Veselý výlet. První výstava se jmenovala Václav Havel – symbol svobody a účastnili se jí tři fotografové – Bohdan Holomíček, který prezentoval fotografie z doby před listopadovou revolucí 1989, Pavel Štecha vystavoval snímky přímo ze sametové revoluce a Tomki Němec uváděl svoje záběry, které pořídil jako osobní fotograf Václava Havla. Jednalo se především o neoficiální, neformální fotografie. Štecha se na vernisáži svěřoval přátelům, že ho bolí záda. Po návratu do Prahy mu lékaři diagnostikovali leukémii – poruchu krvetvorby, tzv. Kahlerovu nemoc, která napadá kosti, dochází k jejich odvápnění a řídnutí. Jeden z nejlepších specialistů na tuto nemoc – Vladimír Koza[10] si v tisku přečetl, že Štecha trpí touto nemocí, sám ho kontaktoval a slíbil mu, že mu může život prodloužit. Zastavit však tato nemoc zcela nejde. Ironií osudu je, že docent Koza na tuto nemoc nakonec zemřel také. V roce 2001, kdy zrovna probíhal silný atak jeho nemoci, pověřil suplováním Jaroslava Bártu. V době, kdy nemoc polevila, zde vyučovali oba. Jeho zásadovost a smysl pro pořádek byla příslovečná. V roce 2002, kdy mu vypršela smlouva na VŠUP, trval na vyhlášení výběrového řízení na místo, které zastával, i když mu bylo nabídnuto automatické prodloužení. Do konkurzu se opět přihlásil a byl tak oficiálně potvrzen. V roce 2001 byl Václavem Havlem jmenován profesorem.

Pavel Štecha a jeho fotografie na výstavě ve Veselém výletě v Peci pod Sněžkou, Pavel Klimeš, 2000

Z doby působení na UMPRUM se dochovala přednáška z roku 2001 na téma: Inventura dokumentaristických projektů – víra v pravdivosti fotografie. Štecha se v této své přednášce snaží o rozbor dokumentární fotografie ve vztahu ke skutečnosti. Polemizuje sám se sebou, zda je fotografie otisk skutečnosti, v kladném případě do jaké míry. Zajímají ho především změny po roce 1990.

Hlavním cílem přednášky je zjištění míry objektivity fotografa a následně fotografie samotné. Nejdůležitější je pro něj pohled dokumentaristy, kterým byl Štecha především.
Manipulace s fotografií je známa od samého jejího počátku. Nejprve byly důvody praktické (spojení dvou snímků kvůli rozdílné expozici, později vznikly další důvody – například estetické nebo emoční). Fotograf může i nevědomě ovlivnit konečný výsledek záznamu akce ať už výřezem skutečnosti, výběrem ohniska či úhlem záběru. (Typický příklad je počet lidí na shromáždění).

Štecha si sám pro sebe klade otázku, zda je bezpodmínečně nutné v dokumentární tvorbě pouze zaznamenat striktní skutečnost, nebo tato skutečnost může být inspiračním vzorem k vytvoření poselství. V případě inscenování může být síla snímku vyšší z důvodů promyšlenější kompozice či úhlu záběru. Sám možnost inscenace nezatracuje, ale na druhé straně ani příliš neoslavuje. Jako příklad uvádí fotografii W. Eugena Smitha [11)], který je součástí eseje z japonské Minamaty, jehož obyvatelé trpěli otravou rtutí, kterou do moře vypouštěla chemická továrna Chisso Corporation. Tento cyklus vytvořil pro časopis Life. Zmiňovaná fotografie zachycuje koupání japonské matky a její dcery, která oslepla právě v důsledku zmiňované otravy. Smith nestihl jímavý okamžik vyfotografovat, a tak požádal matku o opakování situace. Sám se k této inscenaci přiznal. Další příklad, na který poukazuje je Capova [12)] ikonistická fotografie *Padlý revolucionář,* která byla údajně nahrána. S možností inscenace jako divák nesouhlasím, neboť emoce, které prýští ze skutečné události se opakováním děje vytrácí a jako fotograf o možnosti repete ani neuvažuji. Konečně Capova zmiňovaná fotografie byla v roce 1991 očištěna (viz kniha Příběhy slavných fotografií). Na druhé straně Štecha odsuzuje manipulaci kurátorů Daniely Mrázkové [13)] a Vladimíra Remeše [14)], kteří na výstavě „1989 očima fotografů“ zamlčeli fakt, že vystavovaní fotografové neměli rovné podmínky, protože jeden z nich pracoval pro státní policii, a proto se nemusel obávat fyzických represí či zabavení fotomateriálu. Tato nezveřejněná informace mohla u diváků vyvolat mylný dojem, že právo novinářů bylo za totality respektováno.

Dalším rozporem, kterým se Štecha zabývá, je rozpor mezi svobodou obrazu a svobodou osoby. Otázka svobody osoby je i v současné době, po vydání novely Občanského zákoníku v roce 2014, vysoce aktuální. Svoboda s přibývajícím množstvím kamer na veřejném prostoru je spíše iluzorní. Situace se od té doby nezměnila, jen videokamer se instaluje stále větší množství. V době, kdy Štecha psal tyto úvahy, nebyla zákonem srozumitelně vymezena svoboda vzniku a publikování fotografií. Ani nevznikl precedentní případ, z kterého by vyplývalo jak podobné situace řešit. Štecha jako dokumentarista samozřejmě obhajuje právo na informaci, a to i vizuální. Fotografie tím jak stárne, získává na historické hodnotě.

Pavel Štecha závěrem poukazuje a apeluje na autocenzuru každého fotografa, na jeho odpovědnost a cit. Ale tu má každý nastavenou jinak a v případě extrémního honu za senzacemi (paparazzi) nelze s taktním a citlivým přístupem počítat. Sám autor svůj cit pro choulostivé záběry, které by mohly ublížit, projevil například ve svém cyklu Starobinec u Svatého Tomáše, kde zachytil jednak osud starých odložených lidí a na druhé straně jim zachoval jejich důstojnost. Pravda, prostor domova důchodců není prostorem veřejným, ale princip zůstává stejný.

Jeho názor, že dnešní mladá generace fotografů se svojí tvorbou obrací na sebe a do sebe na rozdíl od jeho současníků, kteří dokumentovali především dění okolo sebe je více než pravdivá.

[1] **Jaroslav Fišer** je český fotograf.
[2] **Štěpánka Stein** (1976 Praha) je česká fotografka a pedagožka.
[3] rozhovor s Štěpánkou Stein na Horní Bečvě dne 14. března 2015
[4] **Michael Kocáb** (28. července 1954 Praha) je český hudební skladatel, zpěvák, občanský aktivista, politik a podnikatel.
[5] http://www.vaclavhavel-library.org/cs/index/novinky/305/posledni-amalie
[6] **Josef Vavroušek** (15. září 1944 Praha – 18. března 1995 dolina Parichvost) byl významný český ekolog, publicista a politik
[7] **Kristián Suda** (1946) je český editor, scénarista a spisovatel.
[8] **Pavel Klimeš** je český ekolog.
[9] **Martin Bursík** (12. srpna 1959 Praha) je český politik.
[10] **Vladimír Koza** (4. července 1954 Plzeň – 18. června 2012 Plzeň) byl český lékař, specializací hematoonkolog.
[11] **William Eugene Smith** (30. prosince 1918 Wichita, USA – 15. října 1978 Tucson, USA) byl americký fotožurnalista.
[12] **Robert Capa** (vlastním jménem Endre Friedmannhttp://cs.wikipedia.org/wiki/Robert_Capa – cite_note-1) (22. října 1913, Budapešť – 25. května 1954, Thai Binh, Vietnam) byl maďarský válečný fotograf, fotožurnalista a spoluzakladatel agentury Magnum Photos.)
[13] **Daniela Mrázková** (26. března 1942, Praha) je česká teoretička a kritička umělecké fotografie, kurátorka fotografických výstav.
[14] **Vladimír Remeš** (1932) je kritik umění.

Josip Plečnik – architekt pražského hradu

Moravská bašta v zahradě na Valech s Plečnikovým sloupem,
Pavel Štecha, Praha 1992–96

(1992–1996)

„Na Pražském hradě se v roce 1996 uskutečnil velký výstavní projekt ‚Josip Plečnik – Architekt pro novou demokracii´, nad nímž převzali záštitu prezident Republiky Slovinska Milan Kučan a prezident České republiky Václav Havel“ [1)] Josipu Plečnikovi svěřil celkovou obnovu a úpravu Pražského hradu prezident Tomáš Garrique Masaryk [2)]. Nechal za sebou svůj výjimečný rukopis, který však přirozeně splynul s původním vzhledem Hradu. Současníci, ať už odborníci či laická veřejnost, velikost a sílu plečnikovi práce neocenili, proto v roce 1935 architekt rezignoval na svoji pozici. Stalo se to zároveň s abdikací prezidenta. Totalitní režim byl z pochopitelných důvodů na prvorepublikovou úpravu alergický, a tak část byla devastována a interiér pozbyl harmonický dojem. Nejvíce postiženy byly jižní zahrady, a proto tehdejší prezident Václav Havel nechal vše uvést do původního stavu.

Výstavní projekt reaguje na výstavu v Paříži konanou v roce 1986, kde byla Plečnikova tvorba porovnávána s jeho současníky – secesně smýšlejícím Antoniem Gaudím [3)] a průkopníkem funkcionalismu Le Corbusierem[4)]. Tento projekt se stal podnětem k vydání publikace. Slovem ji doprovodil architekt Zdeněk Lukeš, graficky sjednotil Zdeněk Ziegler. Kromě fotografií obsahuje také podstatnou část dokumentů – plánů, výkresů, skic a písemností, které byly shromážděny během přípravy na výše zmiňovanou výstavu. Cílem této knihy je uchovat Plečnikovu tvorbu v co nejširším rozsahu zároveň dokumentovat současný stav jeho úprav Pražského hradu. Kromě textu Zdeňka Lukeše se v této knize objevují eseje předních českých i světových historiků a teoretiků architektury. Publikace je rozdělena do osmi samostatných kapitol.

Kromě výstavy a knihy byl natočen také hodinový film Drahý mistře, režie se ujal absolvent FAMU Pavel Koutecký.[5)] *Snímek konfrontuje mistrovu tvorbu v Praze, rodném Slovinsku a ve Vídni, kde studoval. Hodinový dokument není pouze mechanickým a statickým nasnímáním architektonických skvostů. Plečnikovy realizace jsou naopak konfrontovány s návrhy, dobovými ohlasy a proměnami míst, kde stavěl. V protikladu k všeobecně uznávanému dílu zazní v dokumentu i některé velmi kritické hlasy českých současníků.* [6)]

První kapitola je věnovaná „architektuře pro novou demokracii“. Autoři zde použili velké množství dobových fotografií z počátku dvacátého století. Zároveň rozebírají důvody, které vedly Tomáše G. Masaryka k volbě architekta, který není zatížen osobními kontakty v Praze a zároveň by nebyl ovlivňován středověkou gotikou a barokem, které jsou logicky zakořeněny v myslích pražských architektů. Štecha si všímá především detailů, které nejsou v globálním měřítku tak nápadné, ale přesto jako solitéry plní spolehlivě okrasnou funkci. Jak je u Štechy obvyklé, hraje si se světlem. Diagonální řešení kompozice používá většinou jen v náznacích. Sama architektura nutí komponovat především do kolmic.

Plečnikova mísa v detailu, Pavel Štecha

Plečnikův sloup, Pavel Štecha

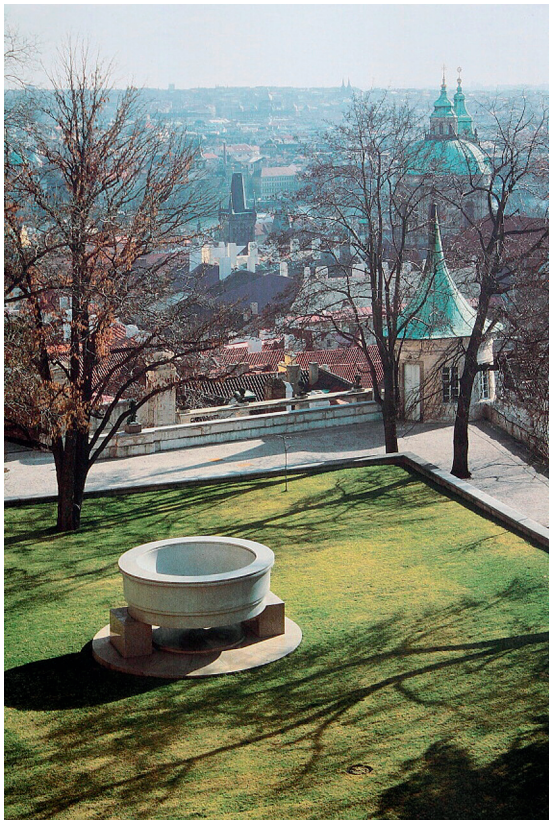

Plečnikova mísa, jižní křídlo Nového paláce, Pavel Štecha

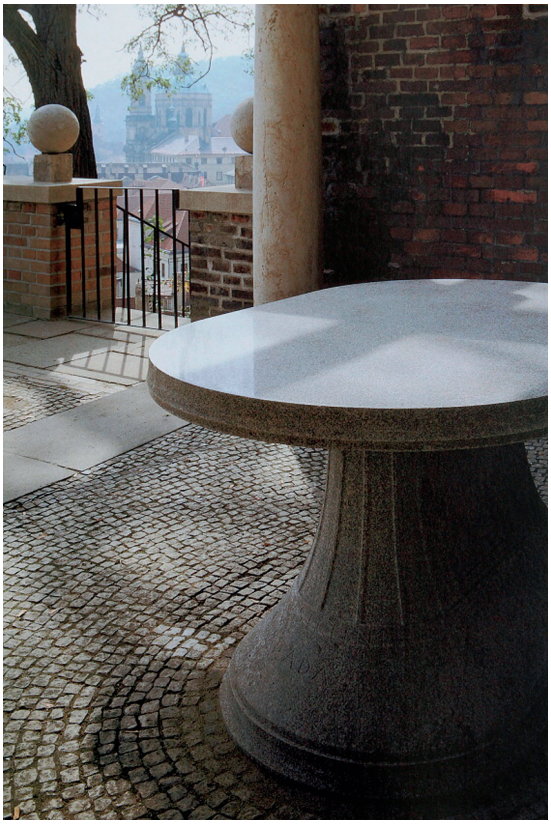

pohled z Rajské zahrady, Pavel Štecha

sloupy, Pražský hrad, Pavel Štecha

Z konstruktivismu si Štecha do fotografií přináší pohled z ptačí perspektivy. Téměř stejný záběr pořídil i Josef Sudek. Oba si vybrali k pořízení snímků podobné světlo – Slunce blízko obzoru, které tvoří dlouhé stíny.

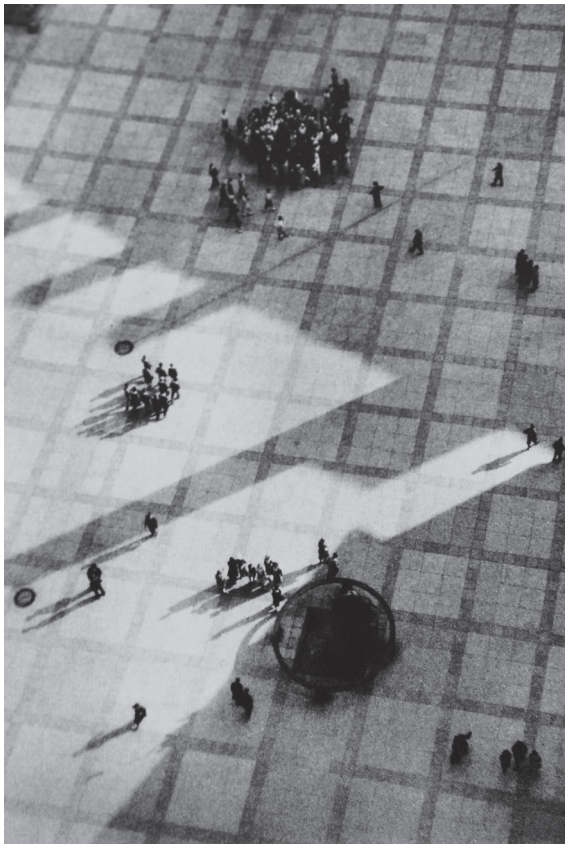

pohled na III. nádvoří, Josef Sudek, Praha

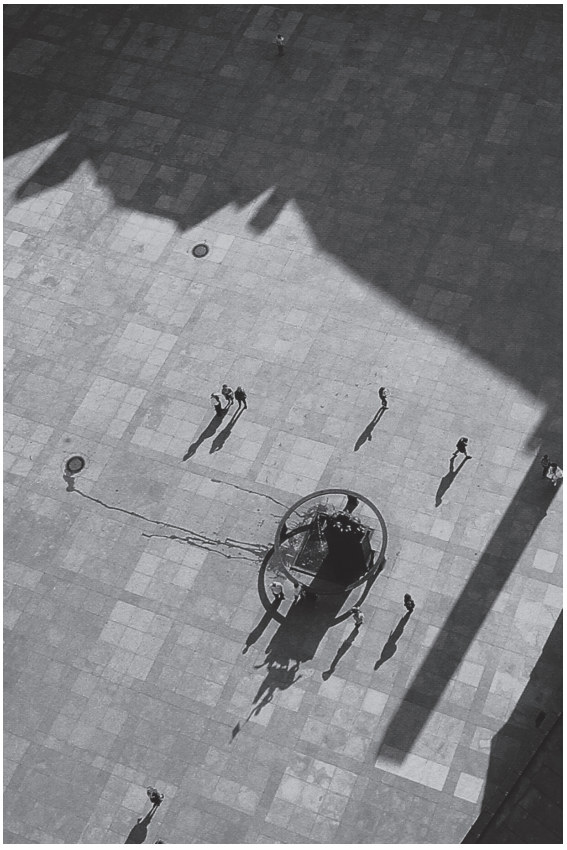

pohled na III. nádvoří, Pavel Štecha Praha

Plečnik byl třetím architektem, který byl pověřen úpravou bytu Tomáše G. Masaryka. Sám tento návrh dlouho zvažoval, než tak významnou nabídku přijal. Plečnik na takový značný rozsah prací časově nestačil, proto si našel spolupracovníka z řad svých žáků – Ottu Rothmayera [7]. Úpravu bytu vzal Plečnik od podlahy a to doslova. Navrhoval však i nábytek, především vestavěné skříně, ale i netypické lavice. Například lampa v přízemí je originálním designovým doplňkem.

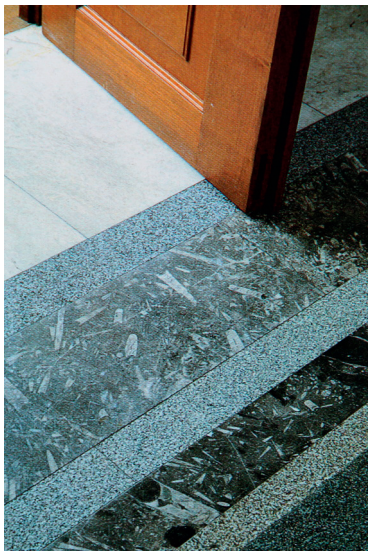

zařízení bytu Tomáše G. Masaryka, Pavel Štecha, Praha

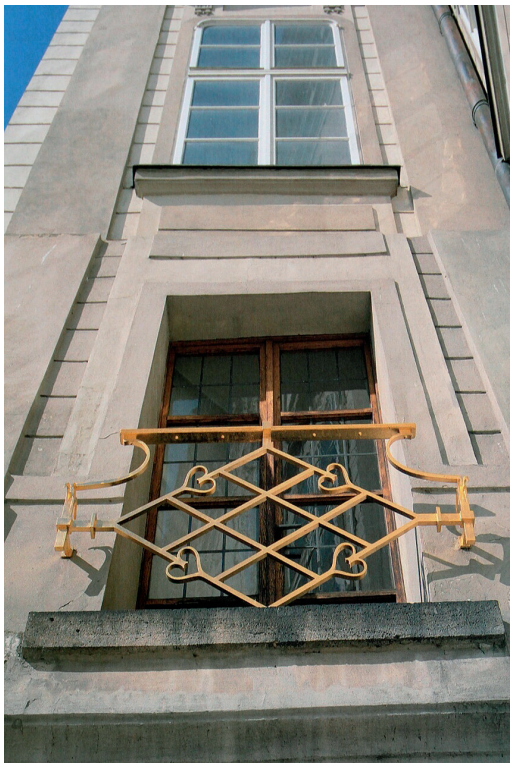

okno s ozdobnou mříží, Pavel Štecha, Praha

portál prezidentského vchodu na III. hradním nádvoří, Pavel Štecha, Praha

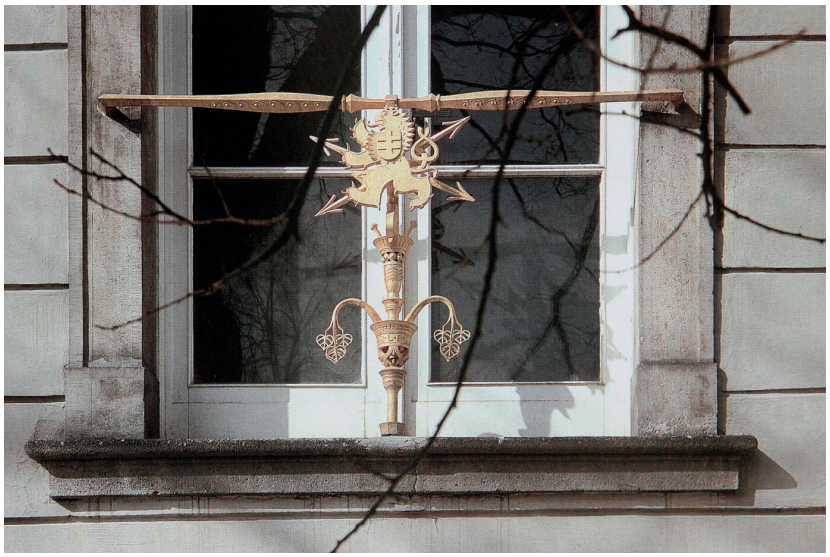

okno s ozdobnou mříží nad prezidentským vstupem, Pavel Štecha, Praha

Žabí perspektivu Štecha vylepšoval takovými detaily, jako je například malý trojúhelník modré oblohy. Tento barevný akcent provokuje jinak klidné monochromatické podání. Na další fotografii zakomponoval bezlisté větve stromu – toto řešení je ale překombinované, téměř filigránské detaily mříží francouzského okna pozbývají čistoty. Naopak nevyužití polarizačního filtru, který by zamezil nežádoucímu zrcadlení ve skle vrat vjezdu do vstupní haly prezidentova bytu, je žádoucí. Štecha tak vhodným místem pořízení záběru docílil jemného odrazu věží Svatovítské katedrály a propůjčil jim tak nezaměnitelnou podobu.

Zajímavé je porovnání fotografie vstupních dveří vedoucích do parku v Lánech na dobové fotografii ze třicátých let minulého století, a Štechovou interpretací téhož snímku. Nejen barevná tonalita, ale i posunutí úhlu záběru zapříčinilo, že není na první pohled zřejmé, že se jedná o totožné místo. K tomuto dojmu přispívá i jiná vegetace. Srovnáváním dobových fotografií se současností se zabýval již v osmdesátých letech minulého století Štechův kolega Jaroslav Bárta. Tento rodák z Lomnice nad Popelkou si v sedmdesátých letech ve svém okolí všímal postupné „asanace" historických budov, kdy obyvatelé svými zásahy modernizovali, ale zároveň i znehodnocovali jejich vzhled. Současně si všímal i proměny krajiny novou výstavbou na viditelných místech v krajině. Shodou okolností se mu do rukou dostala kniha „Letem českým světem" z roku 1898 a ta ho dovedla ke grandióznímu projektu. Spolu s kolegy Ivanem Lutererem, Zdeňkem Helfertem[8)] a Danou Horníčkovou postupně navštěvoval místa vyfotografovaná v 19. století ve stejnou roční dobu, za stejných klimatických podmínek, snímky byly pořízeny ze stejných souřadnic. Použili samozřejmě i stejnou ohniskovou vzdálenost. Aby byl účinek ještě mocnější, fotografovali na velkoformátovou kameru. Bárta zašel až do takového extrému, že zachytil i vlak na totožném místě, který byl také zobrazen na tehdejší fotografii. Josef Harvan o tomto projektu natočil v roce 1997 krátkometrážní dokument pod názvem Venkovský fotograf. Film několikrát odvysílala Česká televize. Bárta také na toto téma pořádal přednášky spolu s architektem Zdeňkem Lukešem, který měl slovní doprovod týkající se především dokumentovaných památek – zámků, hradů a dalších, které byly součástí krajiny. Některé záběry nešly ani reprodukovat z důvodu vzrostlé vegetace. Snímky byly pořizovány ještě za éry totality, kdy se především církevní památky nechávaly z politických důvodů programově vegetací zarůst. V současné době je situace již jiná, věnuje se pozornost zajímavým místům a zeleň je udržována pod kontrolou.

vstupní dveře do parku v Lánech,
dobová fotografie, Lány

vstupní dveře do parku v Lánech,
Pavel Štecha, Lány

Závěr knihy je věnován žákům Josipa Plečnika. Zde jsou zařazeny pouze dobové fotografie. Další spolupráce s architektem Lukešem měla být na knize o židovských architektech. Spolupráce se nakonec nekonala, ač měl Štecha velký zájem. Hlavní důvod byl ve finančních požadavcích Štechy. Byl si vědom svých kvalit a za svoji práci si nechal také řádně zaplatit, zastával názor, že pokud chce někdo profesionální výkon, musí také profesionálně zaplatit. V dnešní době je to spíše ojedinělý jev. Fotografové jsou ochotni jít pod cenu a devalvovat tak tento specifický obor. Štecha ale uměl být na druhou stranu i velmi velkorysý. Pokud zadavatelům peníze prokazatelně chyběly, dokázal fotografovat i „na charitu“ – například pro časopis Umění a řemesla, jeho odměna v tomto případě byla spíše symbolická. Svým přátelům často a rád věnoval své signované fotografie. Nakladatelství si nakonec vyžádalo jeho žáky Ester Havlovou a Karla Cudlína.

Na knihu o Plečnikovi navázala další publikace vydaná o rok později, tedy v roce 1997 Správou pražského radu, Rezidence Lány.

Ne všechny rozpracované projekty Štechovi vyšly zcela podle jeho představ. V devadesátých letech se seznámil s nakladatelem belgické národnosti, který projevil velký zájem o spolupráci při vytvoření knihy o Praze. Jednalo se o rozsáhlý projekt dokumentování pražské architektury od středověku po současnost. Pavel Štecha nafotografoval velké množství materiálu na diapozitivy, přední odborníci na různá architektonická období sepsali své statě. Bohužel na své práce si nikdo nenechal vyplatit zálohu, a protože objednatel zakázky zmizel beze stopy, veškerá snaha přišla vniveč. Citelně finančně to poznamenalo především Štechu. Jako fotograf měl v projektu nejen čas, ale především drahý fotografický materiál. Až po několika měsících vyšlo na povrch, že dotyčný nakladatel měl velké dluhy a skrýval se před svými věřiteli.

O Plečnikovi byla později vydána i menší brožura, a to po smrti Pavla Štechy. Jeho žena chtěla příliš vysokou sumu za autorská práva, a tak se autoři rozhodli pro levnější a jednodušší řešení – nechali si vybraná místa nafotografovat znovu. Zároveň je doplnili fotografiemi nově zrekonstruovaných objektů Josipa Plečnika, které v archivu Štechy stejně nebyly, a ani být nemohly. Výhoda pro nakladatelství byla také v tom, že nový fotograf jim dodal digitální data, Štecha fotografoval analogově (a to i v pozdější době, kdy digitální éra zažívala rozmach). Ač je filmová středoformátová, neřkuli velkoformátová, klasika jakkoliv, co se týče kvality obrazu, nepřekonatelná, pro tisk je rychlejší, levnější i jednodušší digitální cesta.

schodišťová věž s prezidentským výtahem v Novém paláci, Pavel Štecha, Praha

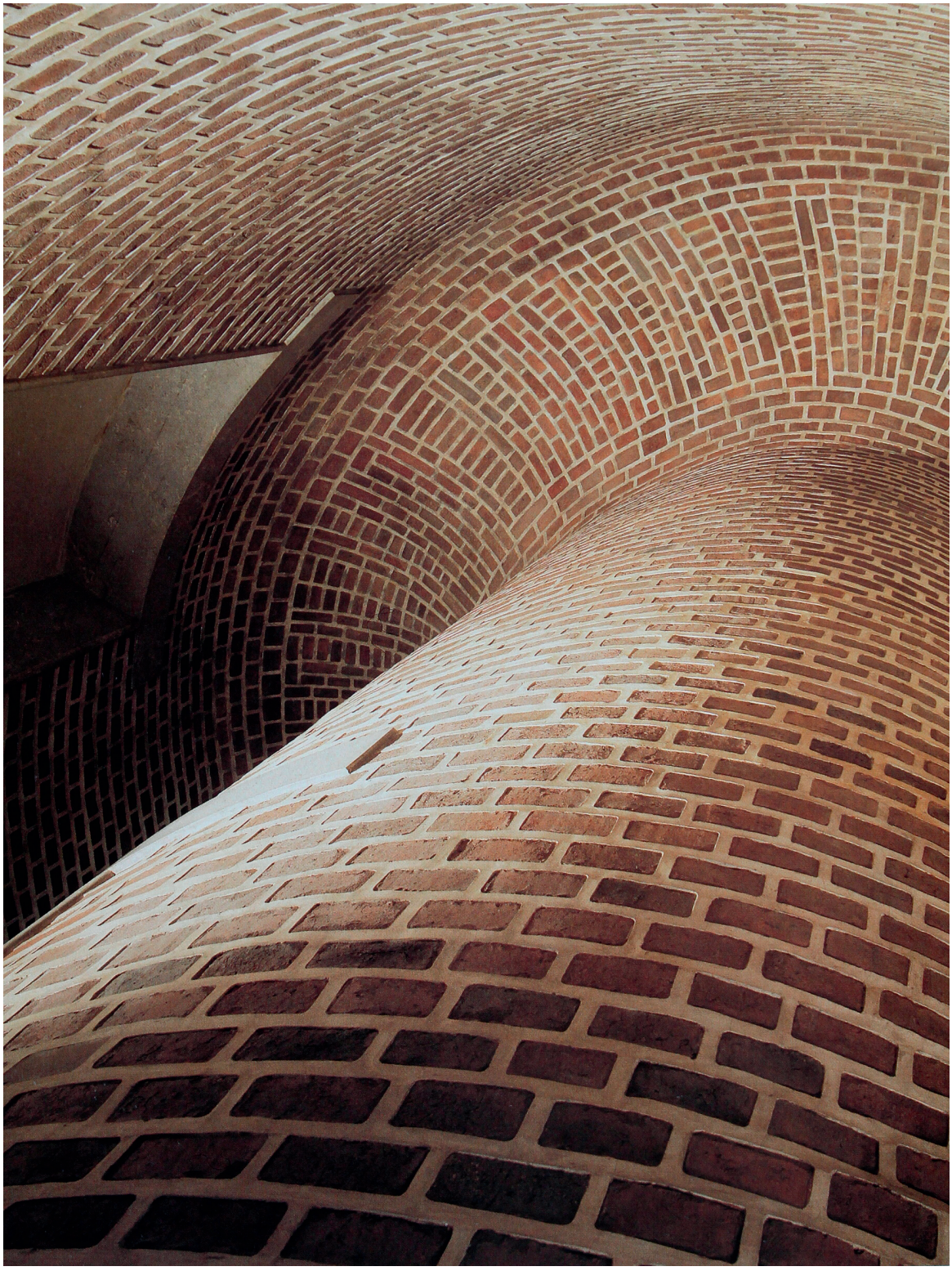

Nový palác, Pavel Štecha, Praha

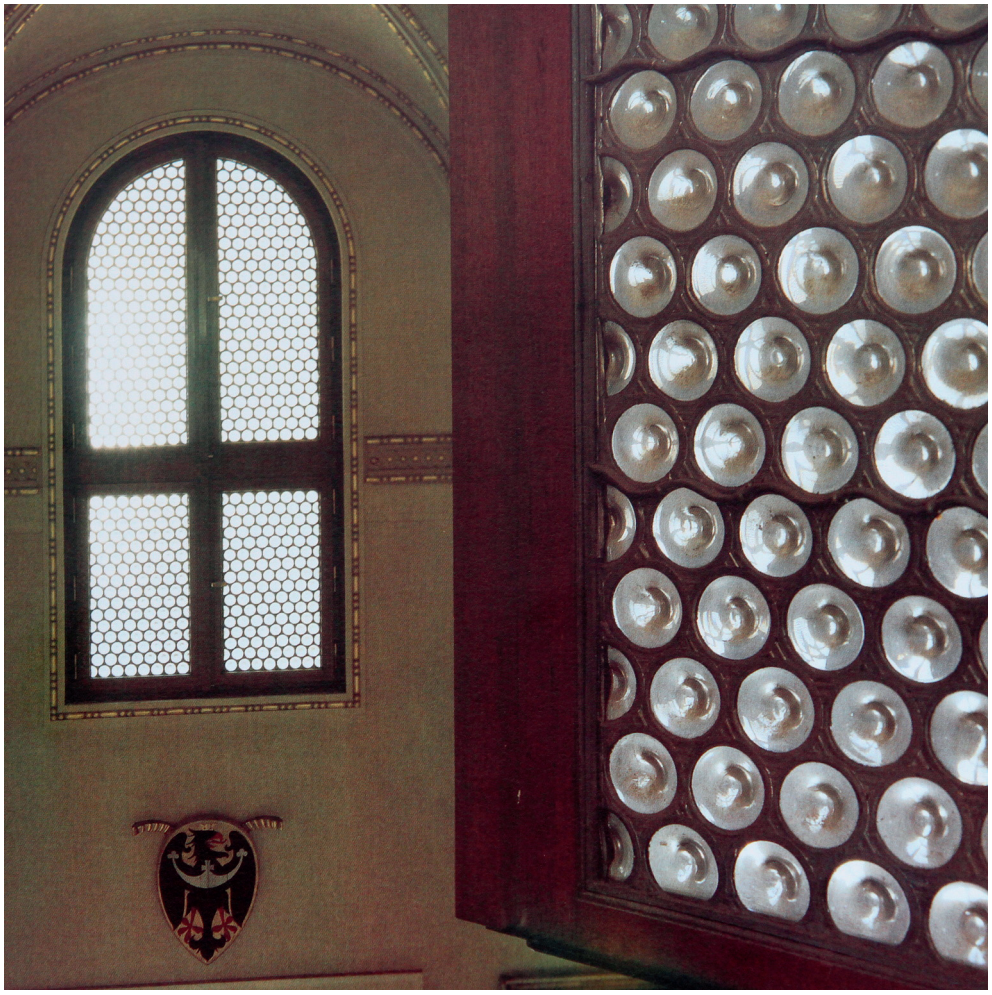

Plečnikovo okno v erbovní síni v Bílé věži Nového paláce, Pavel Štecha

[1] **Václav Havel** (5. října 1936 Praha – 18. prosince 2011 Vlčice-Hrádeček) byl český dramatik, esejista, kritik komunistického režimu a politik.
[2] **Tomáš Garrigue Masaryk** (7. března 1850 Hodonín – 14. září 1937 Lány) byl státník, politik, filozof a pedagog.
[3] **Antoni Gaudí i Cornet** (25. června 1852 Reus u Tarragony – 10. června 1926 Barcelona) byl katalánský architekt.
[4] Le Corbusier, vlastním jménem Charles-Édouard Jeanneret (6. října 1887 La Chaux-de-Fonds, Švýcarsko – 27. srpna 1965 Cap Martin, Francie). byl švýcarský architekt, urbanista, teoretik a malíř.
[5] **Pavel Koutecký** (1956–2006) byl český filmový dokumentarista a scenárista.
[6] Oficiální text distributora, http://www.csfd.cz/film/243846-drahy-mistre/
[7] **Otto Rothmayer** (28. února 1892 v Praze – 24. září 1966, tamtéž) byl český architekt.
[8] **Zdeněk Helfert** (19. května 1946 Praha) je český fotograf.

Müllerova vila

Müllerova vila, Pavel Štecha, Praha 2000

(2000)

Müllerova vila, celkový pohled,
Pavel Štecha, Praha 2000

„Nejznámější pražská modernistická vila, která byla po rozsáhlé celkové rekonstrukci dne 24. května 2000 zpřístupněna veřejnosti se právem řadí mezi skvosty světové meziválečné architektury. Dům si nechal postavit v letech 1928 až 1930 podnikatel Dr. Ing. František Müller, spolumajitel tří významných československých stavebních společností… Vila proto neměla být jen příjemným obydlím pro rodinu, ale také důstojnou reprezentací majitelových podnikatelských aktivit. Na doporučení architekta Karla Lhoty proto Müller přizval ke spolupráci na projektu i jednoho z nejuznávanějších architektů té doby, Adolfa Loose.“ [1)]

Kniha vyšla v roce 2000 v nakladatelství AGRO. Autorem textu je Karel Ksandr[2)], předmluvu napsal tehdejší primátor hlavního města Prahy Jan Kasl[š)]. Publikace byla vydána úmyslně ve stejný rok, kdy byla vila zpřístupněna, jednalo se tak z důvodu jejího zviditelnění. Dva roky poté, v listopadu a prosinci roku 2002 byla uspořádána velká výstava v Paříži, její součástí byly především fotografie Pavla Štechy a Radovana Bočka.

Štecha v této publikaci zúročil svoje zkušeností z dokumentární tvorby. Střídal formu – celek, polocelek, detail. Fotografie jsou neobyčejně plastické, ale nebál se učinit výjimku a zařadit tak i snímek, který navzdory dobrému světlu svým úhlem záběru je naopak zcela plochý. Celý pohled na tento pražský architektonický skvost tak výrazně ozvláštňuje.

Müllerova vila, Pavel Štecha, Praha 2000

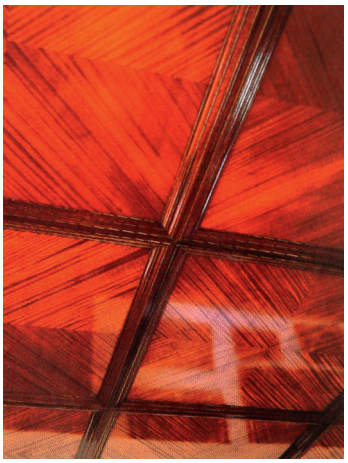

detaily v Müllerově vile, Pavel Štecha, Praha 2000

Kromě detailů zařadil do tohoto cyklu i abstrahující záběry, které diváka nutí přemýšlet i hádat, o kterou část vily se jedná. Hrál si s odleskem a stíny, vytvářel tak novou dimenzi, dílo Loose[4)] ještě více estetizoval. Svým přístupem halil ryze funkcionalistický styl do hávu tajemna. Na všech fotografiích v monografii je dokonalé světlo. Štecha využil všech dostupných zdrojů, nebál se kombinace denního a umělého světla. V případě nutnosti si bral s sebou i všechna čtyři ateliérová světla, které vlastnil. Zvláště spojení umělého světla a posledních paprsků končícího dne, kdy je obloha ještě čitelná, je velmi působivé. Perspektivu Štecha vždy pečlivě rovnal. Snímky působí velmi čistě, kolmice tomu pomáhají.

detail dveří v Müllerově vile, Pavel Štecha, Praha 2000

večerní terasa Müllerovy vily, Pavel Štecha 2000

S dokumentací tohoto historicky cenného objektu mu pomáhal jeho bývalý student na FAMU Radovan Boček. Jednotlivá autorství nejsou v knize uvedena, jsou prezentováni jako spoluautoři. Štecha dalšího fotografa potřeboval. V té době již pociťoval příznaky své osudové nemoci a dokumentace vily byla fyzicky náročná. Štecha Bočkovi během spolupráce ochotně předával svoje zkušenosti. Nebál se, že by někdo mohl využít jeho know-how a on by přišel o své zakázky. Neměl obavu z konkurence. Rady, které poskytl, byly cenné. V té době bylo velmi složité dobře nastavit teplotu chromatičnosti, použít správné filtry… Ve fotografování architektury zúročil svoji příslovečnou preciznost a poctivost. Navíc se na objekt díval nejen očima fotografa, nýbrž měl vždy na mysli i účelovou stránku.

Jeho snímky nebyly samoúčelné, byly funkční a navíc měly estetický přesah. Tento jeho charakteristický rys se promítal i do dokumentární tvorby, který ho však zároveň do určité míry limitoval. Na prvním místě hledal obrazový vjem, který zachycuje podstatu co se tam děje, zároveň však předem musel mít ponětí, co přesně by se tím mělo sdělit. Nepatřil k těm lidem, co tvoří živelně, intuitivně, stále hledal, jestli je ve snímku všechno co tam má být, potřeboval věc zachytit vcelku, aby výsledek dával jasnou výpověď. Tato schopnost se plně projevila především po setkání s lidmi jiných profesí, výše zmiňovanými sociology a architekty.

obývací pokoj v Müllerově vile, Pavel Štecha, 2000

[1] Müllerova vila, Karel Ksandr, Argo, 2000, ISBN 80-7203-315-8
[2] **Karel Ksandr** je český historik.
[3] **Jan Kasal** (6. listopadu 1951, Nové Město na Moravě) je český politik, čelný představitel KDU-ČSL.
[4] **Adolf Loos** (10. prosince 1870 Brno – 23. srpna 1933 Kalksburg u Vídně) byl klasik moderní architektury, čelný představitel architektonického purismu.

Ostatní publikace

Horusický rybník u Veselý nad Lužnicí, Pavel Štecha

(1975–1986)

Deseti objektivy, Praha, Panorama, 1983

Kniha deseti autorů – Jaroslava Bárty, Jaromíra Čejky, Antonína Malého[1)], Jana Maléh o, Miroslava Pokorného, Jána Reča, Miroslava Sychry[2)], Pavla Štechy, Pavla Vavrouška a Miroslava Vojtěchovského[3)], kteří byli absolventy FAMU, je dobovým dokumentem Československa osmdesátých let, fotografie byly pořízeny mezi lety 1977 až 1981. Publikace začíná barevnými fotografiemi naší země, pokračuje černobílými snímky krajiny, kde je již na některých snímcích člověk konkrétně zachycen jako její nezbytná součást. Pokud není fyzicky přítomen, jeho stopy nelze přehlédnout. Pokračování vede do vesnic, kde jednotliví autoři ilustrují každodenní život. Ten je v osmdesátých letech stále v zajetí lidových tradic – masopusty, jízda králů, velikonoce, zabíjačky… V dalších kapitole fotografové zobrazují architekturu různých slohů – od románských kostelů, přes gotiku, renesanci až po baroko a klasicismus.

Kniha nepodává žádné písemné informace o tehdejší době, všechno podstatné je zachyceno na fotografiích. Předmluvu napsal publicista Rudolf Křesťan. Je až s podivem, že grafik pro tak výpravnou knihu s 206 fotografiemi zvolil jako typ písma courier, který je symbolem samizdatových tiskovin. Štecha zde publikuje čtyřiačtyřicet fotografií. Celková koncepce publikace je nejasná. Není zřejmé pro jaké publikum je cílena, není to ani turistický průvodce po českých zemích ani fotografická kniha pro příznivce fotografie. Ani obsah není jednotný, sestavovatel Kristián Suda neuměl vdechnout život, zkomponovat příběh, který by běžel napříč celu knihou. Přitom se jedná o autory, z jejichž tvorby by byla radost vybírat. Některé snímky ale byly primárně určeny pro tuto knihu. Štecha se na celé publikaci kromě Sudy exponoval nejvíce – vybíral autory i jednotlivé snímky. I když kritika byla nesmlouvavá, kurátoři si za svojí prací stáli.

Západní Jeseníky, Pavel Štecha

Severní Morava u Žampachu, Pavel Štecha

Horusický rybník u Veselý nad Lužnicí, Pavel Štecha

stavba obchodního domu Máj, Pavel Štecha, Praha

na sídlišti v Hradci Králové, Pavel Štecha, Hradec Králové

Raná u Loun, Jaromír Čejka

Sázava u Soběšína, Pavel Štecha

[1] **Antonín Malý** je český fotograf.
[2] **Miroslav Sychra** (10. května 1950 Svitavy) je český fotograf, bývalý československý politik.
[3] **Miroslav Vojtěchovský** (29. července 1947 ve Velimi) je českým vysokoškolským pedagogem, publicistou, kurátorem a fotografem skla.

Domovní znamení staré Prahy, Praha, Panorama, 1988

Kniha byla poprvé vydána v roce 1988, napsala ji Lydia Petráňová[1)] a Pavel Štecha do ní poskytl 113 fotografií, z toho 95 barevných. Tato publikace vznikla jako dokument o domovních znameních. Autorka vykládá význam těchto symbolů, poukazuje na jejich historickou hodnotu, vývoj v kontextu slohů i estetickou krásu. Nejstarší dochované znamení pochází z pozdní gotiky z konce 14. století. Dalšími slohy, ve kterých znamení vznikala, byly renesance a baroko. Každé znamení má svoji minulost, pověst, historii.

U kamenné mořské panny, Karlova 14,
Pavel Štecha, Praha 1988

U zlaté konvice, Melantrichova 20,
Pavel Štecha, Praha 1988

Pavel Štecha se ve svých fotografiích zaměřuje především na plasticitu, kterou dosahuje bočním přirozeným světlem. Každý záběr měl vyčekaný, na některá místa se vracel několikrát. Často se stávalo, že přijel do své vily v Černošicích aniž by vyfotografoval jediný snímek a zrovna se udělalo „dobré“ světlo. Štecha neváhal a znovu se vrátil do centra Prahy, aby se ponořil do své práce a využil každého správného paprsku Slunce. Fotografie v knize většinou nemají výtvarný přesah. Jsou pouhou fotodokumentací, řemeslem, které Štecha ovládal dokonale. Z velké části pracoval s detaily. V případech, kdy fotografoval i okolí, zapojil svůj smysl pro skladbu obrazu. Několikrát využil i blankytnou barvu oblohy k vytvoření barevného kontrastu, kterým celý snímek oživil.

Mnoho fotografií byla pořízena v Muzeu hlavního města Prahy. Sem byla některá znamení odvezena, aby nepřízeň počasí, holubí trus i lidská činnost dále neohrožovala jejich nenávratnou destrukci. Vystavené skulptury si sám nasvěcoval. Opět využíval bočního světla k zvýšení plasticity. Někdy předměty umístil na černé pozadí. Ač byly fotografie velmi kvalitní, Štecha by nikdy nepřipustil u své práce opak, reprodukce v knize jsou velmi nedbale vytištěny, trpí neostrostí, malým kontrastem a celkově nízkým estetickým vzhledem.

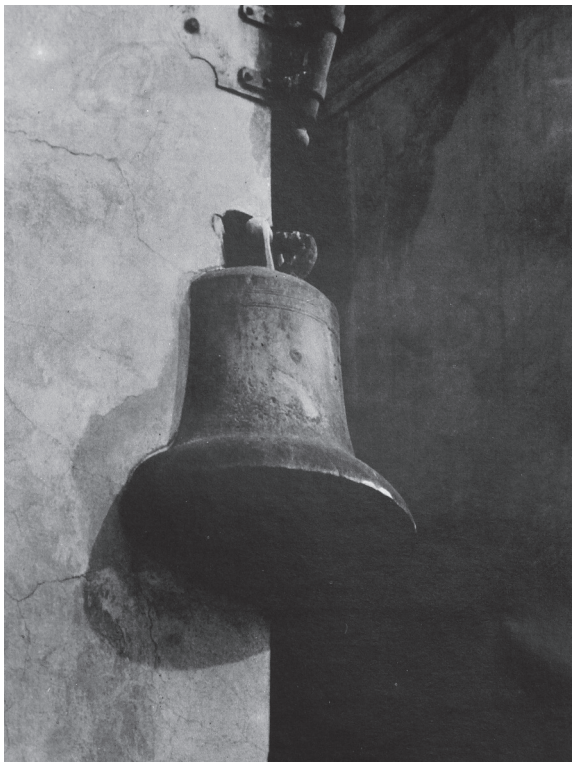

U kamenného zvonu, Staroměstské nám. 13,
Pavel Štecha, Praha 1988

U sťatého Jana, Muzeum hl. města Prahy,
Pavel Štecha, Praha 1988

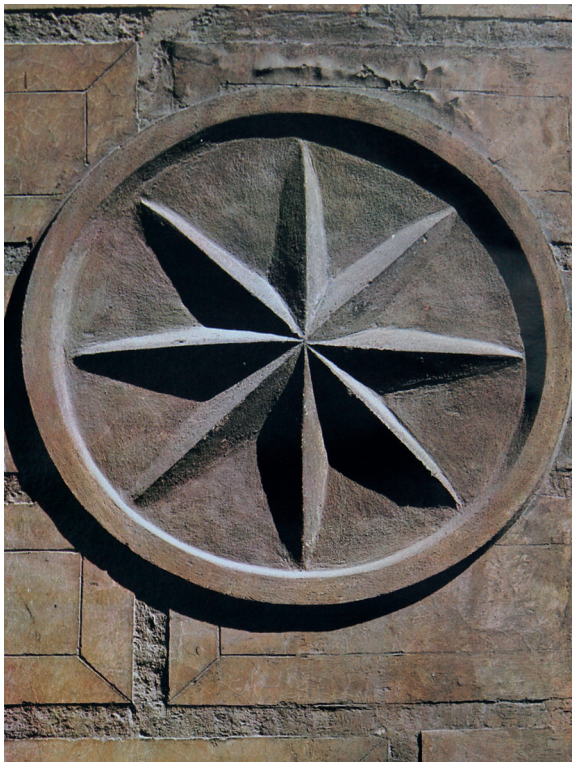

U černé hvězdy, Seminářská 6,
Pavel Štecha, Praha 1988

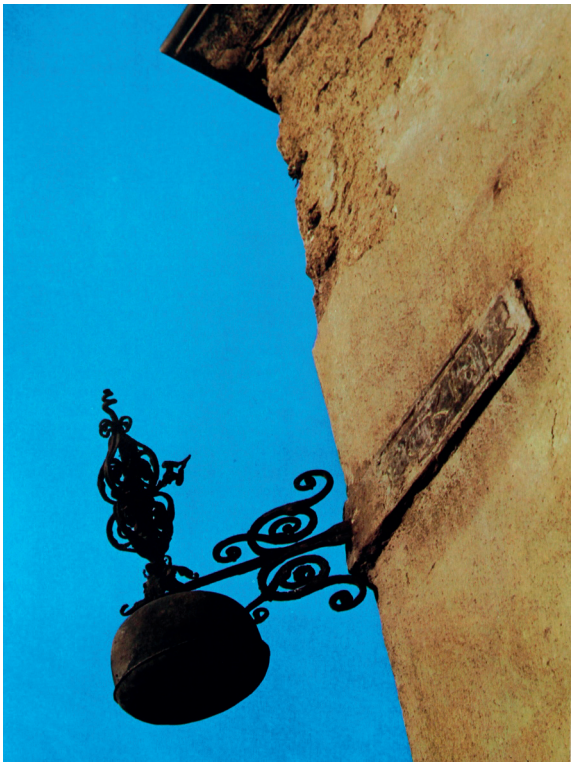

U zlaté rolničky, Thunovská 9,
Pavel Štecha, Praha 1988

1) **Lydia Petráňová** je česká pedagožka, historička a spisovatelka.
U nás: 1968–1990, Lomnice nad Popelkou, Studio JB, 2001 (ISBN 80-86512-10-X)

U nás: 1968–1990, Lomnice nad Popelkou, Studio JB, 2001

Tuto životní monografii Štechovi vydal jeho přítel Jaroslav Bárta z Lomnice nad Popelkou ve svém nakladatelství v roce 2001, současně u ní vytvořil grafickou úpravu. Kniha obsahuje všechny zásadní cykly, od prvního souboru z domova důchodců až po revoluční rok 1989. Bártovi bylo líto, že tak známý a uznávaný fotograf dosud nemá žádnou samostatnou reprezentativní publikaci své celoživotní tvorby. Celou knihu si Štecha v podstatě sestavil sám, nenechal si do výběru zasahovat. Spolupráce na tomto poli s ním byla obtížná. Měl snahu škatulkovat, nepoložil na některé cykly (které by si to zasloužily) větší důraz. Kapitoly jsou většinou sestaveny z jednotlivě nesouvisejících fotografií. Bárta měl představu vytvořit dynamičtější strukturu a ne takto popisnou.

Velká cena Brna, Pavel Štecha, Brno 1980

z cyklu doprava ve městě, Pavel Štecha, Praha 1980

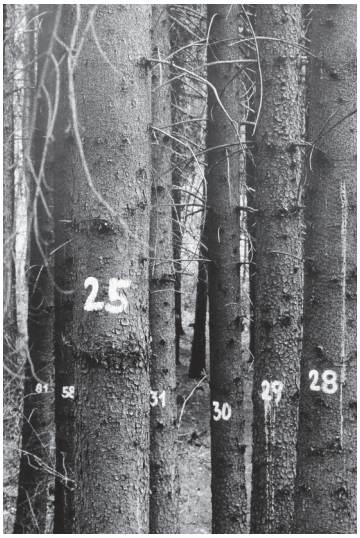

les u Karlštejna, Pavel Štecha, 1990

Štecha přišel již s pevně daným výběrem, nepřinesl snímky navíc, stál si za svým názorem a názor druhých neakceptoval. Zařadil i fotografie z cyklů, které byly původně určeny jen pro sociology – Studie z Ostravy-Přívozu, Devět pražských lokalit, Doprava ve městě a další. Nezařadil fotografie, které jsou dle kritiků jeho nejlepší – např. fotografii těhotné studentky pořízené na jedné demonstraci v roce 1988. Nechtěl, aby tato monografie byla výběrem nejlepších fotografií *„The best of"*. Jeho úmyslem bylo vytvořit děj, který má nějaký začátek, prostředek a konec. I když zastával názor, že fotografie je schopna vyprávět sama o sobě, doplnil knihu psaným komentářem Ivana Hoffmana[1)]. Důvod byl prostý – nechtěl, aby čtenář knihu prolistoval příliš rychle, šlo do jisté míry o jakýsi „retardér", který zpomalil a zároveň udržel žádoucí pozornost.

Za tuto publikaci obdržel cenu fotografická publikace roku 2002.

[1)] **Ivan Hoffman** (27. listopadu 1952, Martin, Československo) je bývalý slovenský písničkář, fotograf a samizdatový vydavatel časopisu Fragment-K.

Černínský palác v Praze, MZV ČR, Zblov, Opus, 2001

Černínský palác je velká palácová původně raně barokní budova nacházející se v Praze 1 na Hradčanech na Loretánském náměstí (naproti Loretě). Od roku 1934 slouží coby sídlo Ministerstva zahraničních věcí jak někdejšího Československa, tak i České republiky. Palác, společně s Černínskou zahradou je od 3. května 1958 chráněn jako kulturní památka České republiky... Palác nechal postavit rakouský diplomat hrabě Humprecht Jan Černín z Chudenic po roce 1664.[1)] Tato fotografická monografie je věnovaná mimořádnému dílu barokního umění celoevropského významu.

Černínský palác, Pavel Štecha, Praha

[1)] http://cs.wikipedia.org/wiki/Černínský_palác

Detaily Pražského hradu 2002

Tento projekt vyšel z hlavy Pavla Štechy v době, kdy působil na Pražském hradě. Přizval ke spolupráci svého přítele architekta Zdeňka Lukeše. Celkem vymysleli dvanáct typologických témat, ale jen tři vyšly knižně. Okna, Dveře a Zdi stihli vydat ještě za působení Václava Havla, který nad nimi převzal jakousi záštitu a napsal průvodní slovo. *„Na Pražském hradě mne vždy fascinovalo, jak je plný kontrastů – vedle vznešených paláců jsou zde i drobné domky, vedle honosných nádvoří a zahrad i komorní prostranství a zastrčené dvorky. V areálu Hradu je dokonce rybník, včelín, potok, vedle pečlivě udržovaných záhonů je tu i bujná a divoká vegetace Jeleního příkopu. Přesto to stylové, hmotové i funkční prorůstání objektů, volných ploch nebo zahrad vytváří jedinečný harmonický celek, který asi nemá jinde konkurenci. Já mám možnost všechny tyto stavby – celky a detaily vnímat takřka denně, jsem rád, že prostřednictvím fotografií Pavla Štechy se dostanou i k vám…“* [1)]

klika dveří do Habsburského salonu,
Pavel Štecha, Praha

do zdi vyrytá kresba v místnosti Nových zemských desek, Pavel Štecha, Praha

detail okna s pohledem na Prahu,
pracovna prezidenta, Pavel Štecha, Praha

Po té, co na prezidentské místo usedl Václav Klaus, chtěl Štecha v tomto započatém projektu pokračovat. Několik dalších témat měl i nafotografovaných – například vodní prvky a schodiště. Tato práce byla celkem časově náročná, bylo třeba prochodit všechna známá i neznámá místa. Některá byla špatně přístupná a to v případě těžce nemocného Štechy bylo velmi vyčerpávající. Některé fotografie byly naštěstí použity v jiných publikacích – například v poslední knize „Praha“. Další témata byla vymyšlena – komíny, věže. V té době, jak bylo zmíněno, byl vážně nemocen, přesto se objednal u nového pana prezidenta Václava Klause a byl přijat. Klaus proti tomuto projektu nic neměl, ale nakonec pro tuto práci z jeho strany nebyla vyvinuta žádná iniciativa, takže projekt zůstal nedokončen. Knížky vydávala Správa Pražského hradu v roce 2002 v edici Fragmenty. Grafiku navrhla a zpracovala tehdejší studentka UMPRUM Jana Vahalíková, autory textů jsou Eliška Fučíková, Petr Chotěboř a Zdeněk Lukeš.

Okna, Pražský hrad, Správa Pražského hradu, Praha, 2002

Koncepce všech tří knížek je na podobném principu. Na jedné straně je celkový pohled na dokumentovaný objekt, na straně protější detail téhož objektu. Střídání tohoto principu nikdy nenudí, zvláště když je použita velmi pestrá grafika. Obrázky v publikaci nemají žádný rytmus ve svém umístění, formáty jsou různorodé a spolu s barevným podáním už působí hodně rozverně, až chaoticky. Nicméně i přes tento nedostatek se jedná o půvabnou knížku, v jejímž závěru jsou různé zajímavosti o prezentovaných objektech. Je patrné, že jde o Štechovu volnou tvorbu, nic nikam netlačí, všechno plyne přirozeně. Štecha měl z čeho vybírat. Na Pražském hradě se najdou okna obdélná i čtvercová, oválná či oblouková, bohatě zdobená nebo naopak prostá. Zvláštní kategorií jsou okna slepá, která byla z nějakých důvodů dodatečně zazděna, ale najde se zde i takové, které bylo takto naprojektováno.

hradební zeď se vstupem
do Rajské zahrady,
Pavel Štecha, Praha

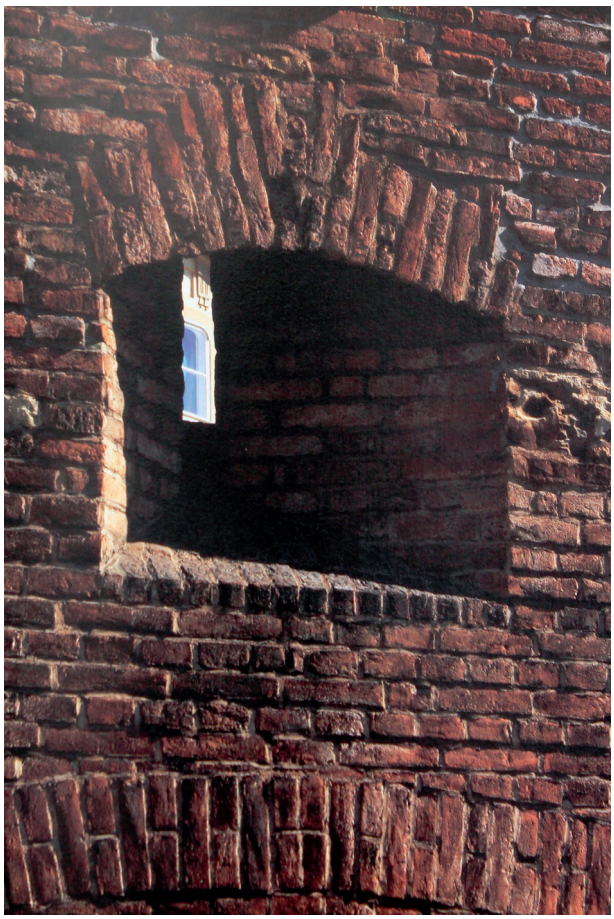

střílna v hradbě nad Novými zámeckými schody,
Pavel Štecha, Praha

Dveře, Pražský hrad, Správa Pražského hradu, Praha, 2002

„Dveře, brány, vrata, mříže, portály Pražského hradu… Jsou jich na stovky. Všech tvarů a velikostí, proporcí a materiálů: dřevěné, železné i ze skla, bohatě zdobené i zcela hladké, s dekorativním kováním i s obyčejnými panty a klikami. Všechny ty vstupy, vchody, brány mají navíc svou hierarchii: Je tu portál na královské schodiště, vyhrazené jen hlavám států, speciální vstup pro prezidentta republiky, vchod pro návštěvníky, ale i pro úředníky nebo technický personál. Monumentální brány vedou na hradní nádvoří nebo do paláců, drobné branky se skrývají v hradebních zdech, malá dvířka vedou do domečků ve Zlaté uličce nebo Stájovém dvoře. Některými vstupy a branami se denně prodírají zástupy turistů, jiné jakoby skrývají tajemství – otevírají se jen zřídka anebo možná nikdy. Zveme vás na malou procházku na téma Dveře, jak je na svých fotografiích zachytil Pavel Štecha.“[2] Tak zvou autoři své čtenáře na začátku knížky. Podobně jako u předchozí publikace Okna mají čtenáři možnost shlédnout známé i nepoznatelné zákoutí Hradu a to nejen zevnitř, ale i zvenčí. Bohužel počet stran – 42, na kterých jsou fotografie prezentovány, je příliš malý, aby to byl reprezentativní vzorek. Nejde tedy o systematickou práci do katalogu, nýbrž o namátkou vybrané objekty, které stojí za podrobnější popis. *„K prosté kráse malebných domečků Zlaté uličky patří obyčejné dveře, pokryté mnoha vrstvami nátěrů. Mosaznou kliku vyhladily nesčetné doteky rukou obyvatel (v případě tohoto domku byl mezi nimi spisovatel Franc Kafka) i návštěníků. Ti dnes ve velkých zástupech proudí uličkou a vstupují do obchodů v domečcích.“*[2]

nový vstup do Kanceláře prezidenta republiky z II. Nádvoří, Pavel Štecha, Praha

detail madla na dveřích do Kanceláře prezidenta republiky,

Pavel Štecha, Praha

klika dveří domku, kde bydlel Franc Kafka, Zlatá ulička,

Pavel Štecha, Praha

zlatá ulička v ranním slunci, Pavel Štecha, Praha

Zdi, Pražský hrad, Správa Pražského hradu, Praha, 2002

Třetí brožura je sestavena ve stejném duchu jako dvě předchozí. Propojenost všech tří knížek jde tak daleko, že jedno místo je zobrazeno ve všech dílech. Ať už jde o Zlatou uličku, pracovnu prezidenta nebo oranžérii.

pracovna prezidenta Václava Havla v Novém paláci, Pavel Štecha, Praha

vstupní dveře do pracovny, Pavel Štecha, Praha

[1] Pražský hrad, Okna, vydala Správa Pražského hradu, 2002
[2] Pražský hrad, Dveře, vydala Správa Pražského hradu, 2002

Splátka dluhu, Fraktály, Praha 2002

Tato kniha byla vydána v souvislosti se stejnojmennou výstavou pod záštitou tehdejšího prezidenta Václava Havla. Vyšla v roce 2002 v nakladatelství Fraktály Publishers, s.r.o. Publikaci má na svědomí Zdeněk Lukeš, který napsal text a vytvořil koncepci. Kromě Štechy se fotograficky spolupodíleli Ester Havlová, Karel Cudlín a Radovan Boček. Štecha má zde fotografie z vily Traub architekta Bruno Paula a vily Müller architekta Alfreda Loose.

Název knihy poukazuje na naši alergii na německý národ, který nám tu zanechal odkaz ve formě architektonických skvostů. Ivan Medek, který napsal úvod, vysvětluje náš nepříliš přátelský postoj k Němcům a jako kosmopolita není nakloněn nacionalismu. Kniha je tedy splátkou dluhu německým architektům projektujícím stavby na našem území. Na další straně Pavel Liška[1)] rozebírá problematiku Sudet a informuje o kultuře v německém pohraničí. Tento článek je v publikaci naprosto irelevantní a v kontextu knihy naprosto zbytečný. Výstavu architektů, jejichž rodným jazykem je němčin, je na hony vzdálená veškeré politice. Zdeněk Lukeš pojednává o jednotlivých architektech, z nichž většina prošla Školou architektury na Pražské německé technice. Fotografie děl architektů jsou řazeny abecedně a jsou výhradně černobílé.

vila Traub, Pavel Štecha, Praha 2002

[1)] **Pavel Liška** (3. září 1941 Benešov) je historik umění

Obytná kolonie Pod kozincem v Praze, Praha, Prostor, 2004

Kniha byla vydána u příležitosti ocenění 2. místem v kategorii Rezidenční projekty v soutěži Best of Reality / Nejlepší z realit za rok 2003 společnosti Rodop a *„slovem i na mnoha barevných fotografiích a nákresech představuje moderní bydlení – obytnou kolonii Pod Kozincem v Praze“.*[1)] Obrazovou přílohu zajistil Pavel Štecha společně s Janem Malým. Jejich přístup k fotografiím architektury je odlišný a pro pozorovatele znalého Štechova rukopisu není obtížné vysledovat jeho práci. Názory, že Štecha neměl kvůli svému chladnému a citově nezainteresovanému přístupu svůj rukopis, nejsou opodstatněné. Kniha byla vydána v roce 2004 v nakladatelství Prostor.

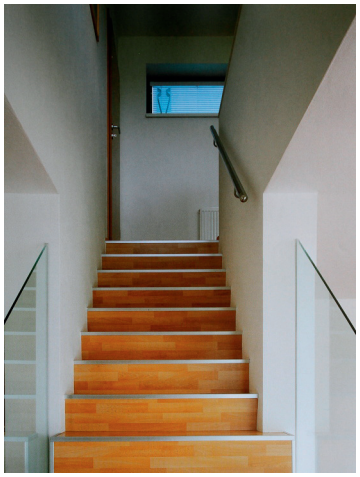

obytná kolonie Pod kozincem, Pavel Štecha, Praha

obytná kolonie Pod kozincem, Jan Malý, Praha

[1)] Obytná kolonie Pod kozincem v Praze, vydal Prostor, 2004

Oči

z cyklu Oči, Jindřich Štreit, Pavel Štecha, Praha

(2003–2004)

Oko – do duše okno, toto okřídlené rčení se stále zakládá na pravdě. Cyklus „Oči mých přátel a lidí, kterých si vážím“ je Štechův poslední a zůstal nedokončen. Štecha měl myšlenku vyfotografovat pouze pravé oko a zároveň pořídit fotografii portrétované osobnosti v jeho přirozeném prostředí. O několik měsíců později jeho práci navždy zastavila konečná fáze těžké nemoci.

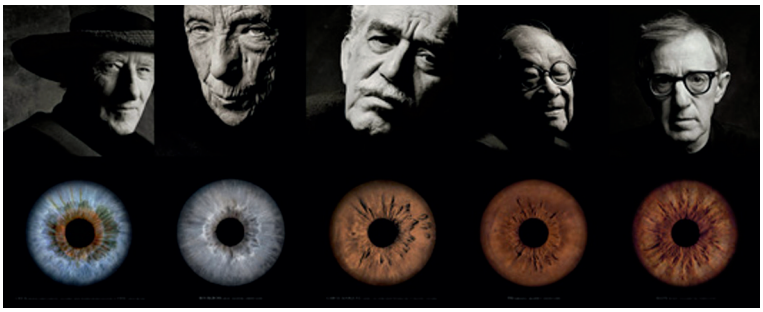

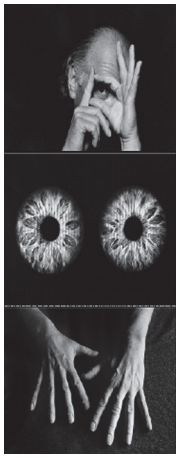

z cyklu Hymn, Francis Giacobetti

Fotografie očí vznikaly již dříve. Například britský fotograf Bill Brandt[1)] nebo Francouz Francis Giacobetti[2)] měli celý cyklus o očích. Bill Brandtovi oči jsou více expresivní, ač zachycuje také jen jedno oko, jednotlivé záběry až abstrahuje. Oči nejsou ani tak součástí výrazu tváře, jsou sondou až do temných zákoutí duše. Svou syrovostí a podáním v šedé škále jsou daleko dramatičtější než oči Štechovy. Francis Giacobetti pojal toto téma především tvůrčím způsobem. Vytvořil triptychy sestávající se z detailu duhovky s panenkou, portrét tváře a detail rukou. Každý z nich měl k tvorbě cyklu svůj intimní důvod. Pavel Štecha se takto důstojně loučil se svými přáteli.

z cyklu Eyes, Bill Brandt, 1960–64

Osm měsíců trval jeho projekt, kdy je zval k sobě domů, aby jim ve svém ateliéru vyfotografoval detail pravého oka, nebo se za nimi vydával do jejich domovů na pořízení celkového portrétu. Věděl, že mu moc času nezbývá, s některými se již nikdy nesetkal. V této době nejen fotografoval, ale i stále pořádal noční cyklistické jízdy Prahou. Shromáždil okolo sebe partu nadšenců, jednalo se většinou o jeho přátele z řad politiků, architektů, lékařů a dalších významných osobností – bývalý primátor hlavního města Prahy Pavel Bém [3)], primář Pavel Pafko [4)], předseda Strany zelených Milan Bursík a další si dávali sraz ve dvě hodiny na Václavském náměstí u koně a pak se toulali ostrým tempem po různých zákoutích spící Matky měst. Akce měla název „Svítání" a program zajišťoval vždy jeden účastník. Ale tím hlavním organizátorem byl právě Štecha.

Měl dar dávat lidi dohromady, při organizování byl ve svém živlu. Pro udržení přátelství byl ochoten udělat velmi mnoho. Lidé ho zajímali, dokázal být empatický, říkával: *„Máš problém?, tak to zkusme probrat."* Seznamoval i své přátele navzájem, tak aby si mohli být vzájemně prospěšní. Rád se kamarádil s mladšími lidmi – a především s těmi, co byli jako on akční. K životu měl aktivní přístup, nečekal na náhody. Rád překonával překážky, někdy si je i sám úmyslně kladl. Štecha i v poslední fázi nemoci dokázal na cyklistických výletech držet tempo se svými zdravými přáteli, ale velmi ho to vysilovalo a pak se z této spanilé jízdy několik dní vzpamatovával. Domníval se, že tímto způsobem nemoc porazí, ale to se nestalo. O deset let později by měl velkou naději na uzdravení – medicína v případě poruch krvetvorby udělala velký pokrok. Dodnes přátelé jednou ročně pořádají v den Štechových narozenin, čtyři dny před Štědrým dnem, memoriál, kdy se na kole toulají po okolí Prahy, zejména do míst, kde to měl tolik rád – na Karlštejnsko.
Projekt „Oči" nikdy nevyšel knižně, ani nebyl vydán žádný katalog. Nabízí se myšlenka cyklus dokončit in memoriam. Jeho bývalí studenti by se rádi úkolu dofotografovat zbývající portréty zhostili, ale nenašel se zatím žádný koordinátor, navíc mnozí z jeho přátel již rovněž nežijí. Před jeho fotoaparát usedlo 53 osobností (Radovan Boček, Radek Brousil [5)], Martin Bursík, Markéta Cajthamová [6)], Jakub Cígler [7)], Daniela Flejšarová [8)], Ivo Gil, Robert Lischke [9)], Pavel Klimeš, Lenka Klimešová [10)], Martin Kotík [11)], Petr Kotík [12)], Tomki Němec, Tomáš Novotný [13)], Leo Pavlát [14)], Hana Pavlátová [15)], Martin Rajniš, Pavel Roučka [16)], Petr Rýgr [17)], Karol Sidon [18)], Ladislav Smoljak [19)], David Šimčík [20)], Anna Šimčíková [21)], Johana Šimčíková [21)], Martina Šimčíková [22)], Adriena Šimotová [23)], Oldřich Škácha, Ivan Špička [24)], Ivo Štecha, Jindřich Štreit, Zuzana Šulajová [25)], Helena Třeštíková, Eva Vavroušková, Pavel Vavroušek – těmto svým přátelům vyfotografoval oko, Jaroslav Bárta, Šibon Caban, Simona Rybáková [26)], Johny Eisler, Václav Havel, Jiří Hirschfeld [27)], Michal Hladík [28)], Lucie Mlynářová [29)], Karel Hvížďala, Petr Kolář [30)], Aleš Lapka [31)], Josef Koudelka, Zdeněk Lukeš, Jan Malíř [32)], Ivan Medek, Kristián Suda, Jiří Suchý [33)], Aleš Voverka [34)], David Voverka [35)] – u těchto lidí stihl pořídit obě části zamýšleného dyptichu.

Pouhá fotografie jednoho oka se zdá být pro tak rozsáhlý cyklus příliš monotónní, ale opak je pravdou. Štecha dokázal malovat nejen světlem, kdy extrémně světelně zvýraznil duhovku (např. fotografie Jiřího Suchého nebo Šimona Cabana), nebo naopak využít vrženého stínu (Adriena Šimotová), ale do oka dokázal dostat i celý výraz tváře (Václav Havel). V některých případech kompozici dokreslil použitím gesta ruky (Jindřich Štreit), neváhal zakomponovat i cigaretu (Robert Lischke), kde se nejedná o laciný efekt stoupajícího dýmu, nýbrž zachytil jen prchavý obláček, který vytváří okolo oka spíše amorfní mlhu. V cyklu lze najít oči smějící i vážné, uhrančivé i vykulené, laskavé i pichlavé. Štecha preferoval přímý pohled do kamery, ale u některých fotografií učinil výjimku a portrétované nechal dívat mimo záběr. Na jednom snímku využil zvláštní bezbranné atmosféry a fotografovaný má oči zavřené. Zajímavé jsou hrátky s brýlemi, půlený pohled přes obroučky nebo brýle jako samostatná součást obrazu, zachycené jen tak mimoděk. Součástí série jsou i oči jeho nejbližších – dcery Martiny a vnuček Johany a Anny. Třetí vnučku portrétovat nemohl, narodila se až po jeho smrti.

z cyklu Oči, Adriena Šimotová, Pavel Štecha, 2004

z cyklu Oči, Jiří Suchý, Pavel Štecha, 2003

z cyklu Oči, Robert Lischke, Pavel Štecha, 2004

z cyklu Oči, Šimon Caban, Pavel Štecha, 2004

Cyklus oči byl třikrát vystaven. Všechny výstavy se konaly posmrtně. Ta první byla uspořádána Pavlem Klimešem v Peci pod Sněžkou v Galerii Veselý výlet a byla otevřena v době od 30. července 2005 do 15. ledna 2006, přesně rok po smrti autora. Kurátorem byl Kristián Suda, který využil nestejnoměrně umístěných očí na jednotlivých fotografiích a jejich umístěním do jedné linie vytvořil originální kompozici ve výstavním prostoru. Oči na vystavených fotografií nebyly umístěny v úrovni očí návštěvníků, ti museli svůj zrak pozvednout. Bylo to především kvůli tomu, že pod fotografiemi, které byly čtvercového formátu 60x60cm popřípadě 40x40cm, visela druhá řada celkových portrétů pořízených na místech, kde se portrétovaní cítili nejlépe. Této druhé části diptychu stále ještě chybí do jejího dokončení 34 záběrů.

z vernisáže ve Veselém výletu, Pavel Klimeš, Pec pod Sněžkou 2005

Druhá výstava byla pořádána k výročí deseti let jeho úmrtí a zároveň k nedožitým sedmdesátinám, probíhala od 5. června do 20. července roku 2014 v rámci druhého ročníku fotografického festivalu Nové fotografie nad Metují, kterou jsem pořádala spolu s Renatou Štěpařovou[36] a ve spolupráci s Muzeem Nového Města nad Metují. Bylo zapůjčeno celkově 24 fotografií. Koncepce celé výstavy byla zvolena opačnou formou než u výstavy ve Veselém výletě – fotografie visely v jedné rovině, oči tvořily amplitudu. Součástí výstavy byl i opačný pohled – fotografie přátel a známých, kteří fotografovali Pavla Štechu. Byly zapůjčeny fotografie kolegů Vladimíra Birguse, Bohdana Holomíčka, Josefa Mouchy[37], Jaroslava Kučery a dalších.

z vernisáže v Novém Městě nad Metují,
Pavel Klásek, 2014

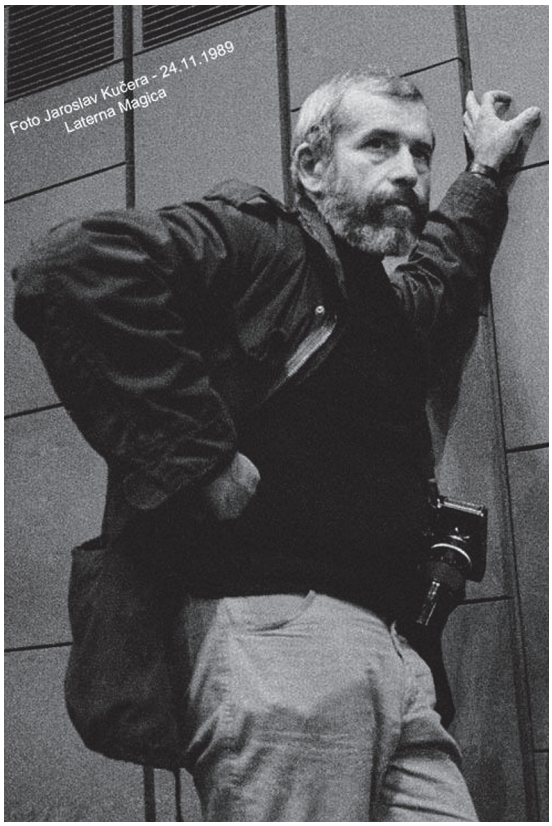

Pavel Štecha očima přátel, Jaroslav Kučera

Pavel Štecha očima přátel, Petr Rýgr

Zatím poslední výstavu uspořádala jeho žena Alice v září 2014 v kapličce ve vesnici Mokropsy, která je jen pár kilometrů od Černošic, které byly posledním bydlištěm Štechy. V době poslední fáze nemoci natočila Helena Třeštíková [38] o Štechovi hodinový dokument s názvem „Paměť 20. století: Události Pavla Štechy. Televizní film se natáčel dva roky. Začíná na semináři dokumentaristiky na VŠUP. Další záběry jsou převážně z nemocnice a z jeho domova. Oficiální text distributora k tomu sděluje: *„…Naděje přetrvává i v pacientových slovech oceňujících horizont nemoci, který proměňuje vědomí hodnot. Osobní rovina se prolíná s pracovní, fotograf často upozorňuje na morální aspekty věcí a jevů. Ostatně smyslem jeho práce byla vždy otázka: Co jsme zač, my Češi?, na niž odpovídal s úsměvem a pochopením. Fotograf-dokumentarista vede zvláštní zápas s dokumentem o sobě. Zpověď, svědčící o vůli a houževnatosti člověka, je ale umlčena smrtí. Je-li fotografie svědectvím toho, co podle Barthese, opravdu bylo, pak film zachycuje pohyb pomíjivého, cosi esencionálního mezi tělem a slovem.“* [39] Poslední vstup je jen několik týdnů před smrtí. Kritika toho filmu byla neúprosná. Především blízcí přátelé Štechy filmu vytýkali příliš velký patos, nevhodnost a netaktnost natáčení v nemocničním pokoji. Štecha však s natáčením souhlasil. Přesto z filmu není patrné, jak urputně se nemoci bránil, chybí záběry z jeho aktivit, které provozoval v době, kdy mu bylo lépe a netrpěl horečkami, které doprovází tuto nemoc v samém závěru. Sestřihání dokumentu působí amatérským dojmem. Zbytečně dlouhé jsou záběry do tváře, kdy Štecha svoji řeč dokončil a nechtěl již nic dodat. Třeštíková ho vystavovala nepříjemným okamžikům, v divákovi tak vzniká pocit trapného okamžiku. Jeho slova: *„Je nejkrásnější se dožít druhého dne“,* jsou silnou osobní zpovědí, kdy si uvědomil pomíjivost hmotných statků.

Důležitost rodinných pout si uvědomil začátkem nemoci. Od svého přítele architekta Martina Rajniše si nechal navrhnout v sousedství své vilky „vejminek“ – obytný ateliér v japonském stylu, aby byl blízko své dceři a vnučkám, kterým původní stavbu přenechal. Nemoc také prověřila pevnost přátelství. Do nemocnice nikdo nechodí rád, a tak na návštěvy přicházeli jen ti, co měli ke Štechovi opravdu blízko. Zbývající dny svého života trávil doma. Posledním s kým se setkal kromě rodiny, byl jeho kamarád ze studií na FAMU Ivo Gil. Ač se jejich cesty v devadesátých letech rozdělili, Štecha si našel jiný okruh přátel, ukázalo se, že síla skutečného přátelství přetrvá roky.

z cyklu Oči, Johana Šimčíková, Pavel Štecha, 2004

z cyklu Oči, Václav Havel, Pavel Štecha, 2003

z cyklu Oči, Ivan Medek,
Pavel Štecha, 2004

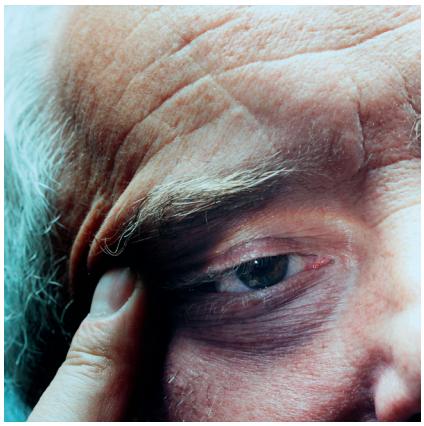

z cyklu Oči, Jindřich Štreit,
Pavel Štecha, Praha

[1] **Bill Brandt** (3. dubna 1904, Hamburk – 20. prosince 1983) byl významný britský novinářský fotograf.
[2] **Francis Giacometti** je současný francouzský fotograf, zabývající se portréty, módou i konceptuální fotografií.
[3] **Pavel Bém** (18. července 1963 Praha) je český lékař-psychiatr, politik a horolezec.
[4] **Pavel Pafko** (3. července 1940 Bratislava) je český břišní a hrudní chirurg.
[5] **Radek Brousil** (27. července 1980 Nitra) je slovenský všestranný umělec.
[6] **Markéta Cajthamlová** (17. října1959 Praha) je česká architektka.
[7] **Jakub Cígler** (1962) je český architekt.
[8] **Daniela Flejšarová** (13. května 1954) je česká módní návrhářka.
[9] **Robert Lischke** (29. května 1966, Praha) je přední český lékař – chirurg.
[10] **Lenka Klimešová** (20. ledna 1961) je manželka Pavla Klimeše.
[11] **Martin Kotík** (26. října 1943 Praha) je český architekt.
[12] **Petr Kotík** (27. ledna 1942 v Praze) je český hudební skladatel, dirigent a flétnista žijící v New Yorku.
[13] **Tomáš Novotný** (2. července 1954) je český architekt a vysokoškolský učitel.
[14] **Leo Pavlát** (9. října 1950 v Praze) je český židovský novinář, spisovatel a diplomat.
[15] **Hana Pavlátová** (1963) je česká výtvarnice a ilustrátorka.
[16] **Pavel Roučka** (20. června 1962 Praha) je český malíř, grafik a ilustrátor.
[17] **Petr Rýgr** je výrobce cínových betlémů.
[18] **Karol Sidon,** hebrejským jménem Efrajim ben Alexander, (9. srpna 1942 Praha) je vrchní zemský a bývalý pražský rabín, dramatik, spisovatel, bývalý chartista a disident.
[19] **Ladislav Smoljak** (9. prosince 1931 Praha – 6. června 2010 Kladno) byl filmový i divadelní režisér, scenárista, herec a cimrmanolog.
[20] zeď Pavla Štechy
[21] vnučka Pavla Štechy
[22] dcera Pavla Štechy
[23] **Adriena Šimotová** (6. srpna 1926 – 19. května 2014) byla česká malířka, grafička a sochařka.
[24] **Ivan Špička** je přední český specialista v oboru hematologie.
[25] **Zuzana Šulajová** (14. července 1978, Martin) je slovenská herečka a fotografka.
[26] **Simona Rybáková** je výtvarnice kostýmů.
[27] **Jiří Hirschfeld** byl přítelem Štechy z dětství, měli v sousedství chatu v Hlásné Třebani.
[28] **Michal Hladík** je český fotograf.
[29] **Lucie Mlynářová** je česká fotografk.
[30] **Petr Kolář** (1968 Praha) je český architekt.
[31] **Aleš Lapka** (1970 Praha) je český architekt.
[32] **Jan Malíř** (17. srpna 1948, Praha) je významný český kameraman.
[33] **Jiří Suchý** (1. října 1931 Plzeň) je český divadelník, hudebník, textař, básník, skladatel, spisovatel, filmař, grafik, výtvarník, divadelní režisér a sběratel.
[34] **Aleš Voverka** je spolumajitel firmy Messenger, založené v roce 1991, která se zabývá kurýrní službou.
[35] **David Voverka** (1968 Praha) je spolumajitel firmy Messenger.
[36] **Renata Štěpařová** (11. srpna 1963) je česká fotografka.
[37] **Josef Moucha** (22. srpna 1956, Hradec Králové) je český fotograf, teoretik fotografie, novinář, spisovatel a pedagog.
[38] **Helena Třeštíková** (22. června 1949, Praha) je česká režisérka a pedagožka.
[39] www.csfd.cz/film/224805-pamet-20-stoleti-udalosti-pavla-stechy

Praha

detail Plečnikovy kašny na III. nádvoří, Pavel Štecha, Praha

(2004)

Praha, Praha, Prostor, 2004

Štecha na této knize pracoval v době, kdy byl již delší dobu vážně nemocen Dokončit ji nestihl. Předčasná smrt přetrhla jeho poslední dílo, proto nestačil zařadit svoji poslední fotografii funkcionalistického domu s Brokofovými sochami na barokním portále v pražské Navrátilově ulici. Fotografie se nikdy nenašla, snad je někde schovaná na půdě ve vilce v Černošicích a čeká na své objevení, stejně jako další fotografie a negativy. Kniha tak zůstává nedokončená.

Publikace byla vydaná posmrtně ještě v roce jeho smrti – 2004.

Předmluvu napsal bývalý pražský primátor Pavel Bém, průvodní slovo Josef Kroutvor[1)].

Kniha je rozdělena do osmi kapitol:

Pražský hrad a Karlův most
Dlažba ulic a chodníků
Staroměstské náměstí
Rezidence primátora
Židovské město
Domovní znamení
Müllerova vila
Voda a zeleň

detail Plečnikovy kovové spirály, Pavel Štecha, Praha

Z knihy je cítit láska k jeho rodnému městu, ač před shonem velkoměsta utekl na jeho periferii do Černošic, dennodenně však do Prahy zajížděl fotografovat, ale i žít. Častokrát se stalo, že se z centra vrátil domů aniž by pořídil jediný snímek, venku se vyčasilo a Slunce vytvořilo tu správnou atmosféru. Štecha neváhal, sedl do auta a těch 20 kilometrů absolvoval znovu. Byl jako fotografický předchůdce Josef Sudek, který byl příslovečný svojí znalostí světelných podmínek den po dni na různých místech Prahy. Sudek měl zápisník, kam si zaznamenával časy ideálního světla a byl ochoten čekat celý rok na správnou příležitost. Štecha svým snímkům věnoval maximální pozornost, každý záběr exponoval vždy několikrát. Byl k sobě velmi kritický, nepřestal fotografovat, dokud nebyl přesvědčen, že lépe již fotografii nepořídí. Vytrvalost rozhodně patřila k jeho ctnostem.

Kapitola I. Pražský hrad a Karlův most

První kapitola začíná estetickým detailem zábradlí Plečnikova Býčího schodiště, které spojuje III. nádvoří a zahradu na Valech. Tato fotografie, ostatně jako většina publikovaných snímků v této kapitole, byla původně určena pro výše zmiňovanou knihu o Josipu Plečnikovi. Přirozené světlo zplastičťuje kovovou spirálu, která není umístěna ve zlatém řezu, druhá polovina fotografie je prázdná. Ač se snímek zdá být kompozičně nevyvážen, šikmé stíny vedou náš zrak do nekonečna. Kromě zmiňovaného Plečnika jsou zde i fotografie

částí Hradu, které zde snad byly od prvopočátku. Základy Hradu jsou ještě románské, některé zdi tvoří pravidelně tesané kvádry a sloupky. Románské jsou i dvě věže kláštera benedektinek. Z těchto prostorů vane dávná atmosféra, kdysi zde žili první čeští světci a panovníci. Nejvíce fotografií zachycuje gotický sloh, ve kterém především byl Pražský hrad postaven. Vnímaví pozorovatelé si všimnou nápadné symbiózy Hradu a Karlova mostu, ale málokoho napadne, že byly použity stejné stavební prvky u mostu i katedrály. Středověcí stavitelé tak opticky Karlův most propojili se samotným hradem. Gotika naprosto ovládá celý komplex. Nastupující renesance vzhled již příliš neovlivnila, jen lehce se dotkla a vyklidila pole následujícímu slohu – baroku. Tento kulturní směr měl největší dopad na podobu Pražského hradu i Karlova mostu. Byly v něm vytvořeny zde umístěné sochy. Baroko bylo monumentálnější, porušovalo pravidelnost i střídmost. Charakteristické pro něj byly různé ovály, křivky, zvlněné plochy. Stíralo hranice mezi architekturou, plastikou a malbou. Baroko mělo v každé zemi jiný, specifický rys. Mezi typické české rysy patří používání drsnějšího pískovce místo mramoru. *„Sochy pochází od různých sochařů zlatého období* českého baroka*, k umělecky nejvýznamnějším patří sv. Luitgarda Matyáša Bernarda Brauna a celá řada soch Ferdinanda Maxmiliána Brokoffa. Z náboženského a ikonografického hlediska je nejvýznamnější socha sv. Jana Nepomuckého, která se spolupodílela na vzestupu kultu budoucího světce a stala se vzorem pro bezpočet jeho výtvarných zpodobnění. Později (hlavně v 19. století) byla menší část soch nahrazena novými a od 20. století jsou poškozené sochy a sousoší vyměňovány za tesané kopie“.*[2)] I klasicismus se spolupodílel na výsledné podobě Hradu – byla postavena další křídla. Štecha neváhal použít i neobvyklých dopravních prostředků, aby vytvořil co nejpůsobivější fotografie. Ze vzducholodi fotografoval celý Hrad, využil prvních ranních paprsků, které ještě ne zcela prorazily mlžným oparem. Génius loci tohoto místa je dokonale ve snímcích obsažen.

celkový pohled na Pražský hrad ze vzducholodi,
Pavel Štecha, Praha

sv. Vít, pohled z výšky z vnitřního triforia, Pavel Štecha, Praha

Následující fotografie z první kapitoly pochází z publikace Dveře, kterou vydala Správa Pražského hradu v roce 2002. Jedná se zejména o detaily klik a madel.

Chrám svatého Víta je zde prezentován spíše v polocelku a detailu, celkový záběr zde postrádám. Člověk však nepřestává žasnout, s jakým citem jsou fotografie exponovány. Většina snímků z katedrály je pečlivě srovnaná do svislic, v některých případech však činí výjimku. Například okno od Alfonse Muchy[3)] v Nové arcibiskupské kapli je fotografováno shora a perspektiva je tak rozbíhající. Horizontály ale ctil, takže výsledek je oku lahodící. Z katedrály Štecha naopak fotografoval například Plečnikovu kašnu s pozdně gotickou sochou svatého Jiří. Použil dlouhou expozici a navzdory slunnému dni je část postav obdivující historické památky na Hradě pohybově rozostřena.

interiér chrámu svatého Víta, Pavel Štecha, Praha

Plečnikova kašna, pohled na III. nádvoří, Pavel Štecha Praha

Další fotografie zobrazují místa Starého královského paláce, zejména proslulý Vladislavský sál i Nový palác. Vyvážení bílé některých fotografií v interiéru táhnou příliš do teplých odstínů, škoda, že v té době Štecha své analogové snímky následně neupravil v počítačovém programu, kde by studenější teplota chromatičnosti přispěla k ještě větší čistotě snímků. Teple zbarvené záběry ale můžeme vidět i na fotografiích exteriéru. Plečnikovo Monumentální schodiště do Rajské zahrady je zlatě zbarvené zimním zapadajícím Sluncem. Lehký poprašek sněhu kromě úzké vyšlapané pěšinky, je nedotčený a spolu s vrhajícími stíny vytváří velmi působivou podívanou.

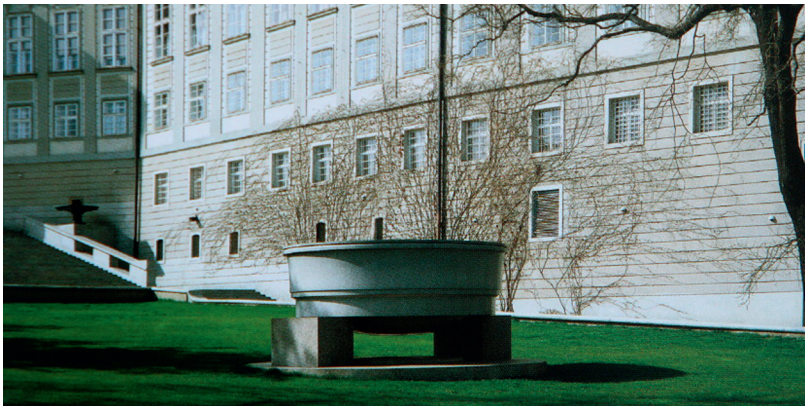

průčelí jižního křídla
Nového paláce
nad Rajskou zahradou

Pavel Štecha Praha

Zlatou hodinku si Štecha zvolil i u fotografií Karlova mostu ze Staroměstské Mostecké věže. Je na první pohled patrné, že snímky nepochází ze současnosti. Most je jen zřídka zaplněn lidmi – žádné stánky, potulní muzikanti ani zuřivě fotografující turisté s nezbytnými stativy, aby lépe pořídily moderní „selfie“. Poklidně korzující kolemjdoucí spolu s nezbytnými letícími racky podtrhují tuto podvečerní poklidnou atmosféru. Tento pohled znám z dětství a v současné době ho velmi postrádám.

pohled ze zahrady přes schodiště vedoucí na Hradčanské náměstí, Pavel Štecha, Praha

Karlův most z Mostecké věže, Pavel Štecha, Praha

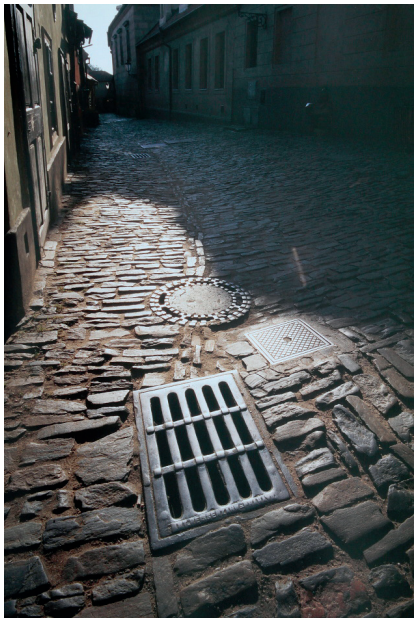

původní dlažba s kanály, Staré město, Pavel Štecha, Praha

II. Dlažba ulic a chodníků

Před shlédnutím této knihy jsem nikdy nenarazila na ucelený cyklus fotografií s tématem dlažby a kanálů. Jednotlivé snímky bývají součástí různých publikací, ale takto koncepčně vytvořený soubor je velmi originální. Jaroslav Bárta sice vytvořil cyklus s prvky dlažby, ale šlo o výtvarně zaměřený počin, který danou skutečnost abstrahoval.

Systematicky dláždit se v centru Prahy začalo v průběhu 19. století. Z kostek a obrubníků byly skládány různé vzory. Pro vytvoření mozaiky se řemeslníci inspirovali dokonce i antickými vzory. Kameny se ukládaly do pískového podloží, což bylo velmi praktické – voda prosakovala a nemusela být vyspádovaná do kanálů. Později přibyly i kanály. Na některých místech plnily i estetickou funkci, například na hradních nádvořích. Fotografií s tímto tématem bylo pořízeno více, především pro další díl fragmentů Pražského hradu – po detailech dveří, oken a zdí, byla plánovaná publikace s motivem dlažby a kanálů. Bohužel do tisku se již nikdy nedostaly.

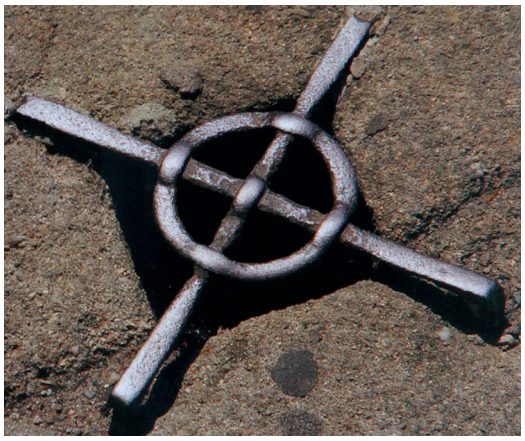

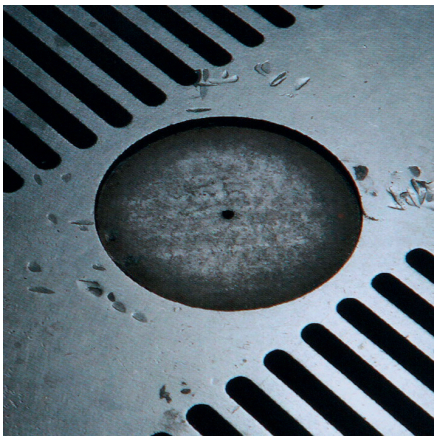

ozdobné kanály na nádvořích Pražského hradu, Pavel Štecha, Praha

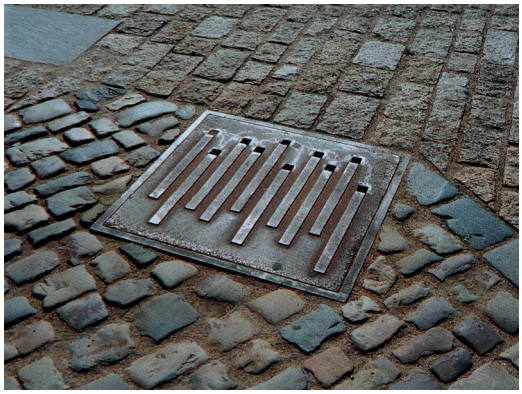

dlažba s kanály, Staré město, Pavel Štecha, Praha

III. Staroměstské náměstí

Bylo vždy úplným středem Prahy. Náměstí zažilo celou řad historických událostí. Ještě v nedávné době ožívalo množstvím krámků a boudiček v čase vánočním a velikonočním. Trhy jsou zde dodnes, ale poetické kouzlo vyprchalo.

Staroměstské náměstí, Pavel Štecha, Praha

IV. Rezidence primátora

S tehdejším primátorem Janem Bémem Štechu pojilo přátelství, a tak nebyl problém rezidenci nasnímat i z neobvyklých úhlů. Reprezentativní prostory vznikly jako součást komplexu Městské knihovny na Mariánském náměstí ve 30. letech minulého století a byly navrženy architektem Františkem Roithem [4]. Prostory jsou ve stylu českého art deco. Tento český sloh, který byl nazýván i národním stylem nebo obloučkovým kubismem, vznikl během první republiky v Československu. Byl svébytný, a proto i v té době opomíjený a to především stoupenci funkcionalismu. Autorem návrhů na vnitřní zařízení byl profesor František Kysela [5], který vyučoval na UMPRUM v Praze.

Rezidence primátora, Pavel Štecha, Praha

V. Židovské město

Staré Židovské město se rozprostíralo jen pár desítek metrů od Staroměstského náměstí, zhruba v místech, kde je dnešní Pařížská třída. Původní staré město bylo zbouráno, podlehlo v 19. století modernizaci. Zachována zůstala pouze Staronová synagoga a Starý židovský hřbitov. Zde je pochován i legendární rabín – Rabi Löw.[6)] Velká část židovského obyvatelstva odešla z Prahy před druhou světovou válkou do emigrace, hodně jich bylo zavražděno v koncentračních táborech. Štecha se v této kapitole zaměřil především na detaily náhrobků z 16. až 18. století na Starém židovském hřbitově se symboly jmen a rodů. Kromě těchto atributů jsou na náhrobcích vytesány i symboly vlastností a profesí zesnulých. Nechybí zde ani náhrobek proslulého zmiňovaného rabína Jehudy ben Becatel.

náhrobky se symboly vlastností zesnulých, Pavel Štecha, Praha

Štecha zdokumentoval i některé synagogy dosud stojící ve Starém židovském městě. Jedná se především o Španělskou, Pinkasovu, Jeruzalémskou a Staronovou synagogu. I zde Štecha pracuje zejména s detailem – zaměřuje se na výzdobu stěn, klenbu a okna. Fotografoval i část vnitřních prostor – hlavní loď a kupoli, kde celkově výrazně chybí jakékoliv světlo. Ani vlastní soustava světel by v tak velkém prostoru nebyla nic platná. Štecha tuto situaci řešil extrémně dlouhou expozicí. Na celkových pohledech zachycuje symbiózu staré židovské zástavby a secesních staveb. Štecha připojil i výtvarné abstrahující záběry, vytvořené širokým ohniskem za pomoci světla a stínů.

interiér Španělské synagogy,
Pavel Štecha, Praha

náhrobky se symboly
vlastností a profesí zesnulých,
Pavel Štecha, Praha

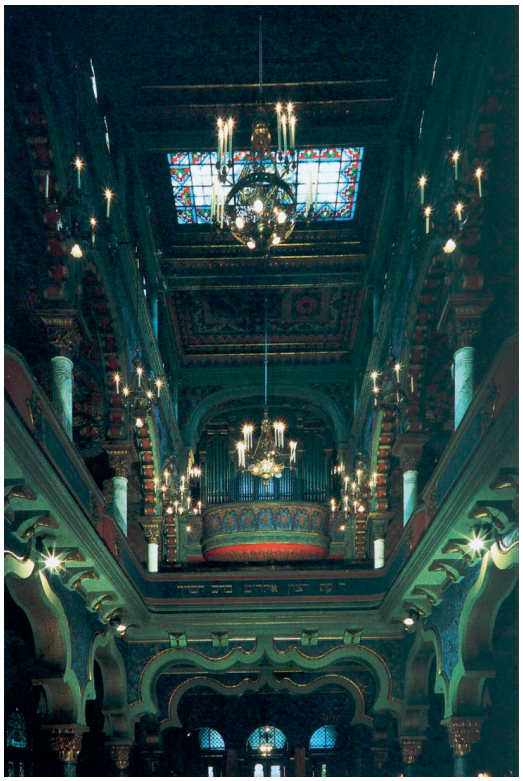

interiér Pinkasovy synagogy,
Pavel Štecha, Praha

Starý židovský hřbitov
z 16.–18. století,
Pavel Štecha, Praha

VI. Domovní znamení

Snímky z této kapitoly byly primárně určeny pro stejnojmennou knihu. Původní využití ve středověku bylo ryze praktické. Domy tehdy neměly čísla popisná, a tak obrázek vytesaný do zdi nad vchodem pomáhal v orientaci. Některá znamení poukazují na řemesla majitelů domů, další sloužila jako ochranný prvek upínající se k magii, ale jsou i taková, u kterých i po pouštění uzdy fantazie se můžeme o jejich původu a významu jen domýšlet.

U zlatého hřebene, Muzeum hl. města Prahy, Pavel Štecha, Praha

U dvou bílých holubic, Na můstku 6, Pavel Štecha, Praha

U zlaté abecedy, Jilská 12, Pavel Štecha, Praha

VII. Müllerova vila

Štecha tento architektonický skvost nafotografoval pro monografii, kterou napsal Karel Ksandr a byla vydána v roce 2000 v nakladatelství ARGO. Do této publikace byly zařazeny snímky spíše informativního charakteru, aby si divák mohl udělat celkovou představu. Je jakousi ochutnávkou, předkrmem k celé publikaci. Pozvánka je natolik lákavá, že si nejeden čtenář obstará tuto knihu.

VIII. Voda a zeleň

Synonymem vody v našem hlavním městě je Vltava. Ona se svými mělkými brody byla příčinou založení v 8. století. Původní rozloha zeleně byla samozřejmě v průběhu staletí zredukována. Přesto byla velká část zachována. Kinská a Seminářská zahrada působí jako zelené plíce centra velkoměsta. Jak jistě Štecha dokumentoval architekturu, tak nesměle působí jeho snímky městské přírody. Fotografie zde nemají tvůrčí přesah a působí naprosto banálně. Kde může použít prvky architektury nebo skulptur, je jeho rukopis již zřetelný.

voda a zeleň v pražských zahradách,
Pavel Štecha, Praha

pohled ze vzducholodi na Petřínskou rozhlednu
a Seminářskou zahradu, Pavel Štecha, Praha

Štecha si v průběhu života osvojil velmi vyčerpávající znalosti z oblasti optiky. K získání optimální teploty chromatičnosti používal velkou sadu filtrů konverzních, vyvažovacích a korekčních. Používal značku Sinar. Jeden z důvodů, proč preferoval tuto značku, bylo jejich umělohmotné nerozbitné provedení. Sám inklinoval spíše k teplejšímu podání barev, ale záleželo na situaci a účelu fotografie. Fotografoval na filmy Kodak vyvážené na umělé osvětlení z důvodu jejich nezatíženosti Schwarzschildovým jevem na rozdíl od materiálu na denní světlo.

Kniha má 180 stran velikosti 34 x 25 cm, takže je důstojnou tečkou Štechovy tvorby. Přestože celková grafická úprava šetří s místem a je zde prezentováno 290 fotografií, je to jen zanedbatelná část jednotlivých cyklů. Grafika většinou dodržuje rytmus jedné velké fotografie na spad a na druhé straně 2 až 6 malých snímků. V konečném výsledku je to klidné a vkusné řešení. Divák si na tento rytmus zvykne a nahodile se střídající počet malých záběrů přispívá naopak k udržení pozornosti.

zahrady Pražského hradu,
Pavel Štecha, Praha

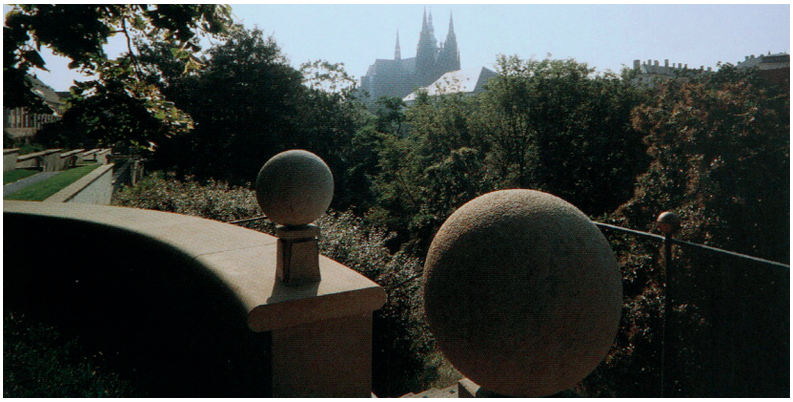

[1] **Josef Kroutvor** (30.března 1942, Praha) je český esejista, historik umění, básník a prozaik.
[2] Zdroj http://cs.wikipedia.org/wiki/Sochy_na_Karlově_mostě
[3] **Alfons Maria Mucha** (24. července 1860 Ivančice – 14. července 1939 Praha) byl český malíř a designér období Art nouveau.
[4] **František Roith** (16. červenec 1876, Praha – 5. září 1942, Voznice) byl český architekt.
[5] **František Kysela** (4. září 1881 Kouřim – 20. února 1941 Praha) byl český malíř, grafik a průmyslový a scénický výtvarník a pedagog.
[6] **Jehuda Liva ben Becalel** (1512/1520/1525 nebo 1526 – 17. září 1609), známý též jako Jehuda Arje ben Becalel nebo Rabi Löw byl židovský rabín a učenec, legendární tvůrce pražského golema.

Závěr

Temelín 1985, Pavel Štecha

Čím hlouběji pronikám do osudu a života jednoho z našich největších fotografů – dokumentaristů, tím více lituji, že se naše životy povětšinou jen míjely, místo aby se protínaly. Pavel se svoji širší rodinou nestýkal. Moje maminka a Pavel byli sestřenice a bratranec. V rodinném albu mám pár fotografií, které Pavel pořídil v Hlásné Třebani, kde měla chatu i moje rodina, vzdálenou jen pár desítek metrů od té Štechovy. O tom, jaký je Pavel ve světě fotografie pojem, jsem až do doby, kdy jsem se začala o fotografii hlouběji zajímat, neměla ani potuchy. Pamatuji si, jak moje maminka na můj dotaz, proč nemůžeme k nim na návštěvu, jako každé dítě jsem milovala návštěvy, odpověděla, že je umělec a ti že mají svůj svět. Vřelý, až otcovský vztah jsem měla s jeho bratrem Ivou. Ten neměl svoje děti a mně tatínek zemřel ve věku, kdy jsem ho nejvíce potřebovala. Fotografoval mi i moji svatbu. Od něj bych získala velmi cenné informace z dětství, ale bohužel i on již zemřel na rakovinu.

maminka Jaroslava s vnučkou Martinou, archiv autorky

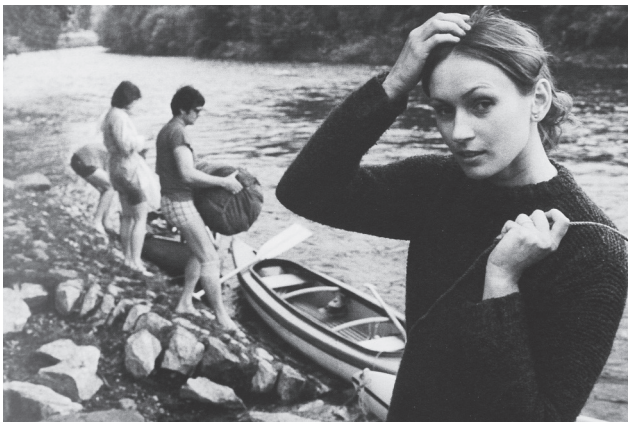

Otava, 1982, Pavel Štecha

Pavel byl profesionál každým coulem. Příhodná je historka z jeho života, kterou mi vyprávěla jeho manželka Alice. Při vodáckém výletě po řece převrátili svoji loď, tenkrát s nimi cestovala i jejich malá dcera. První co začal Pavel zachraňovat, byl jeho fotoaparát…

Při psaní této práce jsem se musela potýkat s nedostatkem informací. Každý detail jsem si pečlivě ověřovala na více místech. Chtěla jsem prezentovat především práce související se sociologickým výzkumem, které nebyly vůbec nebo jen nízkonákladově publikovány. Bohužel mi nebyl umožněn přístup do jeho archivu, takže jsem měla jen omezené možnosti.

Můj obdiv patřil především k jeho dokumentárním cyklům, které vytvořil v první polovině svého tvůrčího období. Ale čím jsem se nořila hlouběji do jeho práce, tím jsem získávala i vztah k architektuře. Jeho fotografie architektury na mne působily jako tóny vznešené hudby, čisté, ladné, procítěné. Přímo z nich čiší jeho obdiv k oblinám baroka, klasicistním přímkám, ke křivkám secese… Pokud existují další životy, tak v tom dalším by se Pavel jistě stal architektem.

rodina Černohorská (zleva: **Míla** (vnučka, dcera Anny), **Anna Školová** roz. Černohorská (dcera), **Božena Miřatská** roz. Černohorská (dcera), **Jan Jasan** (zeť, manžel Ludmily), **Marie Krecbachová** roz. Černohorská (dcera), **Ivo** (vnuk, syn Jaroslavy), **Antonín Černohorský** (syn), **František Černohorský, Alena** (vnučka, dcera Anny), **Antonín** (vnuk, syn Františka), **Ferdinand Krecbach** (zeť, manžel Marie), **Tekla Černohorská, Jana** (vnučka, dcera Ludmily), **Alois Škola** (zeť, manžel Anny), **Ludmila Jasanová** roz. Černohorská (dcera), **Jaroslava Štechová** roz. Černohorská (dcera)

Jmenný rejstřík

Anděl Jaroslav 18, 21, 28
Aulehla Gustav 31
Baldwin Frederic 119
Baňka Pavel 119
Baran Ludvík 16
Bárta Jaroslav 18, 53, 59, 108, 119, 136, 142, 145, 155, 158, 169, 181
Běhalová Věra 112
Bém Pavel 169, 177, 184
Birgus Vladimír 57, 99, 102, 171
Bischof Werner 21
Boček Radovan 105, 151, 153, 165, 168
Borovský Karel Havlíček 20
Brandt Bill 168
Bresson – Cartier Henri 20, 21, 59
Brousil Radek 169
Brožek Jiří 25
Bursík Martin 134, 169
Caban Šimon 103, 169, 171
Cajthamlová Markéta 169
Capa Robert 137
Caujolle Christian 58
Cihlář Michal 103
Cígler Jakub 169
Corbusier Le 140
Cudlín Karel 102, 119, 124, 146, 165
Čejka Jaromír 105, 124, 155
Čert Jim 59
Davidová Eva 51
Davidson Sue 59, 101
Dobiáš Jan 99
Dobrovský Luboš 117, 118
Drahoš Tom 18
Drtikol František 21
Dufek Antonín 79, 102

Egert Jiří 31
Eisler John 59, 100, 169
Evans Walker 19
Fabel Karel 112
Fárová Anna 21, 23, 24, 35, 37, 57, 59, 103
Fárová Gábina 103
Feďkovič Nikolaj 19
Fišer Jaroslav 130
Flejšarová Daniela 169
Forman Miloš 15
Franck Martine 59
Freimanová Anna 132
Fučíková Eliška 161
Funke Jaromír 102
Gaudí Antonio 140
Giacobetti Francis 168
Gil Ivo 18, 19, 21, 23, 24, 25, 31, 58, 64, 102, 103, 108, 119, 169, 173
Gregor Miro 18
Grygar Štěpán 102, 119
Halaš Antonín 53
Hálková Jarmila 18
Hanke Jiří 119
Hanzl Leo 18
Harvan Josef 145
Havel Václav 21, 118, 119, 120, 127, 128, 132, 136, 140, 161, 164, 169, 170
Havlová Ester 101, 105, 146, 165
Hečko Pavel 103
Hejda Ivan 112
Helfert Zdeněk 145
Hesová Hana 18
Hirschfeld Jiří 169
Hladík Michal 119, 169
Hník Josef 19
Hoffman Ivan 158
Hochová Dagmar 31, 69
Holomíček Bohdan 59, 102, 103, 104, 118, 119, 136, 165, 171
Horáček Michal 118

Horníčková Daniela 59, 103, 145
Hořínek Bořivoj 59, 103
Hubáček Karel 112
Hudec – Ahasver Pavel 18
Hůrka Vratislav 59, 103
Hvížďala Karel 99, 169
Hybner Boris 18
Chocholová Blanka 105
Chotěboř Petr 161
Chytilová Věra 15, 25
Jarcovjáková Libuše 59, 103
Jasanský Lukáš 103
Jasanský Pavel 23
Jeníček Jiří 21
Jirák Jan 125
Jírů Jiří 118
Kafka Franc 163
Kachyňa Karel 52
Kasl Jan 151
Klaus Václav 161
Klimeš Pavel 134, 135, 136, 169, 171
Klimešová Lenka 169
Kocáb Michael 132
Kolář Petr 169
Kolář Viktor 102, 119
Kotek Lubomír 59, 103
Kotík Martin 169
Kotík Petr 169
Koubková Jana 59
Koudelka Josef 19, 21, 37, 78, 169
Koutecký Pavel 140
Koza Vladimír 136
Kožial Jakub 46
Králíček Emil 101
Krejčí Jaroslav 78, 118
Kroutvor Josef 177
Křesťan Rudolf 99, 155

Ksandr Karel 151, 188
Kučan Milan 140
Kučera Jaroslav 23, 171
Kyndrová Dana 57
Kysela František 184
Langeová Dorothea 19
Lapka Aleš 169
Laufová Ľuba 102
Lederer Aleš 124
Ligocki Alfred 78
Linhart Jiří 51, 79, 84
Lhota Karel 150
Lhoták Zdeněk 119, 124
Lische Robert 169, 170
Liška Pavel 165
Loos Adolf 151, 152, 165
Lukeš Zdeněk 101, 112, 118, 119, 140, 145, 146, 161, 165, 169
Luskačová Markéta 18, 19, 24, 31, 50, 102
Lutterer Ivan 59, 103, 105, 119, 145
Machač David 46
Machotka Miroslav 119
Malachta Oldřich 47
Malíř Jan 169
Malý Antonín 155
Malý Jan 53, 59, 103, 119, 155, 166
Mára Pavel 103, 105
Maršálek František 102
Masák Miroslav 100
Masaryk Tomáš Garrique 140, 143, 152
Masaryková Alice 113
Matějů Martin 19, 51, 78, 79, 82, 84, 99
Medek Ivan 112, 165, 169
Mlynářová Lucie 169
Moucha Josef 171
Mrázková Daniela 137
Mucha Alfons 179
Nádvorník Pavel 103

Němec Tomki 103, 118, 119, 135, 169
Novotný Miloň 19
Novotný Tomáš 169
Pacina Michal 103
Pafko Pavel 169
Pálka Dušan 59, 65, 103, 119
Paul Bruno 164
Pavlát Leo 169
Pavlátová Hana 169
Pavlová Ivana 18
Petráňová Lýdia 157
Pinkava Ivan 103, 119
Písařík Vojtěch 99
Pithart Petr 121
Plečnik Josip 113, 118, 140, 142, 146, 177, 179, 180
Plos Jiří 59
Podestát Václav 105
Pohribný Jan 103, 105
Pokorný Marek 118
Pokorný Miroslav 59, 103, 155
Poláček Jiří 59, 102, 105, 119
Polák Martin 102
Polášek Miloš 31
Pospíšil Ivo 121
Pospíšil Pavel 25
Prekop Rudo 102
Prokop Jaroslav 102, 103
Rabi Löw 185
Rajniš Martin 100, 134, 169, 173
Rampáková Daniela 59
Rawová Nadja 103
Rečo Ján 18, 53, 59, 102, 105, 119, 155
Reich Jan 18, 103, 119
Remeš Vladimír 137
Riboud Marc 59, 60
Roith František 184
Rössler Jaroslav 102

Rothmayer Otto 143
Rothstein Arthur 19
Roučka Pavel 169
Rybáková Simona 169
Rýgr Petr 169
Ságl Jan 102
Sedlář Eduard 18, 19
Sekora J. Ondřej 112
Sidon Karol 169
Simer Vladimír 108
Skalník Josef 59
Smith William Eugene 137
Smoljak Ladislav 169
Stach Jiří 108
Stanko Vasil 103
Stano Tono 101, 102, 103
Stehli Iren 53, 54, 57, 59 80, 103, 105
Stein Štěpánka 130
Stivín Jiří 59
Stryker Roy 19
Suda Kristián 134, 155, 169, 171
Sudek Josef 21, 51, 142, 177
Suchý Jiří 169, 170
Svitok Jaro 103
Sychra Miroslav 155
Šálek Zdeněk 99
Šilpoch Jan 99
Šimánek Dušan 18, 52, 58, 59
Šimčík David 169
Šimčíková Anna 169
Šimčíková Johana 169
Šimčíková Martina 169
Šimotová Adriena 169, 170
Škácha Oldřich 31, 169
Šmok Ján 19, 22
Špička Ivan 169
Štecha Ivo 169

Štern Jan 124
Štěpařová Renata 171
Štreit Jindřich 59, 60, 103, 104, 108, 119, 169, 170
Štrougal Lubomír 64
Šulajová Zuzana 169
Švolík Miro 101, 102, 103, 119
Třeštíková Helena 169, 173
Vahalíková Jana 161
Varga Kamil 103
Vavroušek Josef 134
Vavroušek Pavel 53, 59, 155, 169
Vavroušková Eva 169
Veškrnová Dagmar 119
Vít Jan 53
Vojtěchovský Miroslav 154
Vondrouš Roman 45
Voverka Aleš 169
Voverka David 169
Všetečka Jiří 21
Watris Wendy 119
Wiškovský Eugen 21
Zajíc Miroslav 99
Zapletalová Veronika 44
Zavřel Zdeněk 51, 81
Ziegler Zdeněk 112, 139
Židlický Vladimír 102
Župník Peter 101, 103, 104, 119

Přehled výstav

Samostatné výstavy:

1972 Domov důchodců u sv. Tomáše, Galerie výtvarného umění, Roudnice nad Labem (s Ivo Gilem a Markétou Luskačovou)
1973 Domov důchodců u sv. Tomáše, Dům umění města Brna, kabinet fotografie Jaromíra Funka v Domě pánů z Kunštátu (s Ivo Gillem)
1978 Chataři, Činoherní klub, Praha
1980 Doprava, Činoherní klub, Praha
1982 Galerie Hippolyte, Helsinki
1982 Fotograficentrum, Örebro
1989 Galerie, Istanbul
1990 Jerusalem Theatre, Jerusalem. (Fotografie z let 1968 a 1989)
1991 Gallerie Papparazzi, Stockholm. (Fotografie z roku 1989)
1992 Pavel Štecha fotografie, Výstavní síň Fronta, Praha
1992 Land und Leute, Fotografien von Josef Sedlák a Pavel Štecha. Rathaus Dortmund
1993 Tschechische Zentrum, Berlin
1996 Architekt Josip Plečnik, Nejvyšší purkrabství Pražského hradu
1999 Listopad 1989, Sál dr. Fürsta, Dobřichovice
2000 Václav Havel – symbol svobody, Galerie Veselý výlet, Pec p. Sněžkou. (s Bohdanem Holomíčkem a Tomki Němcem)
2001 U nás / In Our Country: 1968–1990, PHP, Praha
2002 U nás / In Our Country: 1968–1990, Galerie u Mistra s palmou, Náchod
2003 Modely E.daniely, Mercedes-Benz, Praha
2003 Fotografie v hotelu ART hotel, Praha, stálá výstava
2003 Dokument, Galerie 4, Cheb
2005 Oči mých přátel, Galerie Veselý výlet, Pec pod Sněžkou
2014 Oči mých přátel, Galerie Zázvorka, Nové Město nad Metují
2015 Oči mých přátel, Galerie Mokropeská kaplička sv. Václava, Černošice-Mokropsy

Vybrané společné výstavy:

1973–1974 Československá fotografie 1971–1972, Moravská galerie, Brno
1981 9+9, Klášter, Plasy
1983 Czechoslovak Photography, Stockholm
1983 Czech Piece, Kunsthandel Van der Have, Amsterodam
1984 Současná fotografie z ČSSR, Galerie Antrazit, Essen
1984 Generace 70, Rencontres Internationale de la Photographie, Arles, (diashow)
1984 Aspects of Czechoslovak Photography, Thackrey and Robertson Gallery, San Francisco
1984 Česká výtvarná fotografie, Galerie Československého spisovatele a Galerie D, Praha
1985 27 Contemporary Czekoslovakian Photographers, The Photographer´s Gallery, London
1985 Fotografie absolventů FAMU, Amsterodam
1985 V čase, Kulturní dům Trnávka, Bratislava; Výstavní síň Fotochema, Praha; Galerie 4, Cheb
1986 Osobnosti československej spoločensky zaujatej fotografie 1940–1980, Banská Bystrica
1987 Aktuální fotografie II. Okamžik, Moravská galerie, Brno; Galerie 4, Cheb, Alšova Jihočeská galerie; Dům kultury, Žďár nad Sázavou
1987–88 Město, Dům umění města Brna; Oblastní galerie Výtvarného umění, Roudnice nad Labem; Galerie 4, Cheb
1987 Fotografie absolventů FAMU, Uměleckoprůmyslové muzeum, Praha
1987 Fotografie z FAMU, Milano
1988 Fotografie pedagogů a studentů FAMU, Helsinki
1989 150 fotografií, Moravská galerie, Brno
1989 Cesty československé fotografie, Galerie hl. m. Prahy, Praha
1989 Československá fotografie 1945–1989, Valdštejnská jízdárna, Praha
1989 37 fotografů Na Chmelnici, Praha
1989 Proměny české dokumentární fotografie, Galerie 4, Cheb
1989 Fotografija dokumentálna z Czechoslowacji 1964–1989, Sczeczyn a Katowice
1989 Československý listopad 1989, Foma Praha, České Budějovice, Hradec Králové, Graz, Strassbourg aj.
1989 Československý listopad 1989, Mánes Praha, Wien, Lausanne
1990 Choice, Fotofest, Houston

1990 Tschechoslowakische Photographie der Gegenwart, Museum Ludwig, Köln; Elagen, Mez, Luxembourg, Strasbourg, Odensee, Freiburg, Barcelona, Waldkreiburg, Austin, Lawrence)
1991 Česká symbolika, Výstavní síň ÚLUV, Praha
1992 World Press Photo, Nieuwe Kerk, Amsterdam
1992 Fotografien, Velvyslanectví ČSFR, Wien
(s Martinem Štrbou a Jindřichem Štreitem) 1999
My 1948–1989, Moravská galerie, Brno, Tschechische Zentrum, Berlin
1999 Umění pro kancelář, PBC, Praha, Sdružení České foto, Praha
2000 Společnost před objektivem 1918–1989, Moravská galerie, Brno
2000 Fotografie české společnosti, Nejvyšší purkrabství Pražského hradu
2001 Fotografie jako umění v Československu 1959–1968, Moravská galerie, Brno
2001 Fotografie jako umění v Československu 1959–1968, Moravská galerie, Brno, Museum Centre Vapriikki, Tampere
2004 České křižovatky na cestě do Evropy, Galeria Doxa, Český Krumlov

Zastoupení ve sbírkách:

Moravská galerie, Brno
Uměleckoprůmyslové muzeum, Praha
Metropolitan Museum, New York
International Center of Photography ICP, New York (soubor fotografií z roku 1989)
San Francisco Museum of Modern Art (soubor fotografií Majitelé chat)

Seznam publikací

Anděl míru: vyprávění o Janu Amosovi Komenském / František Kožík; fotodokumenty Pavel Štecha, Albatros, Praha 1984

Automatické mozky: o počítačích / Miroslav Honzík; kresby M. Honzík; fot. Pavel Štecha, Albatros, Praha 1976

Begleichung der Schuld: in Prag tätige deutschprachige Architekten 1900–1938 (Zdeněk Lukeš); fotografieren Pavel Štecha unsw., Fraktály, Praha 2002

Bible – kniha knih: pro čtenáře od 9 let / Zuzana Holasová; fot. Pavel Štecha, Albatros, Praha 1991

Bratr Mlčenlivého vlka / Klára Jarunková; ze slov. přel. Alena Benešová; fot. Pavel Štecha, Albatros, Praha 1987

Concept change / Pavel Lůžek; photographs, Pavel Štecha, Techo, Praha 2004

Cyril Bouda: výbor z díla 1935–1977: katalog výstavy / Adolf Branald; fot.: Pavel Štecha, Dům umění, Opava 1978

Černínský palác v Praze /Mojmír Horyna, Pavel Zahradník, Pavel Preiss; fotografie Pavel Štecha, R. Boček, Ministerstvo zahraničních věcí České republiky; Opus, Zblov 2001 ISBN 80-902672-1-1

Člověk a les: O hlavní součásti krajiny / Jan Bauer; Il. Petr Melan a Jiří Slíva; Fot.: Pavel Štecha, Albatros, Praha 1980

Dálkový výslech revolucionářů / Karel Hvížďala; Pavel Štecha, Herbert Slavík, Primus, Praha 2000 ISBN 80-85625-12-1

Deset z Národního: slavné premiéry českých her na scénách Národního divadla / Vladimír Kovářík; fotoreprodukce Pavel Štecha, Albatros, Praha 1983

Diplomaté a ti druzí: k dějinám diplomacie za 2. světové války / Robert Kvaček; fot. Pavel Štecha, Panorama, Praha 1988

Době navzdory / Richard Škvařil, Jiří Matějka; fotografie Pavel Štecha et al., Orbis pictus, Praha 1990 ISBN 80-85240-01-7

Domovní znamení staré Prahy / Lydia Petráňová; fot. Pavel Štecha

Dveře: Pražský hrad / [námět a foto Pavel Štecha; odborná spolupráce a texty Eliška Fučíková], Správa Pražského hradu, Praha 2002 ISBN 80-86161-58-7

Elixíry života a smrti: O chemii a chemicích / Ivan Boháček; fot. Pavel Štecha, Albatros, Praha 1977

Le ghetto de Prague / Texte de Milada Vilímková; Photographies Pavel Štecha, Aurore, Paris 1990

Glosy k vývoji české ilustrace pro děti / František Holešovský; fotoreprodukce Pavel Štecha, Albatros, Praha 1982

Jindřich Eckert: [monografie s ukázkami z fot. díla] / Pavel Scheufler; předlohy k reprodukcím podle Eckertových orig. Pavel Štecha, Odeon, Praha 1985

Kapelník ze Stavovského: čtení o Františku Škroupovi a o počátcích české opery / Karel Vladimír Burian; fot. Jaroslav Krejčí, Ivan Rígel, Pavel Štecha, Albatros, Praha 1989

Karel Hubáček / Rostislav Švácha; fotografie Pavel Štecha, Středoevropská galerie a nakladatelství, Praha 1996 ISBN 80-901559-8-7

Květoslav Hísek: výběr z díla: katalog výstavy / Blanka Stehlíková; fotogr. Pavel Štecha, Unie výtvarných umělců, Praha 1990

Literární toulky Moravou: pro čtenáře od 12 let / Vladimír Kovářík; fot. Pavel Štecha, Albatros, Praha 1985

Literární toulky Prahou: [pro čtenáře od 12 let] / Vladimír Kovářík; fot. Pavel Štecha, Albatros, Praha 1980

Literární toulky Slovenskem: pro čtenáře od 12 let / Jaroslav Rezník; fotodokumenty Pavel Štecha, Albatros, Praha 1989

Mezilidské vztahy v prodejně / Jana Dušková; fot. Pavel Štecha, Merkur, Praha 1983

Miláček národa: vyprávění o životě a díle Josefa Kajetána Tyla / František Kožík; fotografie Pavel Štecha, Albatros, Praha 1982

Mořští vlci na Blaníku: (o čs. lodích a námořnících) / Jaroslav Pacovský, fotorafie Pavel Štecha, Albatros, Praha 1976

Müllerova vila / připravil a uspořádal Karel Ksandr; spolupráce Petr Urlich a Václav Girsa, fotografie Pavel Štecha, Argo, Praha 2000 ISBN 80-7203-315-8

Nenuda: cestujeme po Evropě / napsaly Barbara Karpetová a Kateřina Sládková; fotografoval Pavel Štecha, Prostor, Praha 1998 ISBN 80-85190-73-7

Nenuda v duchu českých tradic / napsaly Barbara Karpetová a Kateřina Sládková; fotografoval Pavel Štecha, Prostor, Praha 1996 ISBN 80-85190-39-7

Obytná kolonie Pod Kozincem v Praze = Residential colony Pod Kozincem in Prague / fotografie Pavel Štecha ... et al., Prostor, Praha 2004 ISBN 80-903257-2-6

Okna: Pražský hrad / [námět a foto Pavel Štecha; odborná spolupráce a texty Eliška Fučíková], Správa Pražského hradu, Praha 2002 ISBN 80-86161-57-9

Orlík / Marcela Dvořáková; foto Pavel Štecha, Oswald, Praha 1993 80-85433-72-9

Osudy moudrých: o filozofech a filozofii / Jan Halada; fot. Pavel Štecha, Albatros, Praha 1985

Osvald Polívka – **zámeček baronky Ringhofferové** / Marcela Koukolová, Zdeněk Lukeš, Petr Mikolášek; fotografie Ester Havlová, Pavel Štecha, Markéta Šišková, CORA, Praha 1999 ISBN 80-902556-3-9

Otec české Thálie: čtení o Václavu Klimentu Klicperovi a o počátcích českého divadla / Vladimír Kovářík; fot. Pavel Štecha, Albatros, Praha 1983

Plasy 1981 / [uspořádali Anna Fárová, Joska Skalník a Dušan Šimánek; texty napsali Anna Fárová ... et al.], Torst, Praha 2009 ISBN 978-80-7215-376-3

Podobizny lásky / Marta Železná; reprofotografie Pavel Štecha a Vladimír Fyman, Albatros, Praha 1996 ISBN 80-00-00059-8

Podzim v Novém světě: vyprávění o Antonínu Dvořákovi / Svatoslav Gosman; fotogr. Pavel Štecha, Albatros, Praha 1991 ISBN 80-00-00120-9

Praag in het hart van Europa / Bohumír Mráz; foto's Pavel Štecha, Rebo Productions, Sassenheim 1987

Die Prager Judenstadt / Milada Vilímková; Fotogr. Pavel Štecha, Aventinum, Praha 1990

Prague: Hidden splendors / Marketa Theinhardt, Pascal Varejka; Photography by Pavel Stecha, Flammarion, Paris 1994 ISBN 2-08-013554-6

Prague: passages et galeries / conception Michaela Brožová, Anne Hebler, Chantal Scaler; préface de Václav Havel; photographies contemporaines Rudolf Duda, Petr Zhoř, Pavel Štecha, Norma, Paris 1993 ISBN 2-909283-10-0

The Prague Ghetto / Milada Vilímková; Photographs by Pavel Štecha, Aventinum, Praha 1993 ISBN 80-85277-83-2

Praha: fotografie = Prague: photography / Pavel Štecha; texty Josef Kroutvor; Prostor, Praha 2004 ISBN 80-7260-129-6

Při řekách babylónských: dějiny a kultura starověkých říší Předního Orientu / Miloš Bič; fot. reprodukce Pavel Štecha, Vyšehrad, Praha 1990

Rajský ostrov / Jaromír John; k vyd. připravila Helena Šmahelová; fot. Pavel Štecha, Albatros, Praha 1985

Rekonstrukce Ústřední knihovny 1995–1998 / Městská knihovna v Praze; foto Pavel Štecha, Filip Šlapal a archív Městské knihovny, PosAm, Praha 1998

Rezidence Lány: Pražský hrad / text Věra Malá, Petr Krajči; fotografie Pavel Štecha, Správa Pražského hradu, Praha 1997 ISBN 80-902051-9-4

Saint-Exupéry: [výbor z díla] / Antoine de Saint-Exupéry; z franc. přel. Věra Dvořáková; fot. reprodukce Pavel Štecha, Vyšehrad, Praha 1986

Sejdeme se v nekonečnu: o planetách, hvězdách, černých dírách a také o velkém třesku / Jiří Grygar; il. Michal Kudělka a Jaroslav Malák; fot. Jiří Grygar a Pavel Štecha, Albatros, Praha 1980

SNTL-Nakladatelství technické literatury: jubilejní tisk / Benjamin Fragner; [úvod] Stanislav Kánský; fotografie Miro Švolík, Pavel Štecha, SNTL, Praha 1988

Splátka dluhu: Praha a její německy hovořící architekti 1900–1938 / (Zdeněk Lukeš); fotografie Ester Havlová, Pavel Štecha, Karel Cudlín, Fraktály, Praha 2002 ISBN 80-86627-04-7

Šaty dělají člověka: O módě a oblékání / Želmíra Živná; Kresby: Michal Kudělka; Fot.: Pavel Štecha a Jiří Váša, Albatros, Praha 1976

Tichá hrozba: drama boje proti infekcím / Bohuslav Šnajder; fot. Bohuslav Šnajder, Pavel Štecha, Albatros, Praha 1984

U nás: 1968–1990 = In our country: 1968–1990 / fotografie Pavel Štecha, texty Ivan Hoffman, Studio JB, Lomnice nad Popelkou 2001 ISBN 80-86512-10-X

Uživí naše planeta lidstvo?: O zemědělství v blízké budoucnosti / Jan Bauer; Il. Jiří Pavlík a Michal Kudělka; Fot.: Pavel Štecha a Jiří Vlasák, Albatros, Praha 1978

V hlubinách vesmíru: o hvězdách a hvězdářích / Jiří Grygar;fot. Pavel Štecha, Albatros, Praha 1975

Václav Havel 1989–2003 / [text Z. Lukeš; photo P. Štecha; illustrations A. Lamr], Art D-Grafický atelier Černý, Praha 2003 ISBN 80-902892-1-5

Vision de l'homme: La jeune photographie tchécoslovaque: Gabina – Pavel Mára – Pavel Nádvorník – Michal Pacina – Ivan Pinkava – Rudo Prekop – Tono Stano – Vasil Stanko – Pavel Štecha: Katalog výstavy, Galerie Municipale du Chateau d'eau, Toulouse 1990 ISBN 2-907773-12-7

Zdi: Pražský hrad / [námět a foto Pavel Štecha; odborná spolupráce a texty Eliška Fučíková], Správa Pražského hradu, Praha 2002 ISBN 80-86161-59-5

Zeptej se orlů: Vyprávění o mládí Jana Evangelisty Purkyně / Miroslav Slach; Fot. J. Mikula, J. Prošek, P. Štecha, Albatros, Praha 1989

Zkamenělá minulost / Oldřich Fejfar; ilustroval Pavel Major; fotografie O. Fejfar, Pavel Štecha, Albatros, Praha 1989

Zrychlený tep dějin: reálné drama o deseti jednáních/ zaznamenal, zpracoval a uspořádal Vladimír Hanzel; fotografie Pavel Štecha ... et al., OK Centrum, Praha 1991 ISBN 80-900270-2-4

Židovské město pražské / text Milada Vilímková; fotogr. Miroslav Fokt, Pavel Štecha, Vladimír Uher, Aventinum, Paha 1993 ISBN 80-85277-23-9

Seznam použité literatury

Knihy:

Černínský palác v Praze / Mojmír Horyna, Pavel Zahradník, Pavel Preiss; fotografie Pavel Štecha, R. Boček, Ministerstvo zahraničních věcí České republiky; Opus, Zblov 2001 ISBN 80-902672-1-1

Česká fotografie 20. století / Vladimír Birgus, Jan Mlčoch, KANT, Praha 2010 ISBN 978-80-7437-026-7

Době navzdory / Richard Škvařil, Jiří Matějka; fotografie Pavel Štecha et al., Orbis pictus, Praha 1990 ISBN 80-85240-01-7

Domovní znamení staré Prahy / Lydia Petráňová; fot. Pavel Štecha

Dvě tváře / Anna Fárová; [vybral, uspořádal, rozhovor s autorkou vedl a ediční poznámku napsal Viktor Stoilov], Torst, Praha 2009 ISBN 978-80-7215-369-5

Dveře: Pražský hrad / [námět a foto Pavel Štecha; odborná spolupráce a texty Eliška Fučíková], Správa Pražského hradu, Praha 2002 ISBN 80-86161-58-7

Listy o fotografii 3 / ITF FPF Slezská univerzita, Opava 2001 ISBN 80-7248-016-2

Müllerova vila / připravil a uspořádal Karel Ksandr; spolupráce Petr Urlich a Václav Girsa, fotografie Pavel Štecha, Argo, Praha 2000 ISBN 80-7203-315-8

Obytná kolonie Pod Kozincem v Praze = Residential colony Pod Kozincem in Prague / fotografie Pavel Štecha ... et al., Prostor, Praha 2004 ISBN 80-903257-2-6

Okna: Pražský hrad / [námět a foto Pavel Štecha; odborná spolupráce a texty Eliška Fučíková], Správa Pražského hradu, Praha 2002 ISBN 80-86161-57-9

Plasy 1981 / [uspořádali Anna Fárová, Joska Skalník a Dušan Šimánek; texty napsali Anna Fárová ... et al.], Torst, Praha 2009 ISBN 978-80-7215-376-3

Praha: fotografie = Prague: photography / Pavel Štecha; texty Josef Kroutvor; Prostor, Praha 2004 ISBN 80-7260-129-6

Splátka dluhu: Praha a její německy hovořící architekti 1900-1938 / (Zdeněk Lukeš); fotografie Ester Havlová, Pavel Štecha, Karel Cudlín, Fraktály, Praha 2002 ISBN 80-86627-04-7

U nás: 1968–1990 = In our country: 1968–1990 / fotografie Pavel Štecha, texty Ivan Hoffman, Studio JB, Lomnice nad Popelkou 2001 ISBN 80-86512-10-X

Zdi: Pražský hrad / [námět a foto Pavel Štecha; odborná spolupráce a texty Eliška Fučíková], Správa Pražského hradu, Praha 2002 ISBN 80-86161-59-5

Časopisy:

Československá fotografie, roč. XXVI., č. 6 (1975), Štechův Tábor
Fotografie, roč. 42, č. 10 (1991), Co je nejdůležitější chci-li sestavit obrazový příběh?
Kmit, č. 8 (1996), Fotograf je agresivní profese
Mladý svět, roč. 3 (35), č. 41 (1993), Fenomén Štecha
Prostor, roč. 1, (1992)
Reflex, roč. 13, č. 9 (2002), Kronikář
Týden, roč. 6, č. 47 (1999), Oko sametové revoluce

Bakalářská práce:

Ivo Gil, Martin Hlavica, Itf Opava 2013
Dana Kyndrová, Martin Wágner, Itf Opava 2013

Seznam internetových zdrojů

http://www.priznaky-projevy.cz/orl/menierova-choroba-nemoc-priznaky-projevy-symptomy

http://kultura.idnes.cz/pavel-stecha-mel-jsem-byt-vetsi-buldok-dxq-/vytvarne-umeni.aspx?c=A011208_024800_vytvarneum_kne

http://www.a-galerie.cz/vystavy/62-37-fotografu-po-dvaceti-letech

http://www.fulbright.cz/stipendia

http://www.revueprostor.cz/index2.php?menu=about

http://www.vaclavhavel-library.org/cs/index/novinky/305/posledni-amalie

http://www.csfd.cz/film/243846-drahy-mistre/

http://cs.wikipedia.org/wiki/Černínský_palác

www.csfd.cz/film/224805-pamet-20-stoleti-udalosti-pavla-stechy

http://cs.wikipedia.org/wiki/Sochy_na_Karlově_mostě

http://www.casopis-foto.cz/stale-na-blizku-rozhovor-s-fotografem-vaclava-havla/

http://www.abscr.cz/data/pdf/sbornik/sbornik1-2003/vyvoj_stvs.pdf

http://klaster-plasy.cz/

http://www.gallery.cz/gallery/cz/pavel-stecha.html

http://www.veselyvylet.cz/cz/vv6/vv6418.html

Pavel Štecha

Eva Skaláková

Institut tvůrčí fotografie,
Filozoficko-přírodovědecké fakulty v Opavě,
Slezské univerzity v Opavě
2015

Vedoucí práce: doc. Mgr. Václav Podestát
Oponent práce: MgA. Štěpánka Stein
Počet stran: 211
Počet normostran: 77
Počet úhozů: 140 066